

Konsekvensutredning for Lomsdal-Visten, Nordland Deltema naturmiljø

Siste Sjanse rapport 2004-5

Ingunn Løvdal, Arne Heggland og
Geir Gaarder

Ekstrakt

Siste Sjanse har på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland foretatt konsekvensutredning på deltema naturmiljø i utredningsområdet for vern i Lomsdal-Visten; Grane, Vefsn, Vevelstad og Brønnøy kommuner. Konsekvensene for naturmiljø ved et 0-alternativ, og ved vern med hhv. milde og strenge bestemmelser er utredet.

De samlede naturverdiene i området er vurdert som store. Verdiene er knyttet både til geologiske forekomster, viktige naturtypelokaliteter, vilt, vassdrag og ferskvann og inngrepsfrie områder. 0-alternativet vurderes å gi middels til stor negativ konsekvens for naturmiljø. Opprettelse av verneområde med mild forskrift er vurdert å gi middels til stor positiv konsekvens, og vern med streng forskrift vurderes å gi svært stor positiv konsekvens for naturmiljø.

Nøkkelord

Geologi
Inngrepsfrie områder
Konsekvensutredning
Lomsdal-Visten
Naturmiljø
Nordland
Vann og vassdrag
Verdivurdering
Viktige naturtyper
Vilt

ISSN: 82-92005-53-6

ISBN: 1501-0708

Siste Sjanse – rapport 2004-5

Tittel

Konsekvensutredning for Lomsdal-Visten, Nordland
Deltema naturmiljø

Versjon

Offentlig

Forfattere

Ingunn Løvdal, Arne Heggland og Geir Gaarder

Dato

29.10.2004

Antall sider

94 + 6 kartfigurer

Finansiering

Oppdraget er finansiert av Fylkesmannen i Nordland

Siste Sjanse Oslo-kontor: Maridalsveien 120, 0461 OSLO

Telefon 22 71 60 95. E-post: terje@sistesjanse.no

Siste Sjanse Arendal-kontor: Telefon 37 06 04 18/95 97 96 12.

E-post: arne@sistesjanse.no

Nettadresse: www.sistesjanse.no

Forord

Stiftelsen Siste Sjanse har på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland foretatt konsekvensutredning på deltema naturmiljø for området Lomsdal-Visten. Halvard R. Pedersen har vært vår kontaktperson fra Fylkesmannens Miljøvernavdeling. Fra Siste Sjanse har Arne Heggland vært prosjektansvarlig, og Ingunn Løvdal har vært ansvarlig for utarbeiding av rapport. Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning AS, har gitt faglig bistand og bidratt i alle faser av prosjektet. NVK Multiconsult v/ Gisle K. Grepstad har foretatt utredning av status og verdi for geologi. Stein-Erik Laurizen v/Universitetet i Bergen, har utredet status og verdi for karst og grotter. Vi takker for et konstruktivt samarbeid med Halvard R. Pedersen ved Fylkesmannens Miljøvernavdeling i Nordland.

Denne rapporten foreligger i to versjoner: En offentlig versjon hvor sårbare opplysninger som ved lov er unntatt offentlighet er tatt ut, og en versjon for forvaltningsmyndighetene som inneholder alle opplysninger.

Utsikt fra sørsida av Innervisten, over Remfjellet mot Vistmannen og Vistkjerringa. Foto: Arne Heggland.

Sammendrag

Beskrivelse av området/dagens situasjon

Utredningsområdet Lomsdal-Visten er stort og variert og spenner fra lavland til høyfjell. Klima varierer fra oseanisk kystklima til kontinentale dalfører og alpint klima. Topografien er iøyenfallende og dels dramatisk. Dette, sammen med områdets store spenn fra kyst til høyfjell og helt over i områder med mer kontinentale dalstrøk, gir grunnlag for svært variert og rik natur. Området huser en rekke sjeldne og særegne naturkvaliteter. Inngrepsfrie områder utgjør til sammen 1179km², eller 87% av området. De store inngrepsfrie områdene, som også omfatter betydelig kystnære arealer, er en unik kvalitet for Lomsdal-Visten, både i nasjonal og europeisk målestokk. Området framviser betydelig geologisk variasjon. Forekomsten av karst og grotter særegen, og det er gode forekomster av kalkrike bergarter spredt over hele området. Til sammen 13 viktige lokaliteter for karst og grotter, hvor av 10 innenfor eller i nær forbindelse med dagens utredningsgrense, er dokumentert.

Et bredt spekter av viktige naturtyper er registrert. Lokalitetene er knyttet til både kyst og havstrand, kulturlandskap, skog og fjell. Til sammen 139 viktige naturtypelokaliteter er registrert, hvor av 22 er verdisatt som svært viktige, 68 som viktige og 49 som lokalt viktige. I alt 44 rødlistearter blant fugl, pattedyr, karplanter, sopp, og lav er registrert. Villmarkspreget i området stadfestes av den uvanlig høye forekomsten av sjeldne og sårbare rovfugl, den unike vassdragsnaturen med 5 varig verna vassdrag, inkludert et lakseførende vassdrag med egen laksestamme, samt tre etablerte barskogsreservater. Beregninger av den samlede naturmiljøverdi for arealene i utredningsområdet viser at 632 km², eller 47 % av utredningsområdet vurderes å ha svært stor verdi, 314 km² (23%) av området vurderes å ha middels verdi, 278 km² (20%) av området vurderes å ha liten verdi, mens 127 km² (10%) av området vurderes å ha ubetydelig/ingen verdier for naturmiljø. Ca 10% av arealene er registrert som viktige viltområder, mens viktige naturtyper dekker ca 2% av arealet. Sum-verdiene reflekterer i stor grad verdien fra inngrepsfrie områder da områder i de to høyeste verdiklassene ("villmarkspregede områder" og INON-sone 1) dekker store deler (60%) av utredningsområdet.

Området har i nyere tid vært utsatt for begrenset press som har hatt negativ virkning på naturverdiene. De fleste verdifulle områdene og rødlisteartene har derfor sannsynlig stabile forekomster. Unntatt fra dette er det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet, som er inne i en klar negativ trend nasjonalt sett. Dette gjelder også i utredningsområdet. Presset på artsmangfold i skog og på inngrepsfrie områder er stort både nasjonalt og internasjonalt. Disse trendene gjelder også i utredningsområdet, hvor det er fremmet ønske om hogst, vegbygging og/eller kraftutbygging i flere områder med høy verdi m.h.p. biologisk mangfold og/eller inngrepsfrie arealer.

Samlet vurdering av naturverdiene i utredningsområdet Lomsdal-Visten tilsier uten tvil at området oppnår høyeste verdi, dvs. stor verdi.

Konsekvenser av 0-alternativet

Utviklingstendensene for temaene jordbruk, skogbruk, reindrift, havbruk, vannkraftressurser og kraftoverføring, løsmasser og steinmaterialer, reiseliv og miljøbasert reiseliv, hytter og hyttebygging og friluftsliv er skissert med tilhørende vurdering av virkning og konsekvens for naturmiljø. Det er i første rekke antatte utviklingstendenser for skogbruk og vannkraftressurser/kraftoverføring og hyttebygging som antas å gi vesentlige negative virkninger på naturmiljø. Negative virkninger forventes for biologisk mangfold, sårbart vilt, i form av redusert areal inngrepsfrie områder, og ved forringelse av verdier knyttet til karst og grotter. Havbruk, jordbruk og kraftoverføring er de temaene som forventes å dels kunne virke positivt på naturverdier gitt et 0-alternativ. Dette ved at enkeltlokaliteter med kulturmark underlegges økt beitemetrykk, og ved bytte av linjetrase for kraftoverføring fra Visten-Tilrem til Visten-Andalsvågen. De enkelte tiltak som skisseres i 0-

alternativet spenner fra store negative til store positive virkninger. Hovedandelen av tiltakene, her under alle de mer omfattende tiltakene, er vurdert å gi negative virkninger. Middels negativ og liten-middels negativ virkning dominerer, men en betydelig andel av tiltakene vurderes å gi stor negativ virkning.

Samlet vurdering av virkning og konsekvenser tilsier derfor middels til stor negativ virkning for naturmiljø. Kombinert med de store naturverdier som er dokumentert i området tilsier dette store til svært store negative konsekvenser (---/----) for naturmiljø av et 0-alternativ.

Konsekvenser av mild forskrift

Mild forskrift gir på kort sikt små endringer sammenlignet med dagens forvaltningspraksis for flere bruksinteresser, og på enkelte viktige punkt vil eksisterende lovverk fortsatt gjelde. For temaene jordbruk, reindrift, løsmasser og steinmaterialer, reiseliv og friluftsliv antas det at et vern av Lomsdal-Visten etter mild forskrift ikke vil føre til endringer i bruken av området som i særlig grad påvirker naturmiljøet sammenlignet med 0-alternativet. Årsaken er dels at disse interessene heller ikke etter 0-alternativet påvirker naturmiljøet, og dels at forskjellene i bruk mellom 0-alternativet og mild forskrift antas å være såpass små at de ikke virker inn på naturmiljøet i målbar grad.

Av konkrete endringer vil mild forskrift føre til at alle omfattende tekniske inngrep vil bli forbudt i verneområdet. Dette vil hindre punktering av de store, sammenhengende arealene med inngrepsfrie områder, samt hindre hyttefeltutbygging, permanente skogsveger og kraftutbygging. Mulighetene til å regulere skogbruket bedres med krav om godkjent driftplan, samt at driftsomfanget vil begrenses vesentlig ved at fremtidig drift forutsetter aktiv drift i dag. Vern etter mild forskrift vurderes å virke middels positivt på naturmiljø i Lomsdal-Visten sammenliknet med 0-alternativet. Sammen med de store naturverdiene som er dokumentert i området gir dette en konsekvensgrad lik middels til stor positiv konsekvens på naturmiljø av mild forskrift (++/+++).

Konsekvenser av streng forskrift

Alternativet med streng forskrift innebærer, til forskjell fra mild forskrift, at skogsdrift i verneområdet langt på veg vil være uaktuelt. Dette utgjør en betydelig forskjell for naturmiljøet, og gir seg utslag i økt grad av positiv virkning og konsekvens. Vern etter streng forskrift vurderes å gi store positive virkninger på naturmiljø i Lomsdal-Visten sammenliknet med 0-alternativet. Sammen med de store naturverdiene som er dokumentert i området gir dette høyest mulig positive konsekvensgrad på naturmiljø av streng forskrift: Svært stor positiv konsekvens (++++).

Forslag til avbøtende tiltak

Følgende foreslåtte tiltak har som formål å minimere tiltakets negative konsekvenser, eller fremme de positive konsekvensene for naturmiljø for de enkelte temaene i influensområdet (tiltak er her vern etter mild eller streng forskrift):

Grensejusteringer:

- *Tettingsdalen:* Utvide grensa mot vest slik at kalkåra langsmed Tettingsdalen inkluderes.
- *Svartvasslia:* Utvide grensa mot sør for å inkludere viktige naturtyper/vegetasjonstyper.
- *Eiterådalen sør:* Utvide grensa mot nord slik at den svært viktige bekkekløftlokaliteten ”Velfjordskardelva-Sæterbekken” inkluderes i verneforslaget.
- *Kilmarka – Nilslitinden- Gråffellet:* Justere grenser for å inkludere registrerte kalkområder.
- *Andalsvågen:* Utvide grensa mot sør for å inkludere hele skogsbeitelokaliteten.

Endring av mild forskrift:

1. Innarbeide hensyn til karst og grotter eksplisitt.
2. Forbud mot hogst og andre inngrep i alle registrerte naturtypelokaliteter (unntatt evt. skjøtsel).
3. Klarere og mer forpliktende restriksjoner i skogsdrifta innenfor større naturskogsområder.
4. Det bør uttrykkes utvetydig at det etter søknad kan gis tillatelse til fjerning av fremmede treslag.
5. Presisering av formuleringen "aktiv tømmerdrift i dag".
6. Begrepet "nye plantearter" byttes ut med "fremmede plantearter" eller "ikke stedegne plantearter".
7. Gi åpning for å etablere alternativ kraftlinje Visten-Tilrem, mot at den gamle fjernes.

Endringene utføres vil ha en klar effekt på vurderinger av virkninger og konsekvenser for mild forskrift, sammenlignet med 0-alternativet. Trolig vil samlet konsekvensgrad komme opp i stor til svært stor positiv konsekvens.

Streng forskrift

Streng forskrift vil i praksis innebære et forbud mot skogsdrift av betydning, og punkt 2 og 3 om endringsforslag for mild forskrift er derfor ikke aktuelle. Punktene 4 og 7 om kraftlinje og tillatelse til uttak av fremmede treslag bør derimot også innarbeides i streng forskrift.

Innhold

FORORD	2
SAMMENDRAG.....	3
INNHold	6
1 INNLEDNING.....	7
1.1 BAKGRUNN	7
1.2 VERN SOM TILTAK	8
2 METODE	9
2.1 DEFINISJONER.....	9
2.2 GJENNOMFØRINGEN AV UTREDNINGSARBEIDET	9
3 STATUS - VERDI	14
3.1 GENERELT	14
3.2 GEOLOGI.....	14
3.3 NATURTYPELOKALITETER (INKL. NATURRESERVATER OG RØDLISTEARTER)	19
3.4 VILT	35
3.5 VASSDRAG OG FERSKVANN	38
3.6 INNGREPSFRIE OMRÅDER	40
3.7 KONKLUSJONER - VERDI	41
4 0-ALTERNATIVET: PLANSTATUS OG UTVIKLINGSTENDENSER	42
4.1 GENERELT	42
4.2 PLANSITUASJONEN.....	42
4.3 NÆRINGSINTERESSER OG FRILUFTSLIV: STATUS, PLANSITUASJON, ANTATTE UTVIKLINGSTENDENSER OG VURDERING AV VIRKNINGER PÅ NATURMILJØ	43
4.4 VIRKNING OG KONSEKVENSVURDERING AV 0-ALTERNATIVET.....	71
5 VIRKNINGER OG KONSEKVENSER AV MILD OG STRENG FORSKRIFT	75
5.1 MILD FORSKRIFT.....	75
5.2 STRENG FORSKRIFT.....	81
5.3 SAMMENSTILLING.....	88
6 FORSLAG TIL AVBØTENDE TILTAK.....	89
6.1 JUSTERING AV GRENSER	89
6.2 ENDRING AV FORSKRIFT	90
7 KILDER.....	91

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) (Miljøverndepartementet 1992) trekker opp linjene for vår framtidige nasjonalparkpolitikk og foreslår å videreføre forslag om vern etter naturvernloven i 46 områder, der i blant Lomsdal-Visten. Stortinget har framhevet områdets store natur-, kultur- og friluftsverdier og at området har få tekniske inngrep. Regjeringen vurderer nasjonalpark som mest aktuell verneform, og miljøverndepartementet slår videre fast at det også kan være aktuelt å vurdere landskapsvern/naturreservat(er). Pågående verneprosess er en oppfølging av signaler gitt i Stortingsmelding nr. 62 (1991-92). I verneprosessen arbeides det både med muligheter for vern som nasjonalpark (naturvernloven, § 3), naturreservat (§ 5) og landskapsvernområde (§ 8).

Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) (Miljøverndepartementet 1992) påpeker behovet for oppdaterte kriterier for opprettelse av nasjonalparker og andre store verneområder, noe som konkretiseres i følgende 7 punkter:

- naturgeografisk representativitet. Representativitet m.h.p. inndekking av et tverrsnitt av norske naturtyper
- behovet for vern av større, sammenhengende urørte eller delvis urørte naturområder
- ønsket om sikring av områder med landskapsmessige verneverdier/storslagenhet
- nødvendigheten av å ta vare på spesielle biotoper, -vern av planter og dyr
- ønske om å sikre verdifull vassdragsnatur
- ønske om å sikre verdifulle marine områder
- hensynet til friluftsliv
- hensynet til kulturminner

Se for øvrig IUCNs internasjonale kriterier for nasjonalparker som gjengis i Stortingsmeldingen.

Stortingsmelding nr. 25 (2002-2003) (Miljøverndepartementet 2003) slår fast at regjeringen vil vektlegge at gjennomføringen av nasjonalparkplanen bør bidra til å dekke viktige mangler som er identifisert ved evalueringen av skogvernet (se Framstad m.fl. (2002)). I planleggingen av nye nasjonalparker innebærer dette et sterkere fokus på skogdekte arealer enn tidligere.

Fylkesmannen i Nordland og Nordland Fylkeskommune har valgt å utarbeide en felles fylkesdelplan og verneplan for Lomsdal-Visten-området (Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune 2003). Fylkesdelplanen skal samordne brukerinteressene i et større område med verneplanen. Ved siden av å beskjeftige seg med arealforvaltningen i området, skal den også stimulere til ny aktivitet som kan styrke næringsutviklingen og bosetning i bygdene i området. I retningslinjene for arealpolitikken gjelder retningslinjene for store naturområder og biologisk mangfold. I tillegg er det tatt inn en ny retningslinje som skal sikre regionalt og nasjonalt viktige friluftsområder som grunnlag for å ivareta mulighetene knyttet til området som aktivitets- og opplevelsesearena, både for befolkningen i Nordland og besøkende.

De fire kommunene i utredningsområdet berøres i svært ulik grad av et eventuelt vern. Områdene i øst (Grane og Vefsn kommuner) er høyfjell og skogområder med begrensede næringsinteresser. I vest vil eventuelt vern kunne få stor betydning for utviklingen av kommunene, da det er varierte og viktige arealbruksinteresser i dette området. Særlig gjelder dette Vevelstad. En stor del av Vevelstad kommune faller innenfor utredningsområdet for vern i Lomsdal-Visten. En betydelig del av arealet ligger på statsgrunn, og det er store skogbruksinteresser knyttet til Statskogs eiendommer i deler av området.

1.2 Vern som tiltak

Vern av Lomsdal-Visten som tiltak, fanges opp av *Forskrift om konsekvensutredninger* av 13. desember 1996, vedlegg I (Miljøverndepartementet 1996). Dette vedlegget angir hvilke tiltak som alltid skal konsekvensutredes etter forskriftens §2. Oppfangingskriteriet er: "*Nasjonalparker og andre verneområder større enn 500 km² og nasjonalparker og andre vernetiltak på mer enn 250 km² dersom tiltaket fører til en vesentlig endring i dagens bruk for primærnæringene eller reiseliv i lokalsamfunnet.*" I konsekvensutredningen for området foreslår fylkesmannen å vurdere konsekvensene av vern på grunnlag av to sett med bestemmelser for utredningsområdet; det ene settet med bestemmelser som regulerer bruken strengt, mens det andre er et mindre strengt vernealternativ. Bestemmelsene utredes relativt til 0-alternativet som er en beskrivelse av forventet utvikling i en 20-års horisont dersom det ikke blir mer vern.

En sentral del av konsekvensutredningen er å fremstille 0-alternativet så presist og godt underbygd som mulig for det aktuelle deltema. I denne rapporten stiller vi spørsmålene: Hva er status for naturmiljø i dag? Hvilke muligheter og/eller begrensninger gjelder allerede innenfor det foreslåtte verneområdet? Hvordan forventes mulighetene og begrensningene å endre seg innenfor en 20-års horisont dersom det ikke fattes vernevedtak (0-alternativet), og hva er konsekvensene av 0-alternativet for naturmiljø. Konsekvensene av vern er de ytterligere mulighetene og begrensningene som berører naturmiljøet etter et vern, dvs. de som ikke allerede gjelder under dagens forvaltningsregime.

Det er gjennomført et fåtall konsekvensutredninger der natur-/kulturvern er tiltakskategori. Erfaringene med denne typen utredninger er derfor begrenset. Det er særlig ett forhold som kompliserer oppgaven, og som kan bidra til vesentlige feilslutninger: Gjeldende lokal (og regional) forvaltning av utredningsområdet er pr. i dag påvirket av den pågående verneprosessen. Dette gjør at 0-alternativet ikke kan avleses direkte, og det blir derfor en viktig oppgave å eliminere uttrykket for denne påvirkningen som reell del av 0-alternativet.

2 Metode

2.1 Definisjoner

Naturmiljø defineres her etter veileder T-746; Konsekvensutredninger etter plan og bygningsloven 1990 (Miljøverndepartementet 1990) som: “*Naturområder eller naturgrunnlaget og levende organismer (plante- og dyreliv)*. Økologi betegner samspillet mellom levende organismer og naturområdet disse lever i.” Her under kommer biologisk mangfold i ferskvannsmiljøer med hovedfokus på fisk, samt geologiske forekomster knyttet til kvartærgeologi, karst og grotter.

Med *biologisk mangfold* menes alle levende organismer (mikroorganismer, planter, dyr) og sammenhengene mellom disse og mellom organismene og deres fysiske omgivelser (økosystem). Med *naturtype* menes et ensartet avgrenset område i naturen som omfatter plante- og dyrelivet og tilhørende miljøfaktorer. Med *geologiske forekomster* menes geotoper, herunder fossiler, karst og grotter av stor betydning for naturtypers karakter og forståelsen av det geologiske mangfoldet (alle definisjoner er hentet fra Statens Vegvesen sin Håndbok nr. 140; versjon pr. mars 2004: (Statens Vegvesen 2004)).

2.2 Gjennomføringen av utredningsarbeidet

2.2.1 Inndeling i underkategorier

Deltema naturmiljø er i denne utredningen delt inn i 5 underkategorier. Inndelingen er tilpasset etter Statens Vegvesen sin håndbok 140 “Konsekvensanalyse”, foreløpig versjon pr. 24.03.2004 (Statens Vegvesen 2004). De 5 kategoriene er:

1. **Geologi:** Bergrunn, kvartærgeologi, karst og grotter.
2. **Naturtypelokaliteter (inkludert forekomster av rødlistearter):** Viktigste biologiske kartleggingsenhet. Et utvalg av 56 naturtyper som anses som spesielt viktige for biologisk mangfold. Kartlegges etter DN-håndbok 13-1999 (Direktoratet for Naturforvaltning 1999a). Fremstad og Moen (2001) presenterer en oversikt over truede vegetasjonstyper i Norge. I gjeldende utredning inngår evt. truede vegetasjonstyper uten unntak i naturtypelokalitetene.
3. **Vilt:** Viltlokaliteter definert etter DN-håndbok 11: “Viltkartlegging” (Direktoratet for Naturforvaltning 1996).
4. **Vassdrag og ferskvann:** Naturmiljøverdier knyttet til vassdrag og ferskvann registrert og/eller verdisatt etter DN-håndbok 15-2000 (Direktoratet for Naturforvaltning 2000).
5. **Inngrepsfrie områder:** Områder i en viss avstand fra tyngre inngrep som veger, jernbane, kraftlinjer, vassdragsutbygginger etc. Inndeling følger Direktoratet for Naturforvaltning sin oversikt over inngrepsfrie områder i Norge (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04).

2.2.2 Datagrunnlag

Datainnsamling er gjort gjennom litteratursøk. En omfattende registrering av biologisk mangfold ble foretatt i 2003, og er beskrevet i rapporten “Kartlegging av biologisk mangfold i utredningsområdet for vern i Lomsdal-Visten, Nordland” (Heggland m. fl. 2004). Det ble registrert i alt 122 naturtypelokaliteter (flater) og 101 forekomster av rødlistearter (hvorav 8 utenfor naturtypelokalitetene) innenfor/i nær tilknytning til utredningsområdet for vern. Med utgangspunkt i anbefalinger fra 2003-prosjektet, ble det foretatt supplerende undersøkelser av biologisk mangfold og vilt i Lomsdal-Visten (Gaarder m. fl. 2004), noe som førte til identifisering av 12 nye

naturtypelokaliteter (samt utvidelse av én eksisterende lokalitet). Kjente forekomster av truede vegetasjonstyper, definert av Fremstad og Moen (2001), er uten unntak inkludert i avgrensning og verdisetting av viktige naturtyper i kartleggingene fra 2003 og 2004 (Heggland m. fl. 2004). Biologisk mangfold undersøkelser i 2003, med suppleringer i 2004, er det mest sentrale bakgrunns materialet for underkategori naturtyper, og dels for vilt, i foreliggende utredning. Sammen med kunnskap om geologiske forekomster og avgrensning av inngrepsfrie områder er forekomst av viktige naturtyper den mest dekkende, oppdaterte og konkrete informasjonen som foreligger på deltema naturmiljø. Kunnskapsstatus for vassdrag og ferskvann, samt dels for vilt er til sammenlikning adskillig svakere. Tabell 1 gir oversikt over de viktigste kunnskapskildene til utredningen av deltema Naturmiljø.

Viltopplysninger er for en stor del hentet inn av Fylkesmannen i Nordland i løpet av utredningsprosessen. Mye av viltmaterialet er levert av Statskog Fjelltjensten, og noe fra lokalbefolkningen i området. Informasjonen er overlevert utreder i form av digitale kartfiler. I forbindelse med supplerende naturundersøkelser i 2004 (Gaarder m. fl. 2004), ble det framskaffet vesentlig viltinformasjon gjeldende i alt 10 områder. Oversikten over viltverdier i området må karakteriseres som middels til brukbar.

I forbindelse med verneplaner for vassdrag foreligger det en håndfull registreringsrapporter fra til sammen 5 vassdrag. Også disse gir noe informasjon om vilt, men lite av informasjonen er kartfestet, og informasjonen er lite oppdatert. Rapportene er derfor referert i tekst, men ikke anvendt ved utarbeiding av verdikartene. Vi har ikke kjennskap til at det er foretatt biologiske ferskvannsundersøkelser i området, men Fylkesmannen besitter noe kunnskap om anadrome fiskearter i aktuelle vassdrag. I sum må kunnskapen om biologisk mangfold i ferskvann ansees som sparsom.

Beskrivelse av geologi, inkludert kvartærgeologi, er gitt i notat fra NVK Multiconsult AS (Grepstad 2004). Karst og grotter er beskrevet i notat fra Institutt for Geovitenskap, Universitetet i Bergen (Lauritzen 2004), med vedlagte digitale oversikter. Begge de to refererte rapportene er bestilt av Fylkesmannen i Nordland, Miljøvern avdelingen, i samband med pågående utredningsarbeid.

Tabell 1: Viktige kilder for tema Naturmiljø innen utredningsområdet til verneplanen for Lomsdalen-Visten i Nordland fylke. Fullstendig referanse er gitt i kap. 8.

Kilde	Deltema	Dekningsområde (kommuner)
Lauritzen 2004	Karst og grotter	Brønnøy, Grane, Vefsn, Vevelstad
Grepstad 2004	Geologi	Brønnøy, Grane, Vefsn, Vevelstad
Gaarder m.fl. 2004	Naturtyper, vilt og rødlistearter	Vevelstad, Brønnøy, Vefsn
Heggland m.fl. 2004	Naturtyper og rødlistearter	Brønnøy, Grane, Vefsn, Vevelstad
Fylkesmannen i Nordland 2004	Ferskvannsfisk	Brønnøy, Grane, Vefsn, Vevelstad
Fylkesmannen i Nordland 2004. Div. digitale filer m. ulike kilder.	Vilt	Brønnøy, Grane, Vefsn, Vevelstad
Fylkesmannen i Nordland 1987	Vassdrag	Børjedalsvassdraget
Fylkesmannen i Nordland 1987	Vassdrag	Sørvassdalen
Fylkesmannen i Nordland 1990	Vassdrag	Tverråa, Bjørnstokkelva

2.2.3 Vurdering av verdier, virkning og konsekvenser

Tre-trinns metode

Konsekvensvurdering med vern som tiltak gir på mange måter en motsatt problemstilling av hva som er tilfelle i en standard konsekvensutredninger. Den sentrale forskjellen er at tiltaket ikke er et aktivt naturinngrep som f.eks. vegbygging, men en endring av forvaltningsstatus av området med vern med

hhv. milde eller strenge bestemmelser. Etter standard utredningsmetoder (jf. f.eks. Statens Vegvesen sin Håndbok 140 (Statens Vegvesen 1995a)) er det da i prinsippet konsekvenser av vernebestemmelsene som skal vurderes, ikke konsekvenser av å opprettholde dagens status (0-alternativet). Konsekvensene av vernebestemmelsene vurderes ved å sammenholde dokumenterte naturverdier i områdene med antatte utviklingstendenser for naturmiljø gitt 0-alternativet. Utviklingsscenariene som beskrives i 0-alternativet er i dette tilfellet omfattende, og innebærer en rekke tiltak innen ulike nærings- og friluftsinnteresser som vil virke på naturverdiene i området. En KU bør være et lettfattelig og tydelig beslutningsgrunnlag. For å tydeliggjøre vurderingsgrunnlaget for konsekvenser av vernebestemmelsene har vi derfor valgt å også foreta en skjematisk vurdering av virkning og konsekvenser av 0-alternativet.

I sin helhet baseres konsekvensutredningen på en systematisk tre-trinns prosedyre som i hovedsak følger Statens Vegvesen sin Håndbok 140 (Statens Vegvesen 1995a): Trinn 1 omfatter beskrivelse og vurdering av temaets/underkategoriens status og verdi innenfor utredningsområdet. Trinn 2 omfatter en skisse av 0-alternativet, og vurdering av type og grad av evt. positive eller negative virkninger og konsekvenser for naturmiljøet gitt "ikke-vern". Trinn 3 omfatter en vurdering av virkning og konsekvens for vern ved hhv. milde og strenge bestemmelser ved å kombinere verdi fra trinn 1 og virkning av 0-alternativet fra trinn 2.

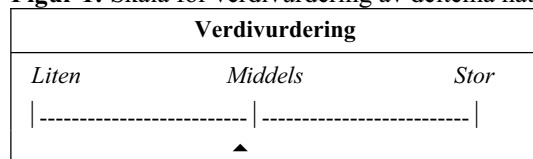
Verdi

Verdi angis for de enkelte naturmiljø-lokaliteter på en firedelt skala; "*ubetydelig/ingen verdi – liten – middels – stor verdi*", jf. Håndbok 140 (Statens Vegvesen 1995a). Kriterier for verdisetting av de enkelte underkategorier er gitt i tabell 2. Der kildene allerede har gjennomført en verdisetting er dette tilordnet dette systemet. Dette gjelder i hovedsak viktige naturtyper og rødlistearter som er verdisatt etter DN-håndbok 13-1999 (Direktoratet for Naturforvaltning 1996) og DN-håndbok 11-1996, "Vilthåndboka" (Direktoratet for Naturforvaltning 1996). Verdisetting av vassdrag og ferskvann følger kriterier gitt i DN-håndbok 15-2000 (Direktoratet for Naturforvaltning 2000), og overføres til KU-verdier som angitt i tabell 2. For "inngrepsfrie og sammenhengende områder" følger verdiinndelingen Direktoratet for Naturforvaltning sine tre INON-soner for inngrepsfrie områder (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04).

For de geologiske forekomster har NVK Multiconsult AS ikke gjennomført noen systematisk verdivurdering hvor de enkelte delområdene er gitt liten, middels eller stor verdi. Fordi tiltaket er vern, ansees en påvisning av områder med spesielt stor verdi å være tilfredsstillende for temaet (Grepstad 2004). Kun områder som basert på foreliggende litteratur er vurdert til å være av stor verdi er derfor omtalt. Konsekvensen av "tiltaket", som i dette tilfellet er vern, vil være positivt uansett hvilken verdi en setter på de geologiske forekomstene (Grepstad 2004).

Samlet verdi for hver underkategori, samt for hele deltema naturmiljø gis på en trinnløs skala som spenner fra liten verdi til stor verdi. Se figur 1 under. Samlet verdi for deltema naturmiljø er gitt ved en enkel overlapp-analyse av verdikartene for hver underkategori. Regelen for overlappende områder er at høyeste verdi er den gjeldende. Alle verdikart (med unntak av viltkartet som er unntatt offentlighet) er plassert bakerst i rapporten, og er angitt med tittel, ikke figurnummer.

Figur 1: Skala for verdivurdering av deltema naturmiljø.

Tabell 2: Kriterier for vurdering av naturmiljøverdier. Tilpasset etter Statens Vegvesen (2004) og Direktoratet for Naturforvaltning (2000) (vassdrag og ferskvann).

	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Naturtypelokaliteter	Naturtyper registrert med lokal verdi for biologisk mangfold (verdi C etter DN-håndbok 13-1999).	Naturtyper registrert som "viktige" for biologisk mangfold (verdi B etter DN-håndbok 13-1999).	Naturtyper registrert som svært viktige for biologisk mangfold (verdi A etter DN-håndbok 13-1999).
Viltområder	Registrerte viltområder og vilttrekk av lokal betydning (viltvekt 1 etter DN-håndbok 11-1996).	Viktige viltområder og vilttrekk (viltvekt 2 og 3 etter DN-håndbok 11-1996).	Svært viktige viltområder og vilttrekk (viltvekt 4 og 5 etter DN-håndbok 11-1996).
Vassdrag og ferskvann	Alle lokaliteter med viktige arter og bestander som ikke blir gitt regional eller nasjonal verdi.	Viktige gyte og oppvekstområder i alle vassdrag med anadrome laksefisk i kategori 2,3,4 og 5 jf. DN's lakseregister. Næringslokalitetene til alle storørrestammene som er definert som sikre i DN-utredning nr. 1997-2.	Alle nasjonale laksevassdrag jf. NOU 1999:19. Alle lokaliteter med reliktlaks. Gyte og oppvekstelvne til alle storørrestammene som er definert som sikre i DN-utredning nr. 1997-2.
Inngrepsfrie naturområder	INON-sone 2, dvs. områder 1-3 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep. ¹	INON-sone 1, dvs. områder 3-5 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep.	Villmarkspregede områder , dvs. områder >5km fra tyngre tekniske inngrep.

Virkning

Virkning er en vurdering av hvilke endringer tiltaket antas å medføre for de ulike områder eller miljøer. Virkning av 0-alternativet, mild og streng forskrift vurderes for de samme miljøer/områder som er verdivurdert (se Statens Vegvesen (1995a)).

Kriterier for fastsettelse av virkning er gitt i tabell 3 (tilpasset etter Statens Vegvesen (1995a)). Virkningen begrunnes med utgangspunkt i kriteriene, og angis på en trinnløs skala fra store positive virkninger til betydelig negative virkninger, se figur 2.

Figur 2: Skala for vurdering av virkning. Skalaen spenner fra store positive virkninger til store negative virkninger.

Virkning				
Store neg.	Middels neg.	Liten / ingen	Middels pos.	Store pos.
-----	-----	-----	-----	
▲				

Tabell 3: Kriterier for vurderinger av et planlagt tiltaks potensielle virkning på naturmiljø (tilpasset etter Statens Vegvesen sin håndbok 140 (Statens Vegvesen 1995b)).

	Store positive virkninger	Positive virkninger	Lite/ingen virkninger	Middels negative virkninger	Store negative virkninger
Naturtype-lokaliteter	Tiltaket vil i stor grad forbedre naturtype-lokaliteter m.h.p. forholdene for biologisk mangfold.	Tiltaket vil forbedre naturtypelokaliteter m.h.p. forholdene for biologisk mangfold.	Tiltaket vil stort sett ikke endre naturtype-lokaliteter .	Tiltaket vil forringe naturtypelokaliteter m.h.p. forholdene for biologisk mangfold.	Tiltaket vil ødelegge naturtypelokaliteter og/eller ødelegge livsgrunnlaget for forekomster av truede og sårbare arter.
Viltområder	Tiltaket vil øke arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller bedre deres vekst- og levevilkår i	Tiltaket vil øke arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller bedre deres vekst- og levevilkår .	Tiltaket vil stort sett ikke endre arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller deres vekst- og	Tiltaket vil i noen grad redusere arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller forringe deres	Tiltaket vil i stor grad redusere artsmangfoldet, fjerne forekomst av arter, eller ødelegge deres

¹ Tyngre tekniske inngrep inkluderer: Offentlige veger og jernbanelinjer (unntatt tunneler), skogsbilveier, traktorveier, landbruksveger, anleggs- og seterveier > 50m, gamle ferdselsveger rustet opp for bruk av traktor og/eller terrenggående kjøretøy, kraftlinjer med spenning > 33kV, magasiner, regulerte elver og bekker, kraftstasjoner, rørgater, kanaler, forbygninger og flomverk (www.naturforvaltning.no 17.08.2004).

	Store positive virkninger	Positive virkninger	Lite/ingen virkninger	Middels negative virkninger	Store negative virkninger
	betydelig grad.		levevilkår .	vekst- og levevilkår.	vekst- og levevilkår.
Vassdrag og ferskvann	Tiltaket vil øke arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller bedre deres vekst- og levevilkår i betydelig grad.	Tiltaket vil øke arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller bedre deres vekst- og levevilkår .	Tiltaket vil stort sett ikke endre forholdene i vassdrag og ferskvann mhp. biologisk mangfold.	Tiltaket vil i noen grad redusere arts-mangfoldet, forekomst av arter, eller forringe deres vekst- og levevilkår.	Tiltaket vil i stor grad redusere arts-mangfoldet, fjerne forekomst av arter, eller ødelegge deres vekst- og levevilkår.
Inngrepsfrie områder	Tiltaket vil øke størrelsen på inngrepsfrie områder i betydelig omfang.	Tiltaket vil øke størrelsen på inngrepsfrie områder.	Tiltaket vil ikke berøre inngrepsfrie områder.	Tiltaket vil redusere størrelsen på inngrepsfrie områder i 2-sone 1 (1-3 km fra inngrep).	Tiltaket vil redusere størrelsen på inngrepsfrie områder i INON-sone 1 (3-5km fra inngrep) og/eller villmarkspregede områder (>5km fra inngrep).

Konsekvens

Med konsekvenser menes de fordeler og ulemper et tiltak medfører for de berørte områder eller miljøer. For alle kategorier gjøres det både en verdivurdering og en vurdering av virkning. Konsekvensen for hvert område/miljø vurderes ved å sammenholde verdi med virkning av tiltaket (jf Statens Vegvesen (1995a)). Konsekvensen vurderes i denne utredningen på en trinnløs 9-delt skala fra svært stor negativ konsekvens til svært stor positiv konsekvens (figur 3). Verdi og virkning sammenholdes som vist i kap. 4, figur 4.2 i Statens Vegvesens Håndbok 140 (Statens Vegvesen 1995a).

Figur 3: Skala for konsekvens.

Symbol	Beskrivelse
++++	Svært stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Svært stor negativ konsekvens

3 Status - verdi

3.1 Generelt

Lomsdal-Visten ligger i sørlige del av Nordland, øst for Brønnøysund og vest for E6 i Svenningsdalen sør for Mosjøen. Området spenner fra havnivå opp til 1293 m.o.h. Utredningsområdet er bestemt av arbeidsgrensene for utredningsområdet for vern, slik disse er avgrenset på kart mottatt digitalt fra Fylkesmannen i Nordland ved prosjektoppstart. Utredningsområdet dekker 1347,9 km², hvorav 46,6 %, hovedsakelig øst i området (Grane og Vefsn kommuner), er statlig grunn. Av de fire kommunene som inngår i utredningsområdet, dekker Vevelstad størst areal (drøyt 400 km²).

I utredningsområdet inngår om lag 28,4 km² sjø og 172 km² skog. Skogområdene ligger i mellom- og nordboreal vegetasjonssone (Moen 1998). Det er ingen skogkledde dalfører som sammenbinder skogene øst i utredningsområdet (Grane og Vefsn) med de vestlige fjordstrøkene (Brønnøy og Vevelstad); her ligger store fjellområder mellom. Største delen av utredningsområdet er høyfjell. Som følge av svært lite løsmasser, uryddig topografi og ikke minst store lokale variasjoner i snøforhold, har fjellområdene en uoversiktlig mosaikk mellom lav-, mellom- og høyalpin sone. Ofte forekommer lavalpin sone som belter omkring de store vassdragene et godt stykke inn i fjellet. Smale soner i mellomalpin sone følger på sidene (først og fremst begrenset til litt flatere partier), før høyalpin sone overtar og dekker store arealer i de høyest beliggende fjellområdene.

For videre beskrivelse av naturforhold vises det til kilder omtalt i litteraturlista samt fylkesmannens beskrivelse av 0-alternativet.

3.2 Geologi

Dette kapitlet er klippet fra Grepstad (2004).

3.2.1 Berggrunn

Beskrivelsen av berggrunnen er primært basert på NGU Skrifter 87, Mosjøen Berggrunnsgeologisk kart 1:250 000, beskrivelse (Gustavson 1988), samt gradteigskartene i målestokk 1:100 000 (Myrland 1972; Nissen 1974).

Innledning

Bergartene i denne delen av Nordland kan grovt inndeles i to; (1) stedegne og nær stedegne bergarter (autoktone og paraautoktone) og (2) skjøvne (alloktone) bergarter.

Stedegne og nær stedegne bergarter er, som navnet tilsier, bergarter dannet nær eller på, det sted de nå befinner seg. Disse bergartene omfatter grunnfjellet som det eldste (1700-1800 millioner år gammelt) og underste ledd i berggrunnen. Grunnfjellsbergartene er for en stor del gneiser. Det er ikke registrert grunnfjellsbergarter innenfor utredningsområdet for vern, men den granittiske gneisen på Hamnøya i Vevelstad kommune, rett vest for utredningsområdet, regnes til grunnfjellet.

Skjøvne bergarter er bergarter som er forskjøvet i forhold til opprinnelig dannelsessted. I den aktuelle delen av Nordland har en definert 4 større tektoniske enheter, skyvedekker. Disse dekkene er flyttet ved storstilte bevegelser under den kaledonske fjellkjedefoldningen ved slutten av silur, for ca. 400

millioner år siden. Bergartene består av omdannede sedimenter, samt dybbergarter som varierer i sammensetning fra ultramafiske til granittiske bergarter.

Det ene skyvedekket, Helgelandsdekkekompleks, for enkelthets skyld kalt Helgelands-dekket, dekker hele det aktuelle utredningsområdet for vern.

Helgelandsdekket

Bergartene i Helgelandsdekket består overveiende av glimmerskifer, glimmergneiser og granitt. Innslag av marmor, vesentlig kalkspatmarmor, forekommer relativt hyppig. Typisk for Helgelandsdekket er store massiver av intrusive bergarter, det vil si bergartsmassiver som er dannet ved at flytende magma har intrudert jordskorpen for så å størkne. Både granittiske, basiske og ultramafiske intrusiver forekommer. Mesteparten av området består av forholdsvis sterkt omdannede bergarter.

Generelt kan en si at berggrunnen i utredningsområdet for vern, består av to nord – sørgående områder av granitt, Bindalsgranittmassivene, adskilt av en sone med glimmergneiser og glimmerskifer hvor en også finner enkelte bånd med kalkspatmarmor (Storebjøra, Indre Visten og Sørfjorden Aspådal). Videre finner vi i utredningsområdet for vern, glimmergneiser og glimmerskifer også øst for Bindalsgranitten (øst for Breivasstinden og Vegskardtinden). I vest er granitten porfyrisk. Her finner en videre enkelte kalkspatbånd/karbonathorisonter (i og nord for Storfjorden, samt i området mellom Storfjorden / Okfjorden og Visten).

Bindalsgranittmassivet, tradisjonelt benevnt Bindalsgranitten, består innen utredningsområdet for vern primært av granitt og granodioritt. Helt i sør (i og nord for Tosbotn) finner vi også monzonitter og monzodioritter. Det vestlige beltet området fra Visten til Storfjorden / Lillebjøra, er mer oppstykket og inhomogemnt enn det østlige granittbeltet. Granitten/granodioritten er fin til middelskornig med lys grå til svak rødlig farge. Stort sett er den massiv. Av andre intrusive bergarter kan nevnes gabbro/diorittmassivet i Andalsfjorden nord for Velfjorden, samt samt innslag av dioritintrusjoner i glimmergneisene i sør (nær Storbjøra).

Glimmergneisene og glimmerskifrene veksler fra å være massive gneisaktige til mer mer skifrige bergarter uten klare grenser mellom typene. Hovedineralene i glimmergneisene og –skifrene er lys og mørk glimmer, kvarts, plagioklas og oftest granat. I områdene med glimmergneiser og –skifer forekommer ofte granittisk materiale i form av slirer/linser parallelt skiffrighetsflatene eller som gjennomskjærende årer og ganger

I den sørøstre delen av utredningsområdet for vern (bl.a. ved Jordbruvatna) finner vi et større område med kalksilikatgneiser. Disse gneisene skiller seg fra glimmergneisene ved sitt høyere innhold av kalsium (form av hornblende, epidot etc.). I samme område finner en også et område med glimmerskifer og granatglimmerskifer. Disse er mer skifrige og mindre ”gneisaktige” enn de øvrige glimmergneisene og glimmerskifrene i utredningsområdet for vern. Øst og nord for Tosbotn finner vi videre en flere kilometer lang markert nord – sørgående sone med kvartsitt.

To karbonathorisonter

Som nevnt finner en kalkspatmarmor både innen granittmassivet i vest og i glimmergneisene både vest og øst for det østre granittmassivet. I grove trekk kan man følge to karbonathorisonter gjennom denne delen av Helgelandsdekket, en øst for (langs Vefsna og Svenningsdalselva) og en vest for (Tosenfjorden-Storbjørja-Halsfjorden) det sentrale fjellområdet. Den østre sonen ligger utenfor utredningsområdet for vern. Karbonatbergartene er omkrystallisert til kalkspatmarmor som er inndelt i to hovedtyper; grå og gul kalk, og begge typer gir opphav til karst. Det er påvist karstifisering i alle de

undersøkte karbonathorisontene (Lauritzen 2004). Noen av karbonathorisontene er for små til å vises på de geologiske kartene, og en har derfor funnet karstfenomen enkelte steder også utenfor de kartlagte horisontene.

Det meste av utredningsområdet for vern består av bart fjell og sure, næringsfattige granittiske bergarter (Bindalsgranittmassivene). Den mer næringsrike kalkspatmarmoren er derfor også viktig når det gjelder vegetasjon i utredningsområdet.

3.2.2 Strukturgeologi

Området gjennomsettes av strukturer med svært varierende orientering. Studier av strukturgeologien i området indikerer at en foldefase, kalt F2, med orientering stort sett NØ-SV dominerer og bestemmer bergartenes strøkretningsretning. For øvrig forekommer markerte lineamenter (sprekker, forkastninger) med retning både N-S, Ø-V og noe mindre utpreget VNV-ØSØ og NNØ-SSV. Lineamentkartet er vist i figur 4.

Figur 4: Lineamentkart over utredningsområdet

Bergartenes strøkretningsretninger samt andre lineamenter som sprekker og forkastninger, har vært avgjørende for retningene til dalene, noe en ser av figur 4 bl.a. når det gjelder Visten. Noen steder følger fjorden strøkretningsretningen, andre ganger sprekker og forkastninger. Grunnet de sparsomme løsmasseavsetningene har nedisingen satt sitt sterke preg på landskapet.

Øst for Vefsna, og godt øst for det aktuelle området for vern, er det en markert tektonisk skyvegrense mellom bergartene i Helgeland dekkekompleks og underliggende bergarter (Seve-Køli dekkekompleks). Grensen kan følges fra Røssvatnet sørover til Store Namsvatnet.

3.2.3 Kwartærgeologi

Beskrivelsene av kvartærgeologien er primært basert på kvartærgeologisk oversiktskart utarbeidet av NGU (upublisert), kvartærgeologisk kart i målestokk 1:50 000 for Mosjøen 1826 I (Follestad 1990) Tjøtta, 1826 IV (Follestad 1992) og Grane, 1926 III (Bargel og Olsen 1996), samt rapporter utarbeidet for Kontaktutvalget for vassdragssaker (Dalviken og Faugli 1982; Flakstad og Sollid 1983).

Løsmassene som dekker berggrunnen i Norge er i all hovedsak dannet i siste del av kvartærtiden, som omfatter de siste 2-3 millioner år. Denne perioden er karakterisert av store klimasvingninger med istider og varmere mellomistider.

Løsmassene deles gjerne inn etter de geologiske prosessene som har vært avgjørende for dannelsesmåten, det vil si i morenemateriale, breelvavsetninger, marine strandavsetninger, hav- og fjordavsetninger, bresjøavsetninger og elve- og bekkeavsetninger. Forskjellige typer avsetninger kan finnes oppå hverandre, for eksempel kan elveavsetninger ligge over marine havsedimenter.

Isens arbeid under isavsmeltingen er svært karakteristiske for området, og utredningsområdet for vern domineres av bart fjell. Noen steder er fjellgrunnen kraftig forvitret. Løsmasser av noe mektighet, finnes stort sett kun i de lavere liggende delene av dalene. Den mest markerte og eldste påviste isbevegelsesretningen i området, mot nordvest, dominerte sannsynligvis når isdekket var så tykt at den beveget seg uavhengig av dalene. Seinere under nedsmeltingen ble bevegelsesretningen styrt av dalene.

En oppsummering av løsmassene som forekommer innen utredningsområdet for vern er som følger:

Morenemateriale

Morenemateriale er løsmasser som er avsatt av isbreer, enten under eller i front av breen. Sammenhengende, stedvis tykt, morenemateriale er i hovedsak kun registrert i sørøstre del av utredningsområdet, innenfor området Stavassdalen-Svenningdal-Gåsvatn.

For øvrig er morenematerialet i all hovedsak usammenhengende og tynt. De største områdene er registrert vest for Eiterådalen langs Velfjordskarelda og Skjølegda, oppover Grønnlidalen sør for Hundålvatnet og sør for Trofors på Svenningsdalselvas vestside oppover langs Blåfjellelva og Store Hjortskarelda.

Sammenhengende randmorene over flere kilometer er registrert mellom Nedre og Midtre Breivatn. Likeledes er det inntegnet sammenhengende randmorene sør for Lislkjorden og langs Velfjorden mellom Storfjorden og Lillebørja.

Breelvavsetninger

Breelvavsetninger ble dannet under isavsmeltingen da enorme vannmasser ble frigjort.

Innen utredningsområdet finnes breelvavsetningene med størst utstrekning i Indre Visten i dalførene både øst og sør for Lakselvatn. Det er også registrert breelvavsetninger flere steder langs fjorden i Indre Visten, i Lomsdalen og nord for Blåfjell. Innerst i Lomsdalen ligger det bl.a. en sandur (dvs en stor grusslette spylt ut foran brefronten på tørt land). Elva har seinere skåret seg ned i avsetningen og satt igjen terrasser.

Like utenfor området for vern, er det registrert mektige breelvavsetninger oppover Svenningdalen sør for Trofors samt mindre avsetninger ved Tosbotn.

Eskere

Eskere dannes av sedimenter fra breelver som gikk under breen, og sees i dag som rygger i terrenget. Under landhevingen etter at breelvavsetningene ble dannet, ble avsetningene ofte erodert og terrassert av elver. Innenfor utredningsområdet for vern er en mindre esker inntegnet øst for Langvatnet.

Langs Eidet mellom Grytåvatnet og Hundålvatnet løper en esker sammenhengende i omtrent 1 km lengde. Denne eskeren viser seg som en markert ryggform, og er ikke erodert ned. Avsetningen ligger imidlertid utenfor området for vern.

Randmorene

Randmorener er dannet av materiale som ble skjøvet foran brefronten, og viser således markerte trinn i breens utbredelse.

En mer eller mindre sammenhengende randmorene over flere kilometer (vel 6 km) er registrert mellom Nedre og Midtre Breivatn. Ryggen opptrer flere steder som dobbel og tredobbel. Dette tyder på at brefronten har gått noe frem og tilbake under oppholdet. På fjellkammen øst for Lapps kardvatn ligger moreneryggen som et ”steingjerde”. Randavsetningen er antakelig av preboreal alder (9 000 – 10 000 år) (Flakstad og Sollid 1983).

Det er også inntegnet en sammenhengende randmorene sør for Lisl fjorden (Storfjorden) og langs Velfjorden mellom Storfjorden og Lillebørja. I følge kartregistreringene synes avsetningene å være samme randmorene. I følge kartet kan avsetningen følges over ca. 6 km sør for Lisl fjorden og ca. 4 km langs Velfjorden.

Marine strandavsetninger

Dette er avsetninger dannet under landhevingen ved at tidligere avsatte løsmasser ble erodert, transportert og avsatt på nytt av bølger og strøm. Det fineste materialet er gjerne vasket bort. På sørsiden av Anddalsvågen ligger tre mindre forekomster innefor utredningsområdet for vern.

Marin grense i området er ca. 120-130 m o.h.

For øvrig finnes det marine strandavsetningene utenfor utredningsområdet for vern, sør for innløpet til Visten langs sjøen mellom Vistnes og Høyholm, for Visten ved Stokka, samt på Hamnøya.

Hav- og fjordavsetninger

Dette er løsmasser avsatt på dypt, nærmest stillestående vann som marin silt og leire. Innenfor utredningsområdet for vern er det registrert hav- og fjordavsetninger ved Okan og ved Sørfjorden (Halsfjorden).

Utenfor utredningsområdet finner vi denne typen avsetninger i Vefsnas dalføre opp til Trosfors, der leirholdig silt er den dominerende avsetningstypen. I tillegg finnes mindre områder og ved Strand-Ausa (Visten).

Elve- og bekkeavsetninger

Disse opptrer i nær tilknytning til dagens elver og bekker. Innenfor utredningsområdet for vern er det registrert forekomster sør og øst for Laksvatnet og langs Lomselva, samt enkelte andre mindre forekomster. ”Øvre Lomsdalsdalen har en typisk dalfylling med relativt tykke fluviale avsetninger. Elva har meandert gjennom løsmassenene og gamle elveløp bevart i form av fossile meanderbuer” (Flakstad og Sollid 1983).

Nær, men utenfor utredningsområdet for vern finner en større avsetninger langs Vefsna fra Trosfors og nordover. Det er også registrert relativt mektige elveavsetninger langs Eiteråga og ved Tosbotn.

Annet

Andre løsmassetyper i området er skredmateriale, torv og myr samt forvittringsmateriale. En del partier har humusdekke eller et tynt torvdekke over bergoverflaten.

3.2.4 Områder med geologisk verneverdi

Alle områder med geologisk verneverdi er angitt på verdikart for geologi (se bakerst i rapporten).

Berggrunn

Karbonathorisontene anses å ha stor verdi, da det er et stort potensial for nye funn av grotter, sjakter, og andre verneverdige karstfenomener i disse horisontene. Karst og verneverdier i Lomsdal – Visten er nærmere omtalt i egen rapport fra Stein-Erik Lauritzen (Lauritzen 2004), og for detaljer henvises det til denne. Enkelte av karstfenomenene er også omtalt i Kræmer (1974).

Kvartærgeologiske forekomster

Israndavsetningen mellom Øvre og Nedre Breivatn kan sies å ha verneinteresse ut fra en kvartærgeologisk/ geomorfologisk vurdering (Flakstad og Sollid 1983). Vi har imidlertid ikke funnet noen nærmere beskrivelse av avsetningen.

På løsmassekartet over Lomsdal-Visten er det også inntegnet sammenhengende randmorene sør for Lisl fjorden (Storfjorden) og langs Velfjorden mellom Storfjorden og Lillebørja. I følge kartregistreringene synes avsetningene å være samme randmorene. Sør for Lisl fjorden kan avsetningen følges over ca. 6 km i følge kartet, og ca. 4 km langs Velfjorden. Det er imidlertid ikke funnet litteratur om denne avsetningen med tanke på mulige verneinteresse, men avsetning bør undersøkes nærmere.

3.3 Naturtypelokaliteter (inkl. naturreservater og rødlistearter)

Informasjon om naturtypelokaliteter er i all hovedsak hentet fra Heggland m.fl. (2004) ("Kartlegging av biologisk mangfold i utredningsområdet for vern i Lomsdal-Visten, Nordland") og Gaarder m.fl. (2004) ("Biologisk mangfold og vilt i Lomsdal-Visten. Supplerende undersøkelser i 2004."). Den supplerende underøkelsene fokuserer på fjellområdene øst for Anddalsvågen og marmorområdene øst for Kvannlivatnan og sør for Sørfjorden, samt en grundigere gjennomgang av Svartvasslia ved Tosbotn. Til sammen 12 nye naturtypelokaliteter ble registrert, og en eksisterende lokalitet ble utvidet. I tillegg ble 4 naturtypelokaliteter supplert med viktig informasjon om vilt. For enkelthets skyld er det derfor ikke oppgitt referanse for de enkelte opplysninger fra disse to rapportene. Andre referanser spesifiseres underveis.

3.3.1 Naturreservater

Tre naturreservat ligger i utredningsområdet for vern: Skjølægda naturreservat i Vefsn (74.300 daa), Strompdalen naturreservat i Brønnøy (2.970 daa) og Laksmarkdalen naturreservat i Vevelstad (24.600 daa). Verdiene i disse områdene er beskrevet i DN-rapport 1995-3 (Direktoratet for Naturforvaltning 1995a). Naturreservater verdisettes automatisk som stor verdi på KU-skalaen.

3.3.2 Myr

En heldekkende og konsekvent kartlegging av alle rikmyrer er ikke gjennomført, og arealer med små rikmyrer inngår ofte i lokaliteter sortert under andre naturtyper (helst kalkskog). Utvalget av lokaliteter er derfor i følge Heggland m.fl. (2004) preget av en del faglig skjønn og subjektivitet, i tillegg til at det gjenspeiler hvor feltinnsatsen har vært konsentrert. Se tabell 4 for oversikt over lokalitetene med tilhørende verdi. Totalt 5 lokaliteter er kartlagt som rikmyrer, med en arealdekning på til sammen 1.084 daa. En del rikmyrer er fanget opp i verdifulle naturtyper på kalk/baserik berggrunn, særlig velutviklet omkring Gåsvatnet (Grane kommune). Mange av rikmyrene i området er svært små i arealutstrekning (<5 daa) og rikheten varierer.

Om vegetasjon knyttet til myrene skriver Heggland m.fl. (2004) følgende: "Karakteristiske karplanter på rike myrer i området er: Bredmyrull, dvergjamne, engstarr, fjellfrøstjerne, gulsildre, gulstarr,

jåblom, klubbstarr, loppestarr, svartstarr og svartopp, samt breiflangre, lappmarihånd, og stortveblad på de aller rikeste kalkmyrene. Artsinventaret varierer langs gradienter fra lavland til fjell og fra øst til vest og varierer derfor mellom rikmyrer ulike steder innenfor utredningsområdet. Eksempler på typiske arter med en sørvestlig utbredelse er engstarr og loppestarr.”

Utredningsområdet har viktige verdier knyttet til rikmyrer.

Tabell 4: Forekomst av naturtypelokaliteter under hovednaturtype myr. Kommuner er angitt som følger: B=Brønnøy, G=Grane, VV=Vevelstad, V=Vefsn. KU verdi S= stor verdi, M=middels verdi, L=liten verdi.

Lokalitetsnavn	Naturtype	Kommune	Oppgitte verdier	Verdi	KU-verdi
Norddalen	Rikmyr	B	Godt utviklet, liten rikmyr. Velutviklet, kalkkrevende og artsrik kantvegetasjon.	B	M
Vassengvatnet nordvest	Rikmyr	B	Rik lokalitet. Kalkpåvirket flora med bl.a. skavgras, nattfiol og breiflangre.	B	M
Svenningskardmyrene	Rikmyr	G	Større myrområde m. rikere partier. Innslag av base/kalkkrevende arter. Potensielt viktig viltområde, særlig for fugl.	C	L
Brynhilddalen V	Rikmyr	V	Rikmyr m. innslag av rikere sumpskog.	C	L
Langvågvatnet Øst	Rikmyr	VV	Intermediært rike myrer med en del svake rikhetsindikatorer.	C	L

3.3.3 Fjell

Totalt 24 naturtypelokaliteter er registrert under hovednaturtype fjell, hvor av 23 er kartlagt som ”kalkrike områder i fjellet” (til sammen 6741 da), og en som ”andre viktige forekomster” (75 daa). Se tabell 5 for oversikt over lokalitetene med tilhørende verdi.

Om lokalisering og artsinventar skriver Heggland m.fl. (2004) følgende: ”Kalkrike områder i fjellet ble særlig dokumentert sørøst i undersøkelsesområdet, i fjellområdene fra Grunnvassdalen/ Elgviddvatnet over Jordbrufjellet til Elgfjellet og Fattfjellet. Naturtypen finnes også andre steder, bl.a. i dal- og fjordstrøkene i vestre deler. Områdene er betinget av kalkrike bergarter, særlig marmor. Spesielt rasmarker, bekkekløfter og, på flatere mark, marmorårer gir opphav til verdifulle utforminger av disse lokalitetene. Lokalitetene er til dels svært artsrike, og inneholder en rekke typiske og karakteristiske arter: Bergstarr, bergveronika, brudespore, fjellbakkestjerne, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellhvitkurle, fjelltistel, flekkmure, grønnburkne, gulsildre, reinrose, rynkevier, rødsildre, setermjelt, snøildre, snøsøte, svartstarr, taggbregne, m.fl. Det er en del variasjon i utforming av de ulike lokalitetene. I lavalpin sone forekommer både reinroseheier og bergveggssamfunn. I mellomalpin sone er fjellheier og snøleier best utviklet. Trolig kan disse lokalitetene også inneholde en del kravfulle og interessante marklevende sopp, og ihvertfall på én lokalitet ble flere slike arter påvist. Flere av planteforekomstene i disse relativt oseaniske fjellområdene har plantegeografisk interesse, bl.a. fordi mange forekomster utgjør vestlige utpostlokaliteter.” I tilleggundersøkelsene (Gaarder m. fl. 2004) tilkom en svært viktig naturtypelokalitet med kalkrik fjellflora; lokaliteten Øvre Kvannlivatnet i Vevelstad (figur 5).

Figur 5: Øst for Kvannlivatnet. Kalkrike områder i fjellet. Foto: Geir Gaarder

Naturtypen ”kalkrike områder i fjellet” er godt representert innenfor utredningsområdet. Det knytter seg vesentlige naturverdier til naturtypen.

Tabell 5: Forekomst av naturtypelokaliteter under hovednaturtype fjell. * indikerer at lokalitetene er registrert ved tilleggsundersøkelser foretatt i 2004 (Gaarder m. fl. 2004). Med unntak av Kvannskardelva er alle lokaliteter av naturtypen ”Kalkrike områder i fjellet”. Kommuner er angitt som følger: B=Brønnøy, G=Grane, VV=Vevelstad, V=Vefsn. KU verdi S= stor verdi, M=middels verdi, L=liten verdi.

Lokalitetsnavn	Kommune	Oppgitte verdier	Verdi	KU-verdi
Elgfjellet	G	Meget variert og artsrikt kalkrikt fjellparti med rik flora, bl.a. marinøkkel og skavgras. En av de mest verdifulle reinroseheiene som er registrert i dette prosjektet.	A	S
Grønaksla øvre	G	Stor og variert lokalitet. Rik karplanteflora m. mange krevende arter. Reinrosevegetasjon.	A	S
Tverrlandsfjellet SØ	VV	Kalkrike fjellheier med artsrik vegetasjon. To rødlistede beitemarkssopp m. status DC og R (<i>Geoglossum alpinum</i>).	A	S
Kvannskardelva	B	Rike karplanteenger. 5 arter av beitemarkssopp hvorav 3 rødlistede.	B	M
Fatfjellet	G	Variert lavfjellsområde med reinroseheier og kalkrike søkk. Rik flora m. bl.a. rødflangre. Trolig interessante ”kalktjern”.	B	M
Grunnvatnet N	G	Bekkekløft m. rike bergvegger og rasmarker, stor variasjon. Meget rik karplanteflora m. et stort antall krevende arter.	B	M
Jienemesdurrie	G	Variert bekkekløft med frodig vegetasjon. Rik berggrunn m. krevende karplanteflora, bl.a. skåresildre.	B	M
Hoggarvikfjellet	B	Parti med kalkrik berggrunn, noen typiske arter for kalkrike fjellpartier, bl.a. reinrose, grønnkurle, og bergstarr.	C	L
Elgfjellet SØ	G	Marmorbetingete reinroseheier, søkk og fuktig skråning med rik snøleieflora.	C	L
Elgviddvatnet SØ, topp 789 S	G	Sørvendt, varmekjær skråning med rik fjellflora.	C	L
Grunnvatnet SV	G	Bekkekløfter med mye berg og rasmark, trolig rik karplanteflora. Usikker verdi p.g.a. manglende registreringer.	C	L
Gåsvasstinden S	G	Bekkedal med rasmark og rik vegetasjon.	C	L
Gåsvasstinden SØ	G	Rik, kalkpåvirket vegetasjon.	C	L
Jordbrufjellet NV	G	Karstområde med rik fjellflora.	C	L
Jordbrufjellet S	G	Liten marmoråre, trolig tørr reinrosevegetasjon.	C	L
Jordbrufjellet SV	G	Lang marmoråre med reinroseheier.	C	L
Daudmannsremma V	V	Relativt rik fjellflora, men sparsomme data og usikker verdi.	C	L
Øvre Kvannli-vatnet*	VV	Stort og variert område. Høyt arts mangfold. Mange kravfulle, dels reg. sjeldne fjellplanter.	A	S
Mølnvatnet SV*	VV	Mulig forekomst av ultrabasiske, tungmetallrike bergarter - m. tydelig avvikende, basekrevende flora.	C	L
Forneshatten S*	B	Rik flora m. enkelte regionalt uvanlige arter, bl.a. fjellmarinøkkel, snøsøte og bakkesøte.	C	
Fagerlia V*	VV	Noe reinrosehei og rike sig. Rik, kravfull flora.	C	L
Hanslikammen S*	VV	Noe reinrosehei og rike sig. Rik, kravfull flora.	C	L
Liåvatnet V*	VV	Noe reinrosehei og rike sig. Rik, kravfull flora.	C	L
Snøfjelltinden*	VV	Større parti med rik fjellvegetasjon. Potensialet for kravfulle og plantegeografisk interessante arter høyt.	B	M

3.3.4 Kulturlandskap

Generelt om status for kulturlandskapet skriver Heggland m.fl. (2004) at mangel på skjøtsel er et nøkkelord. Gjenvoksningsgraden varierer mye og er naturlig nok lavest der det finnes stort beitetrykk. For det forholdsvis begrensede arealet med lite gjødslet kulturmark er gjenvoksningsgraden i ferd med å ødelegge potensialet for et rikt biologisk mangfold. Prosessen kan i følge Heggland m.fl. (2004) muligens reverseres for noen områder, men dette vil kreve rask innsats.

Det er registrert 3 viktige naturtyper innen kulturlandskap: Naturbeitemark (3 lokaliteter), skogsbeiter (2 lokaliteter) og store gamle trær (1 lokalitet) (tabell 6). Om naturbeitemarkene understreker Heggland m.fl. (2004) at gjengroingsprosessen har ført til reduserte forekomster av naturengplanter. Videre har tidligere pløying og gjødsling ført til at mange av engene er gjennomgående artsfattige og med dominans av nitrogentolerante arter. Strompdal (1940) sine funn av kravfulle og lite gjødseltolerante arter som fjellmarinøkkel, høstmarinøkkel, dunhavre og bakkeseite viser likevel at det også må ha forekommet svært artsrike og biologisk verdifulle kulturbetingede engsamfunn i området. Enga ved Almosen i ytre deler av Visten fremheves som artsrik, med funn av flere rødlistede beitemarkssopp.

Den ene av de to skogsbeitelokalitetene (Anddalsvågen) er stor, godt utformet og vurdert som svært viktig. Forekomsten på Bønnåa i Innervisten er mindre, men også denne godt utviklet og viktig. Heggland m.fl. (2004) fremhever at intakte skogsbeiter med et verdifullt, kulturbetinget biologisk mangfold har blitt en regionalt meget sjelden naturtype. På Bønnåa er det funnet varmekjære skogsopp som blånende rørsopp *Gyrodon cyanescens* og enkelte kravfulle beitemarkssopp på små skogsenger (jordtunger *Geoglossum*, vokssopp *Hygrocybe* og rødskivesopp *Entoloma*).

Kun én lokalitet innen *Store gamle trær* er registrert (verdi B). Dette gjelder en gruppe med ganske store osper som står helt inntil hovedbygningen på det nedlagte bruket Sætra, øst for Lakselvvatnet.

De to skogsbeitelokalitetene utgjør viktige biologiske kvaliteter ved utredningsområdet, både i regional og nasjonal målestokk. Biologisk sett kan imidlertid ikke verken naturtypene *Beitemarker* og *slåtteenger* eller *Store gamle trær* fremheves som noen sentrale kvaliteter ved utredningsområdet.

Tabell 6: Forekomst av naturtypelokaliteter under hovednaturtype kulturlandskap. Kommuner (KO) er angitt som følger: B=Brønnøy, G=Grane, VV=Vevelstad, V=Vefsn. KU verdi S= stor verdi, M=middels verdi, L=liten verdi.

Lokalitets-navn	Naturtype	KO	Oppgitte verdier	Verdi	KU-verdi
Almoselva	Naturbeitemark	VV	Naturbeite m. en del noe kalkkrevende flora og naturengplanter. Ganske god forekomst av beitemarkssopp, her under 5 kravfulle rødlistearter (to sårbare arter, en sjelden).	A	S
Anddalen	Skogsbeite	VV	Skogsbeite m. rik flora, bl.a.skogbingel, junkerbregne og nattfiol. Partier med svært mye dødt trevirke. Rik lavlokalitet. Høyt potensiale for kravfulle og sjeldne markboende sopper. Sjelden naturtype. Også viltlok.	A	S
Bønnåa	Skogsbeiter	VV	Velhevdet skogsbeite med innslag av kravfulle og dels rødlistede sopp (4 rødlistearter).	B	M
Sætra	Store gamle trær	VV	Store gamle trær: Innslag av rikbarkslav, inkludert et par arter i lungenever-samfunnet, samt rødlistearten skorpefiltlav (DC).	B	M
Okan	Naturbeitemark	B	Noen naturengplanter, samt sparsomt med funn av beitemarkssopp.	C	L
Anddalen N	Naturbeitemark	VV	Tendenser til naturbeitemarksflora.	C	L

3.3.5 Ferskvann/våtmark

Totalt 8 lokaliteter innen hovednaturtype ferskvann/våtmark, fordelt på 5 ulike naturtyper, er registrert i utredningsområdet: *Deltaområder* (2), *fossesprøytsoner* (3), *mudderbanker* (1), *rike kulturlandskapssjøer* (1) og ”*andre viktige forekomster*” (1) (tabell 7).

I følge Heggland m.fl. (2004) finnes det ingen større ferskvannsdeltaer i utredningsområdet. Lokalitetsverdiene på de to registrerte lokaliteter er usikre, og naturtypen vurderes ikke som vesentlig i utredningsområdet. Naturtypen *mudderbanker* er svakt utviklet i utredningsområde. Bare én mindre forekomst, i Visten, er kartlagt, og naturtypen vurderes som lite vesentlig m.h.p. biologisk mangfold i utredningsområdet. Potensialet for *rike kulturlandskapssjøer* vurderes å være svakt i utredningsområdet, og bare én liten, avvikende forekomst (i Visten) er påvist.

Naturtypen *fossesprøytsoner* er generelt sjelden, og kun tre lokaliteter er registrert i utredningsområdet. Den ene ligger Tettingdalsvassdraget som er regulert, og lokaliteten har trolig redusert verdi p.g.a. redusert vannføring i elva. Om de to andre lokalitene skriver Heggland m.fl. (2004): ”Fallfossen i Innervisten er ikke så stor, men vurderes likevel som svært viktig siden den er en utpostlokalitet for den rødlistede lavarten gullprikklav. Den siste lokaliteten ligger i Granåselva i Storbørja og er ganske stor (to fossefall med ganske omfattende fosseenger inntil). Antatt ganske ustabil vannføring gjør likevel at artsinventaret ikke er av de mest interessante. Både her og ved Fallfossen ble likevel en god del typiske lavararter funnet på grankvister påvirket av fosserøyk. Dette gjelder lungenever, skrubbenever og enkelte filtlav (*Pannariaceae*). Naturtypen kan ikke sies å være spesielt karakteristisk for Lomsdal-Visten, men omfatter flere verdifulle og fine enkeltlokaliteter.”

Tabell 7: Forekomst av naturtypelokaliteter under hovednaturtype ferskvann/våtmark. * Undersøkt i supplerende undersøkelser i 2004. Kommuner er angitt som følger: B=Brønnøy, G=Grane, VV=Vevelstad, V=Vefsn. KU verdi S= stor verdi, M=middels verdi, L=liten verdi.

Lokalitets-navn	Naturtype	Kommune	Oppgitte verdier	Verdi	KU-verdi
Fallfossen	Fosse-sprøytsoner	VV	Velutviklet lavsamfunn. Innslag av en svært kravfull art: Gullprikklav (nær nordgrense for arten). Noe kalkkrevende myrplanter.	A	S
Granåselva foss	Fosse-sprøytsoner	B	Artsrik og varmekjær flora, bl.a. junkerbregne og fjell-lok. Innslag av lungenever-samfunn, med funn av bl.a. sølvnever og groplav.	B	M
Sæterelva nedstr. Mølnhusfossen	Mudderbanker	VV	Tendenser til mudderbanker og sandstrender m. innslag av typiske pusleplanter som klovasshår, evjesoleie og sylblad. Funn av rødlistearten svartsonekjuke (DC).	B	M
Tettingfossen *	Fosse-sprøytsoner	B	Stor, velutviklet fosseeng under høy, nordvendt foss med stor vannføring. Ganske rik og næringskrevende vegetasjon. En sjelden naturtype i området.	B	M
Austerfjordvatnet	Andre viktige forekomster	VV	Grunt og vegetasjonsrikt vann. Antakelig noe betydning som viltlokalitet.	C	L
Bjorvatnet	Rik kulturlandskapssjø	VV	Vegetasjonsrikt, med tendenser til noe kravfulle våtmarksplanter. Potensiell viltlokalitet.	C	L
Gaskajævie*	Deltaområder	G	Lite delta med kantkratt av vierkratt og bjørk. Muligens noe botanisk interessant og kan ha rikt fugleliv.	C	L
Gåsvatnet V*	Deltaområder	G	Lite deltaområde i innløpet til Gåsvatnet, med fin bekkkantvegetasjon av vierkratt og bjørk. Muligens interessant botanisk og ornitologisk.	C	L

3.3.6 Skog

Granskog dominerer som hovedskogtype innenfor utredningsområdet, og er utbredt i et belte i østkanten av området, samt i dalførene i vest. I mange områder er det snakk om storvokst, sluttet skog, men særlig lengst i vest og opp mot fjellet er den mer glissen og småvokst. Vegetasjonstypene varierer, men innslaget av frodig høgstaueskog er mange steder betydelig, selv om blåbærgranskog trolig er mest utbredt. Furuskog forekommer i første rekke i vestlige deler av området, og da vesentlig fattig og glissen skog, som sjelden danner større homogene bestander, men enten inngår i mosaikk med andre skogtyper eller med andre, åpne naturtyper. Lauvskog opptrer dels som fjellbjørkeskog opp mot snaufjellet og dels mer varierte og produktive varmekjære utforminger i fjordliene. Bl.a. forekommer flere lokaliteter med gråor-almeskog her. Rik edellauvskog finnes i beskjeden arealdekning og er nær sin norske nordgrense i distriktet. Det finnes flekker med kalkpåvirket skog med dominans av bjørk og/eller gran flere steder i området. Potensialet for kystgranskog er svakt.

Skogen i utredningsområdet er generelt hardt påvirket av skogbruk fra tidligere tider. Av nyere inngrep i skogområdene, er hogstflater og granplantefelt de viktigste. Store hogstflater av nyere dato finnes særlig i sidedalene til Innervisten. En del arealer er gjenplantet med gran (også fremmede granarter), og dette er særlig synlig på arealer med tidligere åpen kulturmark. De beste eksemplene på store granplantasjer finnes i Klavesmarka nord for Okfjorden og rundt plassen Lislbørja (figur 6) (Heggland m. fl. 2004). For en mer grundig gjennomgang av menneskelig påvirkning av skogen henviser vi til Heggland m.fl. (2004).

Figur 6: Dalbunnen innerst i Lislbørja preges av granplantasjer. Foto: Arne Heggland

Hovednaturtype skog er klart dominerende både i areal og antall innen de kartlagte naturtypelokaliteter. Til sammen er det registrert 94 skoglokaliteter fordelt på 9 ulike skogtyper (antall lokaliteter i parentes): Bekkekløfter (4), bjørkeskog med høgstauder (6), gammel lauvskog (10), gråor-heggeskog (4), kalkskog (14), kystgranskog (3), rik edellauvskog (14), rikere sumpskog (1), urskog/gammelskog (30) samt andre viktige forekomster (punktforekomster av rødlistearter) (8) (tabell 8). Naturtypen urskog/gammelskog dominerer både arealmessig og i antall lokaliteter.

Rik edellauvskog finnes i bratt terreng og oftest med kalk (marmor) i grunnen. Av edelløvtrær forekommer alm og hassel, og Heggland m.fl. (2004) har påvist en rekke varmekjære karplanter. I tillegg er det funnet en god del kravfulle og noen rødlistede arter blant marklevende sopp, særlig innenfor familiene vokssopp (*Hygrocybe*) og rødskivesopp (*Entoloma*).

6 av 13 lokaliteter innen naturtypen *kalkskog* er verdisatt som svært viktige (verdi A). En rekke næringskrevende planter er registrert. I følge Heggland m.fl. (2004) har trolig disse områdene også et ganske rikt og interessant mangfold av marklevende sopp, men dette er kun undersøkt på én lokalitet (Okfjorden), hvor et par kravfulle arter er funnet. Ved Gåsvatnet og i de østvendte liene NØ for Gåsvatnet er det flere spesielt viktige kalkskoger. Etter justering av utredningsgrensa i juli 2004 er alle lokalitetene i dette området inkludert i utredningsområdet.

Bjørkeskog med høgstauder er en vanlig vegetasjonstype innenfor utredningsområdet. Arealer med slik vegetasjon er ikke kartlagt systematisk, men noen større lokaliteter med frodige og velutviklede bestand er registrert. Bare to lokaliteter er registrert som *gråor-heggeskog*, men vegetasjonstypen utgjør delarealer i flere naturtypelokaliteter. Forekomstene av gråor-heggeskog i området ligger ofte under marin grense, og de er generelt interessante m.h.p. biologisk mangfold, bl.a. for knappenålslav og bladlaver. Også *rikere sumpskoger* finnes ofte som delområder på lokaliteter hvor andre vegetasjonstyper og naturtyper dominerer. Naturtypen dekker imidlertid reelt sett små arealer. Forekomster av rikere sumpskog er uten unntak interessante m.h.p. biologisk mangfold. På en rekke lokaliteter med naturtypen *gammel lauvskog* er det registrert interessante og rike forekomster av lungenever-samfunn, da særlig på stammen av osp, rogn og selje. Flere av disse lokalitetene inneholder mindre arealer med kalkskog.

Hele 30 lokaliteter er kartlagt som *urskog/gammelskog*, hvorav 4 svært viktige (A). De største og best utviklede gamle barskogene i området finnes i øst. Bare i dette området er gamle naturskoger med urskogspreget funnet, og selv her kun fragmentarisk. I fjordstrøkene vest i området er barskogene jevnere og hardere påvirket av skogbruk. Karakteristisk for gamle barskoger i utredningsområdet, særlig på lokalklimatisk fuktige steder, er til dels store forekomster av gubbeskjegg og andre lyse skjeggglaver. Av sopp er en rekke signalarter for gammel granskog funnet, der i blant et knippe rødlistearter. Det er betydelige verdier knyttet til naturtypen urskog/gammelskog i området, særlig i østlige deler. Dette gjelder både som enkeltlokaliteter, men ikke minst også i egenskap av å være store, sammenhengende naturskogsområder.

Det er registrert fire *bekkekløft*-lokaliteter. I tillegg er bekkekløfter registrert som en viktig komponent på ytterligere 5 lokaliteter klassifisert som urskog/gammelskog. Dette gjelder bl.a. lokaliteten Velfjordskardelva-Sæterbekken i Vefsn kommune, som etter grensejusteringene i juli 2004 ligger like utenfor utredningsområdet. Denne lokaliteten er registrert som et stort, meget verdifullt naturskogsområde (verdi A) med store verdier knyttet både til landskapselementer som bekkekløfter og elvejuv, samt til skogtilstand og arts mangfold. Informasjon fra grunneier Statskog Nordland v/ A. Tokle per september 2004 peker imidlertid mot at det er gjennomført hogst i deler av lokaliteten i etterkant av naturtyperegistreringene 2003. Det er ikke foretatt befarings i området i etterkant av hogsten, og verdiene på lokaliteten per i dag må derfor betegnes som usikre. Generelt beskrives bekkekløftene i utredningsområdet som til dels svært dramatiske, og de skaper lokalklimatiske forhold som legger grunnlaget for noen av de mest lavrike miljøene som er dokumentert i området. På et par av lokalitetene gir gode fuktighetsforhold, sammen med framspring av kalkrikt sigevann, rik karplanteflora.

I Brønnøy kommune finnes en rekke svært viktige forekomster (verdi A) av *kystgranskog* på sørsiden av Velfjorden. Innenfor utredningsområdet har derimot bare små arealer potensiale for denne naturtypen. Bare 3 små og svakt utformede lokaliteter, alle i skogområdene øst for Inner Visten, er registrert. Alle 3 er verdisatt som regionalt viktige (verdi B), og inneholder typiske arter som groplav, skrubbenever, vrenge-arter og skorpelaven *Gyalecta friesii*, men stort sett i sparsomme mengder. På gran ble lungenever-samfunnet bare funnet helt sporadisk og med et relativt utarmet mangfold.

Edelløvskoger er nær sin norske nordgrense i distriktet, og alle forekomster ansees derfor som spesielt interessante. Selv små lokaliteter som er registrert innen utredningsområdet er derfor verdisatt høyt (regionalt viktig (B)). Flere svært viktige lokaliteter (verdi A) er kartlagt.

I sum er det knyttet store naturverdier til skog m.h.p. biologisk mangfold i utredningsområdet. Dette gjelder især for naturtypene rik edelløvskog, kalkskog, gammel lauvskog, urskog/gammel skog og bekkekløfter. Edelløvskoger må til tross for sin beskjedne arealdekning, karakteriseres som en nasjonalt viktig og karakteristisk kvalitet ved området. I alt 15 lokaliteter har stor verdi, med nasjonalt viktige kvaliteter for naturmiljøet, 53 lokaliteter er registrert med middels verdi, eller regionalt viktige

kvaliteter, og 26 lokaliteter er registrert med liten verdi, eller lokalt viktige kvaliteter. Lokalitetene er fordelt over hele det skogkledte arealet i utredningsområdet.

Tabell 8: Forekomst av naturtypelokaliteter under hovednaturtype skog. Lokaliteter merket med * er registrert ved ”Supplerende undersøkelser av biologisk mangfold og vilt i Lomsdal-Visten” (Gaarder m. fl. 2004). Kommuner er angitt som følger: B=Brønnøy, G=Grane, VV=Vevelstad, V=Vefsn. KU verdi S=stor verdi, M=middels verdi, L=liten verdi.

Natur-type	Lokalitets-navn	Kommune	Oppgitte verdier	Verdi	KU verdi
Andre viktige forekomster					
	Steinbekken	V	Punktforekomst: Funn av rødlistearten duftskinn (kategori DC).	B	M
	Tverrelva Ø	V	Punktforekomst av rødlistearten svartonekjuke (DC).	B	M
	Lavatnet V	V	Punktforekomst av rødlistearten svartonekjuke (DC).	B	M
	Langvatnet V	V	Punktforekomst av rødlistearten svartonekjuke (DC).	B	M
	Stavvatnet S	V	Punktforekomst (5 funn) av rødlistearten svartonekjuke (DC)	B	M
	Stigbekken Ø	VV	Punktforekomst av rødlistearten brun hvitkjuke (DC). Første funn av arten i kommunen og vestligste funn kjent i fylket.	B	M
	Sæterelva SØ	VV	Punktforekomst av rødlistearten skorpefiltlav (DC).	B	M
	Kjerrmyran NV	VV	Punktforekomst av rødlistearten brun hvitkjuke (DC).	B	M
Bekkekløfter					
	Bulandsdalen	B	Frodig, rik blandingsskog med meget god forekomst av et rikt lungeneversamfunn (>400 trær og totalt 8 arter, bl.a. sølvnever og vanlig blåfiltlav.) Bra potensiale for rødlista lavarter. Sm. m. dalføret i V - den største forekomsten av granskog med betydelige naturkvaliteter registrert langs Velfjorden m. sidefjorder	A	S
	Gåsvasselvas utløp	G	Utpreget fuktig naturskog av gran.	B	M
	Lille Hjort-skardet	G	Elvekløft med en del død ved, og store mengder hengslav	C	L
	Tverråa*	B	Fuktig bekkekløft m. en viss verdi for fuktighetskrevede arter.	B	M
Bjørkeskog m. høgstauder					
	Grønaksla nedre	G	Frodig, beitepåvirket bjørkeskog. Ganske rik karplanteflora.	B	M
	Sørfjorddalen	V	Variert skog, en del frodig og høyvokst skog, og stedvis rikelige mengder med lungeneversamfunn. Funn av rødlistedearten bronserødskivesopp (DC).	B	M
	Fagermoen sør	VV	Stort frodig område med rik vegetasjon og innslag av litt kravfulle arter, bl.a. junkerbregne. Funn av den kravfulle traktgelesoppen, rødlistekategori DC. Noe lobarion-arter.	B	M
	Gåsvatnet SV	G	Nordøstvendt, fuktig og frodig høgstaudebjørkeskog.	C	L
	Litjaskardaksla SØ	V	Glissen høgstaudebjørkeskog, flekkvis noe rikere.	C	L
	Tangvika SØ	VV	Innslag av noe grovere trær, litt rik flora, lungeneversamfunn.	C	L
Gammel lauvskog					
	Tettingsforsen N	B	Glissen, frodig, gammel løvskog. Rike lungeneversamfunn.	B	M

	Åkerhaugen	B	Nærmest ren, ganske rik ospekskog med middels grove osper. En del Lobarion-samfunn, bl.a. ganske mye skorpefiltlav (DC).	B	M
	Hamna	B	Frodig løvskog m. innslag av grov osp. Ganske godt utviklet lungenever-samfunn med litt kravfulle arter som sølvnever, puteglye og skorpefiltlav (DC).	B	M
	Granåsen V	B	Ganske rik løvskog, relativt artsrik karplanteflora m. innslag av varmekjære arter, rike bergvegger og fuktigheetskrevende lavarter (sølvnever, puteglye).	B	M
	Sørfjorden Ø-side	V	Rik lågurt-løvskog, stedvis kalkskog (m. orkideene rødflangre og breiflangre). En del grov ospene, og noe lungeneversamfunn. Funn av rødlistearten ospejkjuke (DC, 2. funn i Nordland).	B	M
	Anddalen, sør for Botneelva	VV	Store mengder død ved, grovere skog og innslag av grov selje m. rike Lobarion-forekomster.	B	M
	Lakselvatnet Ø	VV	Forekomst av rødlistearten skorpefiltlav (DC), samt lungeneversamfunn. Stor osp.	B	M
	Sørfjordskardevt	V	Rik og gammel løvskog. Noe kalkskog. Trær m. lungeneversamfunn. Signalarter i beitemarkselementet (1 rødlisteart, DC).	C	L
	Bønnålia vest	VV	Rik vegetasjon med edelløvtrær.	C	L
	Blankvasselva øvre	VV	Mye gamle løvtrær med frodige lungeneversamfunn.	C	L
Gråor-heggeskog					
	Lessenget	B	Gamle trær m. ganske mye Lobarion-samfunn. Ett funn av grynfiltilav. Reinventert, grensejustert og verdijustert i 2004.	A	S
	Bjorvatnet Ø	VV	Restforekomst, funn av skrubbenever og langnål.	C	L
	Godvatnet NØ*	B	Forgreinet elveslette, kroksjøer og ganske frodig skog.	C	L
	Øverengbekken V*	B	Den frodigste, mest dødvedrike, eldste og artsrike gråor-heggeskogen som er registrert i dalføret. Rik karplanteflora og lungeneversamfunn m. krevende arter.	A	S
Kalkskog					
	Lappskarddalen	B	Stort område, jevnt høye naturkvaliteter. Stedvis kalkpåvirket flora, med rikmyrpreg og kalkbjørkeskog. Rik flora (flere forekomster av skavgras, nattfiol (ubestemt) og småengkall).	A	S
	Granheim N	B	Funn av flere arter beitemarkssopp, inkl. en rødlistet som direkte truet (E) og en som sjelden (V) (<i>Entoloma</i> -slekten), samt to i kategori DC. Noen kravfulle karplanter.	A	S
	Hoggarvikfjellet N	B	Stedvis kalkrik grunn (dels forekommer det mindre karstfenomener her). Funn av et par sjeldne og kravfulle beitemarkssopp - antatt grå duftrods-kivesopp (R), samt <i>Entoloma queletii</i> (få tidl. funn i Norge, rødlistet som sårbar i Sverige, ikke vurdert for Norge).	A	S
	Fatfjellet S	G	Meget rik, lokalklimatisk gunstig beliggende kalkskog med naturskogspreg. Meget artsrik og variert karplanteflora, bl.a. marisko (DC), rødflangre, breiflangre, stortveblad, skogmarihånd.	A	S
	Grønlia	G	Naturskog med meget verdifull og artsrik mosaikk mellom forskjellige kalkvegetasjonstyper. Svært rik karplanteflora, med bl.a. marisko (>30 individer) (DC), engmarihånd (>20), lappmarihånd (>150), stortveblad og breiflangre.	A	S

	Skarveneset vest	VV	Rik og kalkbetinget flora. Variert skog. Grove og sterkt nedbrutte læger. Til dels svært rike lobarionsamfunn (flere 100 trær), også en del sølvnever og vanlig blåfiltlav. Funn av rødlisteartene skorpefiltlav (DC) og rødlistearten vedalgekekølle (R). <i>Også viltlok.</i>	A	S
	Almlia	B	Heterogen lokalitet m. både rikmyrvegetasjon, rik utforming av strandberg og kalklågurtskog, gråor-heggeskog, høgstaudebjørkeskog. Rik flora m. breiflangre, nattfiol og junkerbregne.	B	M
	Gåsvatnet S	G	Glissen, svært frodig høgstaudekalkskog. Rik karplanteflora.	B	M
	Gåstjønna N	G	Svært verdifull, men liten, kalkskogslomme. Rik bakkevegetasjon m. stortveblad og breiflangre. Marisko (DC) er tidligere registrert, men ble ikke påvist under feltarbeid i 1995.	B	M
	Fatåsen S	G	Gammel granskog med en rik og svært verdifull kalkskogslomme. Frodig bakkevegetasjon, bl.a. god populasjon av marisko (DC).	B	M
	Fatåsen V	G	Kalkskogsforekomst m. rik bakkevegetasjon. Funn av stortveblad og brudespore, samt av svartsonekjuke og duftskinn (begge DC).	B	M
	Ropardalen	VV	Rik og frodig karplanteflora. Rik flora av markboende sopp (funn av 3 hensynskrevende (DC) og en sjelden (R) art).	B	M
	Sørfjorden SØ	VV	Kalkrik grunn, innslag av rikmyr Funn av kjeglevokssopp.	C	L
	Sagelva S	VV	Rik flora, bl.a. myske og lodneperikum, samt kalkkrevende fjellplanter. Funn av et par rødskivesopp, mulig rødlistearten Entoloma carneogriseum (kategori R).	C	L
Kystgranskog					
	Austerfjorddal en nedre	VV	Fuktig gammel granskog. Noe svak forekomst av lungeneversamfunn på gran. Funn av en aktuell rødlistekandidat: <i>Gyalecta friesii</i> .	B	M
	Sæterelva S	VV	Meget fuktig granskog, en del sumpskog, stedvis mye strylav.	B	M
	Fallforsen NV	VV	Fuktig granskog m. noe hengelav, noe lungenever-samfunn o.a. lav. Ett funn av rødlistekandidaten <i>Gyalecta friesii</i> .	B	M
Rik edellauvskog					
	Klavesmarka	B	En usedvanlig rik skogtype. En av de største alme-forekomstene i regionen. Rik og variert flora. Noe lungeneversamfunn. Funn av 3 rødlistede sopparter (alle DC), samt signalarter blant lav.	A	S
	Bønnålia-Sommersetvika	VV	Meget rik og frodig gammel løvskog. Alm og hassel. Innslag av eldre og grovere trær i partier. Artsrike og velutviklete lungeneversamfunn. For regionen, et usedvanlig stort område med rik skogvegetasjon. <i>Også viltlok.</i>	A	S
	Vassengvatnet øst	B	Temmelig mye død ved, enkelte grove læger, samt hule løvtrær (alm og rogn). Rik flora. Lavarter i lungeneversamfunnet, bl.a. sølvnever og vanlig blåfiltlav. Stor, velutviklet og godt arrondert lok.	B	M
	Slåttvika	B	Rik vegetasjon m. lungeneversamfunn, innslag av alm og hassel.	B	M
	Lislbjørja nord	B	Rik flora med litt kravfulle arter.	B	M
	Lalia	B	Stor forekomst av rik gråor-almeskog. Funn av junkerbregne og skogmarihånd.	B	M
	Lislfjorden,	B	Temmelig rik flora, noen grove trær. Funn av bl.a.	B	M

	innerst		junkerbregne, storklokke, myskegras og hestespreng. Lungeneversamfunn med trivielle arter samt noe sølvnever.		
	Ytreforesvika	B	Frodig løvskog, bl.a. med en del alm, sm.m. blandingsskog m. mye død gran. Noe lungeneversamfunn. Varmekjær flora og forekomst av flere rødlistearter (beitemarksopp: R (1), DC (2)).	B	M
	Middagsfjellet S	B	Innslag av alm, rik bakkevegetasjon.	B	M
	Vassbugen	B	Gråor-almeskog m. noe krevende karplanter og noen kravfulle lavarter (bl.a. sølvnever og puteglye).	B	M
	Grindalen	B	Fint utviklet edellauvskog i sør- og sørøstvendte, dominans av alm. Funn av en rekke kravfulle karplanter.	B	M
	Bønnåvatnet nordøst	VV	Artsrik og velutviklet almeskog, utvilsomt stor regional verneverdi, kanskje også nasjonal.	B	M
	Urdborgan øst	VV	Edelløvskog med alm og hassel. Rikt feltsjikt, lungeneversamfunn.	B	M
	Svartvassdalen Ø*	B	Sørvendt, varm skrent med rikere løvskog. Eldre trær med litt lungeneversamfunn på løvtrærne.	C	L
Rikere sumpskog					
	Blankvasselva nedre	VV	Rikt, fuktig og frodig vegetasjon.	C	L
Urskog/gammelskog					
	Langåsen Ø	B	Flekkvis rik og varmekjær flora. Noe død ved, og grov selje. Kravfulle og rødlistede arter; bronserødsdivesopp (R), <i>Entoloma caesiocinctum</i> (DC), samt vedalgekølle (R, få funn i regionen).	A	S
	Sætertjørna V	G	Gammel skog med uvanlig grove og gamle graner (de største som ble registrert i hele undersøkelsesområdet). Frodig og kravfull vegetasjon. Bra m. død ved.	A	S
	Dempa SV	G	Uvanlig gammel granskog (urskogsner i sør). Den minst påvirkete granskogen påvist i utredningsområdet. Mye rik vegetasjon.	A	S
	Velfjordskard-elva-Sæterbekken	V	Stort, meget verdifullt naturskogsområde med mye kompakt, grov, produktiv og fuktig granskog. Trolig særlig viktig for fuktighetskrevende arter. Innslag av temmelig gammel skog med mye død ved. Furuskog med kontinuitet i død ved. Noe kravfull vegetasjon.	A	S
	Lomselvas utløp SØ	B	Svært fuktig dal med frodig vegetasjon. Nedre del på marine avsetninger har rik gråor-heggeskog med gamle trær og frodige Lobarion-samfunn. Sjelden naturtype.	B	M
	Mølnbekken	B	Rikmyr, kalkskog, gammel lauvskog og gammel granskog. Funn av kravfulle arter, bl.a. breiflangre og svartonekjuke (DC). Kilder.	B	M
	Sætertjørna-Engibekk-skardet	G	Stort område med gammel gran- og bjørkeskog, stedvis mye død ved. Stedvis rik og kravfull vegetasjon.	B	M
	Svenning-skardet	G	Større område med variert naturskog, noen svært kraftige trær, mange meget gamle graner og en del død ved. Enkelte svære, sterkt nedbrutte læger og spor av læger (sjeldent ellers i distriktet).	B	M
	Store Hjortskardet	G	Stort område med eldre, fuktig og storvokst naturskog av gran. En del død ved. Enkelte svære, sterkt nedbrutte furulæger (meget sjeldent i Grane).	B	M

Jordbruelva nedre	G	Stort naturskogsområde m. bekkekløft og kalkskog. Store kalkbergvegger m. grotter og framspring. Rik vegetasjon (en del kalkskog m. bl.a. rødflangre og stortveblad). En del død ved.	B	M
Dempa	G	Gammel naturskog av furu, stedvis lite påvirket med mange gamle trær og død ved. Potensial for sjeldne arter. Den eldste furuskogen som er observert i kartlegging av BM i utredningsområdet.	B	M
Grønaksla NØ	G	Nordøstvendt li med gammel, rik granskog og bjørkeskog. En del død ved. Rik karplanteflora.	B	M
Gåsvatnet N	G	En del død ved, funn av noen indikatorer for verdifull skog. Dels frodig og base/kalk-krevende flora, bl.a. brudespore og stortveblad.	B	M
Langfredagsdalen	V	Relativt urskogsartet skog med funn av flere typiske vedboende sopp for slik skog, bl.a. rødlistearten svartonekjuke (DC).	B	M
Bønnåvatnet nord	VV	Gammel og temmelig grovvokst skog. En del død ved, til dels grove, sterkt nedbrutte læger. Det nærmeste en kommer barskog med lengre kontinuitet i Bønnådalen.	B	M
Tøymtjernbekken S	VV	Ganske gammel skog. Dels kalkrik berggrunn, og noen kalk-krevende karplanter. Funn av rødlistearten svartonekjuke (DC).	B	M
Kvannskardelva S	B	Noe død ved. Vil på sikt kunne utvikle større kvaliteter knyttet til gamle barskogsøkosystemer.	C	L
Bulandsdalen V	B	Fuktig, forholdsvis rik granskog, godt flersjiktet.	C	L
Gåsvatnet Ø	G	Eldre naturskog av gran med en del død ved.	C	L
Langvatnet	G	Større område med klart påvirket naturskog.	C	L
Storvannelva	G	Mye død ved, særlig gran og bjørk.	C	L
Langskardelva	G	En del død ved, noen grove læger (5 furu) og hogstubber. Flere tydelig gamle furuer.	C	L
Velfjordskardelva	V	Fattig fjellgranskog med spredte gammelskogs kvaliteter.	C	L
Langvågvatnet sør	VV	Barskog m. innslag av gråor-almeskog. En av få beskyttede granskogskløfter på marmor i Inner-Visten. Stort potensiale for å utvikle lavrike miljøer.	C	L
Bønnå vest	VV	Eldre granskog, rikere løvskoger, samt noe edelløvskog (hassel og alm). Rik flora, bl.a. med taggregne og tysbast.	C	L
Storsteinvika	VV	Fuktig granskog, noen halvgamle trær, også løvtrær.	C	L
Stigbekken	VV	Fattig, fuktig gml. granskog.	C	L
Blankvasselva Ø for Langåsen	VV	Tydelig gamle trær, store mengder gubbeskjegg.	C	L
Mølnhusfossen	VV	Fuktig, gammel granskog.	C	L
Svartvatnet SV*	B	Gammel granskog med sterkere naturskogs preg og mindre påvirket enn ellers i dalføret.	B	M

3.3.7 Kyst og havstrand

Det er registrert 5 lokaliteter fordelt på 3 naturtyper under hovednaturtype Kyst og havstrand: Strandeng og strandsump (2 lokaliteter), brakkvannsdeltaer (2 lokaliteter) og brakkvannspoller (1 lokalitet) (tabell 9). Til sammen dekker disse et areal på 1463 daa. En lokalitet for hver av naturtypene trekkes frem som regionalt viktige.

Små arealer med strandeng/strandsump finnes spredt langs fjordarmene, men gjennomgående er naturtypen svakt utviklet. Heggland m.fl. (2004) peker på at et større areal i Sørfjorden bør fremheves. Det finnes flere brakkvannsdeltaer i fjordene, men de fleste har lite areal og grovt substrat. To områder (ved Børjora og Austerfjorden) er kartlagt som naturtypelokaliteter. Lakselvatnet i Visten utgjør et noe særpreget brakkvannsmiljø og er registrert som brakkvannspoll. For øvrig er potensialet for denne naturtypen lite til stede.

I sum: 3 lokaliteter med middels verdi, 2 lokaliteter med liten verdi.

Tabell 9: Forekomst av naturtypelokaliteter under hovednaturtype kyst og havstrand.

Lokalitets-navn	Naturtype	Kommune	Oppgitte verdier	Verdi	KU-verdi
Børjora-Grunnan	Brakkvannsdelta	B	Uvanlig naturtype i regionen.	B	M
Lakselvatnet	Brakkvannspoll.	VV	Sjelden og interessant naturtype. Overflatisk kartlagt, men potensiale for sjelden vegetasjon. Også viltlok.	B	M
Sørfjorden, botnen	Strandeng	VV	Noe større og relativt intakt strandeng-miljø. Usikker verdi.	B	M
Aunvågen	Strandeng og strandsump	VV	Innslag av næringskrevende karplanter, samt noen naturengarter. Enkelte mer vanlige rødskivesoppene er påvist. Usikker verdi.	C	L
Austerfjorden	Brakkvannsdelta	VV	Enkelte strandengarter på lite delta.	C	L

3.3.8 Naturtypelokaliteter av høyeste prioritet innen hver naturtype

I utgangspunktet er alle naturtypelokaliteter av høyeste verdiklasse (svært viktig/stor verdi) av største viktighet m.h.p. bevaring av biologisk mangfold. Vi har allikevel forsøkt å lage en liste over de viktigste lokalitetene innen hver naturtype, med alternative "kandidater" med noe lavere, men likevel svært høy verdi (tabell 10). For naturtyper med bare én registrert lokalitet, eller der nest beste lokalitet er av svært mye lavere verdi enn den høyest rangerte, er ikke alternativer fylt inn i tabellen. Det er ikke lett å rangere ulike lokaliteter opp mot hverandre, både fordi utformingen av lokaliteter innen en og samme naturtype kan variere mye, fordi forhold som arrondering og størrelse spiller inn på verdien, og fordi artsundersøkelsene er høyst ufullkomne, og den direkte verdien for biologisk mangfold derfor ikke er kjent. Lista er ment som en pekepinn til forvaltningen, og den biologiske fornuften i denne rangeringen kan diskuteres.

Tabell 10: Liste over særskilt høyt prioriterte lokaliteter innen hver naturtype. Lokaliteter innen samlebasen "andre viktige naturtyper" er ikke inkludert i oversikten.

Hovednaturtype	Naturtype	Ant. lok.	Høyeste verdi	Høyeste prior. (lokalitet(er))	Nest høyeste prior. (lokalitet(er))
Myr	Rikmyr	5	B	Vassengvatnet NV	Norddalen

Fjell	Kalkrike områder i fjellet	23	A	Øvre Kvannlivatn, Elgfjellet	Tverrlandsfjellet NØ, Grønaksla øvre
Kulturlandskap	Naturbeitemark	3	A	Almoselva	
	Skogsbeiter	2	A	Anddalen	
	Store gamle trær	1	B	Sætra	
Ferskvann/-Våtmark	Deltaområder	2	C	Gåsvatnet V, Gaskejaevrie	
	Fossesprøytsoner	3	A	Fallforsen	
	Mudderbanker	1	B	Sæterelva nedstr. Mølhusfossen	
	Rike kulturlandskapssjøer	1	C	Bjorvatnet	
Skog	Bekkekløfter	4	A	Bulandsdalen	Tverråa Evt. Gåsvasselvas utløp
	Bjørkeskog med høgstauder	6	B	Sørfjorddalen	Grønaksla nedre
	Gammel lauvskog	10	B	Sørfjorden Ø-side	Tettingsforsen N
	Gråor-heggeskog	4	A	Tverråa-Lessenget	
	Kalkskog	14	A	Grønlia Skarveneset vest	Fatfjellet S
	Kystgranskog	3	B	Sæterelva S	Austerfjorddalen nedre
	Rik edellauvskog	14	A	Bønnålia-Sommer-setvika Klavesmarka	Vassengvatnet Ø
	Rikere sumpskog	1	C	Blankvasselva nedre	
	Urskog/gammelskog	30	A	Velfjordskardelva-Sæterbekken	Dempa SV
Havstrand/kyst	Brakkvannsdeltaer	2	B	Børjora-Grunnan	
	Brakkvannspoller	1	B	Lakselvvatnet	
	Strandeng og strandsump	2	B	Sørfjorden, botnen	

3.3.9 Rødlistearter

Til sammen 44 rødlistearter er påvist og kartfestet innen utredningsområdet; 11 fuglearter, 1 pattedyrart, 1 karplante, 3 lavarter og 28 sopparter (tabell 11). Blant virvelløse dyr og moser er lite kjent. Funnene er spredt over hele utredningsområdet. Alle registreringer av karplanter, lav og sopp, og delvis for fugl, er hentet fra rapportene fra kartlegging av biologisk mangfold i utredningsområdet for vern i 2003 og 2004 (Gaarder m. fl. 2004; Heggland m. fl. 2004). Opplysninger om fugl og pattedyr er hentet fra Fylkesmannen i Nordland, og er i all hovedsak samlet inn i forbindelse med utredningsprosessen for vern av Lomsdal-Visten. Sentrale kilder er Statskog Fjelltjenesten v/ Lars Lorentzen og Odd Bønnå.

Fugl

Til sammen 11 rødlistede fuglearter er registrert ynglende, eller mulig/sannsynlig ynglende innen utredningsområdet (1 DM, 5 DC, 3 V, 2 R) (se tabell 11). 5 av artene er rovfuglarter: Havørn, kongeørn, jaktfalk, vandrefalk, og hønsehauk. Registreringene er spredt over hele utredningsområdet, og blant rovfuglartene er det er flest kartlagte yngleområder for kongeørn.

Pattedyr

Det er gjort flere observasjoner av rødlistet rovvilt i området (div. digitale opplysninger fra Fylkesmannen i Nordland). Opplysninger om leveområder og/eller yngling av artene er imidlertid svært begrenset, og kun et yngleområde for jerv *Gulo gulo* (status R) er kartfestet.

Karplanter

En rødlistet karplanteart (marisko *Cypripedium calceolus* i kategori hensynskrevende, DC) er påvist i utredningsområdet. Arten er funnet fire steder. To av lokalitetene er nyregistrert i 2003 (Heggland m. fl. 2004), mens de to andre er registrert av Lie (2002). Alle lokalitetene ligger sørøst i området, i nærheten av Gåsvatnet.

Lav

3 rødlistede arter er registrert, hvorav én hensynskrevende (DC) (skorpelfiltlav *Fuscopannaria ignobilis*) og to sårbare (V) (gullprikkklav *Pseudocyphellaria crocata* og trådragg *Ramalina thrausta*). Skorpelfiltlav er funnet på stammen av rikbarkstrær (særlig osp) i fuktige skogsmiljøer på 6 ulike steder, hvorav 5 er naturtypelokaliteter. Gullprikkklav er påvist sparsomt på grankvister i fosserøyksonen til Fallforsen langs Seterelva i Visten. Dette var ny nordgrense på Helgelandskysten for arten (inntil den ble funnet, trolig i Rødøy, i 2004) og nærmeste lokaliteter ligger ved Hommelstø i Brønnøy, i tillegg er den mot nordøst kjent fra én lokalitet i Hemnes.

Skorpelav er enda ikke vurdert for noen rødliste, men enkelte av de registrerte artene er aktuelle på ei framtidig slik liste. Dette gjelder ikke minst taiganål *Chaenotheca laevigata* som f.eks. er rødlistet som sårbar i Sverige, og *Gyalecta friesii* som også har samme status i Sverige. Sistnevnte art har et borealt suboseanisk utbredelsesmønster og vokser skyggefullt på fuktig humus, særlig ved basis av gamle grantrær. Arten er funnet sparsomt i fjordstrøkene.

Sopp

28 rødlistede sopparter er funnet. 16 av disse hører til kategorien hensynskrevende (DC), 6 er sårbare (V), 5 er sjeldne (R) og en er direkte truet (E).

Både svartsonekjuka *Phellinus nigrolimitatus* og brun hvitkjuke *Antrodia albobrunnea* er funnet atskillig lenger nord, i Troms og Finnmark. For furuarten brun hvitkjuke sitt vedkommende er imidlertid dette de første funnene i Nordland. Duftskinn *Cystostereum murrainii* og sibirkjuke *Skeletocutis odora* er nær sin nordgrense i utredningsområde. Begge er tidligere funnet i Rana, noe lengre nord. Vedalgekølle *Multiclavula mucida* er en internasjonalt sjelden art (f.eks. rødlistet som sårbar i Sverige), men har en del forekomster og gode bestander i fuktige, gamle løvskoger på Nordvestlandet. I tillegg opptrer den sparsomt i fuktig og frodig gammel granskog i sørlige deler av Nordland. Ospekjuke *Ceriporiopsis aneirina* er bare funnet én gang tidligere i Nordland, og bare to ganger lengre nord i Norge (Alta). Den sjuende arten er en sårbar (V) beitemarkssopp, fiolett greinkøllesopp, en sjelden art i landsdelen.

Jordtungene er i første rekke funnet i engsamfunn, som naturbeitemarker og skogsbeiter. *Geoglossum alpinum* er generelt lite samlet både nasjonalt og internasjonalt og ser tidligere bare ut til å ha vært samlet et par steder i sørnorske fjellstrøk. Trolljordtunge *Geoglossum simile* er også sjelden i landsdelen. Gammelgranskål *Pseudographis pinicola* er en art som inntil for et par år siden var meget

sparsomt innsamlet i Norge, med nordligste funn i Rana, Nordland. En art av *Tremellales* (gélésopper) ble funnet i løvskog, den hensynskrevende (DC) og kalkkrevende arten traktgelesopp *Tremiscus hellveloides*.

Rødlistearter i gruppen *Agaricales* (skivesopper) er funnet i skogsbeiter, på naturbeitemark eller i åpne høgstaude- og lågurtløvskoger på nærings- og kalkrik grunn. Flere av de viktigste vokseplassene for voks- og rødskivesopper knytta til halvåpen eng er funnet på skoglige lokaliteter. De 13 rødlistede skivesoppene fordeler seg på følgende kategorier: Hensynskrevende (DC, 6 arter), sjelden (R, 4 arter), sårbar (V, 2 arter) og direkte trua (E, 1 art). Grå dufttrøds-skivesopp, *Entoloma dichroum* og *Entoloma weholtii* (hvis riktig bestemt) er generelt sjeldne og tidligere neppe funnet i Nord-Norge. Også enkelte av de andre rødskivesoppene, som rødne luttvokssopp, og vokssoppene er sjeldne i landsdelen.

Tabell 11: Forekomst av rødlistearter innen utredningsområdet i Lomsdal-Visten (kilder: Heggland m.fl. (2004) m. referanser, Gaarder m.fl. (2004) m. referanser, Fylkesmannen i Nordland. Kode for rødlistestatus følger Direktoratet for Naturforvaltning (1999b)).

Norsk navn/artsgruppe	Latinsk navn	Rødliste-status	Antall lokaliteter
Fugl			
Storlom	<i>Gavia arctica</i>	DC	2
Smålom	<i>Gavia stellata</i>	DC	4
Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	R	1 mulig yngleomr.
Svartand	<i>Melanitta nigra</i>	DM	1 mulig yngleomr.
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	DC	3
Hønseskauk	<i>Accipiter gentilis</i>	V	2 (hvor av 1 usikker)
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	R	15
Jaktfalk	<i>Falco rusticolus</i>	V	9
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	V	1
Gråspett	<i>Picus canus</i>	DC	1
Dvergspett	<i>Dendrocopos minor</i>	DC	1
Pattedyr			
Jerv	<i>Gulo gulo</i>	R	1 mulig yngleomr.
Lav		DM	
Skorpefjelllav	<i>Fuscopannaria ignobilis</i>	DC	6
Gullprikklav	<i>Pseudocyphellaria crocata</i>	V	1
Trådrag	<i>Ramalina thrausta</i>	V	1
Sopp			
Brun hvitkjuke	<i>Antrodia albobrunnea</i>	DC	1
Ospekjuke	<i>Ceriporiopsis aneirina</i>	DC	1
Fiolet greinkøllesopp	<i>Clavaria zollingeri</i>	V	1
Duftskinn	<i>Cystostereum murraili</i>	DC	15
Grå dufttrøds-skivesopp	<i>Entoloma ameides*</i>	R	2
-	<i>Entoloma caesiocinctum</i>	DC	10
-	<i>Entoloma carneogriseum</i>	R	1
Ravnerødskivesopp	<i>Entoloma corvinum</i>	DC	1
-	<i>Entoloma dichroum</i>	V	1

Bronserødskivesopp	<i>Entoloma formosum</i>	R	4
-	<i>Entoloma pratulense</i>	R	1
-	<i>Entoloma weholtii*</i>	E	1
-	<i>Geoglossum alpinum</i>	R	1
Sleip jordtunge	<i>Geoglossum glutinosum</i>	DC	1
Trolljordtunge	<i>Geoglossum simile</i>	DC	1
Skorpepiggsopp	<i>Gloiodon strigosus</i>	DC	1
Rødneende lutvokssopp	<i>Hygrocybe ingrata</i>	V	1
Bitter vokssopp	<i>Hygrocybe mucronella</i>	DC	2
Spissvokssopp	<i>Hygrocybe persistens</i>	DC	3
Svartdugget vokssopp	<i>Hygrocybe phaeococcinea</i>	DC	2
Rødskivevokssopp	<i>Hygrocybe quieta</i>	DC	6
Grønnlig narrepiggsopp	<i>Kavinia alboviridis</i>	R	1
Vedalkjølle	<i>Multiclavula mucida</i>	R	2
Granrustkjuke	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	DC	1
Svartsonekjuke	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	DC	26
Gammelgranskål	<i>Pseudographis pinicola</i>	DC	4
Sibirkjuke	<i>Skeletocutis odora</i>	V	1
Traktgelesopp	<i>Tremiscus helvelloides</i>	DC	1

3.4 Vilt

Det foreligger ingen heldekkende viltkartlegging for utredningsområdet, men en del spredt informasjon er samlet inn. Opplysninger om vilt er i første rekke hentet fra kartfestede viltopplysningene som er tilkommet Fylkesmannen fra Statskog Fjelltjenesten og lokalbefolkningen i forbindelse med utredningsprosessen for vern. I forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i området i 2003 gjorde Heggland m.fl. (2004) noen viltobservasjoner, og i 2004 ble det foretatt særlige undersøkelser av vilt som en del av supplerende undersøkelser for biologisk mangfold i deler av utredningsområdet (Gaarder m. fl. 2004). Ut over dette er det gjennomført noe registreringer i forbindelse med påtenkte kraftutbygginger eller vassdragsvern. Det har ikke vært mulig å få kartfestet opplysningene fra vassdragsprosjektene, og de er derfor vurdert som utilstrekkelig presise til bruk på naturverdikartene (bakerst i rapporten). Opplysningene er imidlertid nevnt i tekst i dette kapittel.

Dyrelivet i utredningsområdet er i følge Fylkesmannen i Nordland representativt for det som finnes på Helgeland (Fylkesmannen i Nordland 2004a). Rike og forholdsvis urørte områder gjør at det også finnes en del mer kravfulle arter her. Flere rødlistede fuglearter er registrert ynglende i området, her under (rødlistekategori i parentes) smålom (DC), storlom (DC), havørn (DC), kongeørn (R), hønehauk (V), jaktfalk (V), gråspett (DC) og dvergspett (DC). Den relativt høye tettheten av yngleområder for kongeørn og jaktfalk må fremheves som en spesiell kvalitet ved området. 15 registrerte hekkeplasser for kongeørn i området tilsier en gjennomsnittstetthet på 1 par per 90 km² (totalt areal for utredningsområde er 1348km²). Undersøkelser av hekketetthet andre steder i Norge viser tettheter mellom 1 par per 200km² og 1 par per 100km² (Gjershaug m. fl. 1994). 9 registrerte hekkelokaliteter for jaktfalk (hvor av en utenfor, men tilliggende utredningsgrensa) utgjør en ikke ubetydelig andel av den anslåtte totalbestand i Norge på ca 150-500 par. Det forutsettes da at alle lokaliteter er i bruk. Tettheten tilsier at fjellområdene innen utredningsområdet er gode rypeområder. Jaktfalkbestanden har gått kraftig tilbake i Norge i løpet av det siste århundret, og tekniske inngrep og menneskelig aktivitet antas å være blant de viktigste trusselfaktorer for arten (Gjershaug m. fl. 1994).

Gaarder m.fl. (2004) registrerte 6 nye viltlokaliteter, og tilfører viltopplysninger om 4 eksisterende naturtypelokaliteter. Undersøkelsesområdet omfatter fjellområdene øst for Anddalsvågen og marmorområdene øst for Kvannlivatnan og sør for Sørfjorden, samt en grundigere gjennomgang av Svartvasslia ved Tosbotn. Kartleggingen var i første rekke rettet mot fjordliene sin betydning som leveområde for hakkespetter. Feltregistreringen avdekket et spesielt mangfold av hakkespetter i Innrevisten (figur 7). Flere svært viktige lokaliteter for hakkespetter ble funnet, her under et område med både gråspett og dvergspett (begge rødlistet som hensynskrevende). Så pass mange arter på et begrenset område er trolig svært sjelden andre steder i Nord-Norge, kanskje bortimot unikt for landsdelen (egne vurderinger). Dette indikerer samtidig gode bestander av vedlevende insekter og dermed også potensiale for et stort mangfold av slike. Videre ble det registrert yngleområde for rødnebbterne. Viktige lokaliteter for rovfugl ligger spredt i hele undersøkelsesområdet. Se tabell 12 for oppsummering.

Figur 7: Skogliene i Innrevisten innehar spesielle verdier for hakkespetter. Foto: Arne Heggland.

I forbindelse med planer om kraftutbygginger og verneplaner for vassdrag ble det rundt 1980-tallet foretatt registreringer av fuglefaunaen i vassdragene Eiteråga (Grane og Vefsn kommuner) (Bevanger 1980), Indre Visten (Vevelstad kommune) (Ålbu og Bevanger 1984) og Lomsdalsvassdraget (Brønnøy og Grane kommuner) (Bevanger og Ålbu 1981). Data fra vassdragsrapportene er ikke nærmere kartfestet, og er ikke gitt viltverdi. Opplysningene er derfor ikke ansett som presise nok til å kunne inkluderes på verdikartet i denne KU-rapporten, og refereres derfor kun i påfølgende tekst: Resultatene fra Eiteråga viser iflg. Bevanger (1980) en relativt artsfattig fuglefauna. Arter som kan nevnes er fjellvåk (påvist hekkende, regelmessig forekommende), tretåspett og jerpe (begge sporadisk og fåtallig, og sannsynlig hekkende). Videre fremheves et relativt stort utvalg av mer "krevende" spurvefuglarter inkludert møller og boksanger, samt gode bestander av både gulsanger og hagesanger (Ålbu og Bevanger 1984). 5 hakkespettarter ble registrert: Tretåspett (hekkende), vendehals (sannsynlig hekkende), og grønnspett, svartspett og dvergspett (observert). Artsutvalget karakteriseres ellers som normalt og typisk med få overraskelser. På bakgrunn av kartleggingene konkluderer Ålbu og Bevanger (1984) med at vassdragene i Indre Visten har stor naturvitenskapelig verneverdi, meget stor verneverdi som referanseområde, og meget stor verneverdi knyttet til områdets egnethet som verneobjekt. Undersøkelsene i Lomsdalsvassdraget viste i følge Bevanger og Ålbu (1981) et påfallende høyt artsutvalg og –antall, tatt i betraktning de relativt små produksjonsarealene i nedbørsfeltet. Artsutvalget viste imidlertid få overraskelser. Enkelte delområder trekkes frem som særlig verdifulle for fuglefaunaen i området: Blandingsskogliene nær Børjeøra (viktige hekkelokaliteter for bl.a. hulerugere), fjordbotnen og utoset av elva (næringsrike furasjoeringsområder for vannfugl), samt indre del av Lomsdalen med mosaikk av våtmark og gammel skog. Det konkluderes med at Lomsdalen isolert sett har mange ornitologiske kvaliteter.

Fuglefaunaen i Børjedalsvassdraget, Sørvassdalen og Tverråa/Bjørnstokkelva er omtalt i forbindelse med utredningsarbeid for varig vern av vassdrag (Fylkesmannen i Nordland Miljøvern avdelingen 1987b; Fylkesmannen i Nordland Miljøvern avdelingen 1987a; Fylkesmannen i Nordland Miljøvern avdelingen 1990). Data fra vassdragsrapportene er ikke nærmere kartfestet, og er ikke gitt viltverdi. Opplysningene er derfor ikke ansett som presise nok til å kunne inkluderes på verdikartet i denne KU-rapporten, og refereres derfor kun i påfølgende tekst: Fuglefaunaen i Børjedalsvassdraget omtales som relativt rik, og har forekomster av jaktbare hønsefugl som li- og fjellrype, orrfugl og storfugl. De rike løvskogsområdene i nærheten av Storbørja vurderes å ha en både arts- og individrik

spurvefuglfauna, og rommer gode forekomster av varmekjære sangere som gulsanger og munk. Våtmarkene i Sørvasdals-området trekkes frem som rike og varierte biotoper, sannsynligvis med en variert fauna. Bjørnstokkvika (Tverråa og Bjørnstokkelva) er registrert som trekk- og rasteplass for sangsvaner og ender, og det fremheves at det ligger viktige lokaliteter for rovfugl og ugler spredt over hele området.

Forekomst av hjortevilt og rovvilt er ikke kartlagt spesielt i utredningsområdet. I følge Fylkesmannen i Nordland har området normale bestander av småvilt og elg. I forbindelse med utredningsarbeid for varig vernet vassdrag er det imidlertid foretatt noe undersøkelser av vilt i Børjedalsvassdraget, Sørvasdalen, og Tverråa og Bjørnstokkelva (Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen 1987b; Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen 1987a; Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen 1990). Data fra vassdragsrapportene er ikke nærmere kartfestet, og er ikke gitt viltverdi. Opplysningene er derfor ikke ansett som presise nok til å kunne inkluderes på verdikartet i denne KU-rapporten, og refereres derfor kun i påfølgende tekst: Børjedalsvassdraget vurderes i vassdragsrapporten å ha en relativt rik og særpreget pattedyrfauna, og utmerker seg i følge forfatterne spesielt med gode forekomster av store rovdyr. Oterbestanden i Storbørja er god, og dyrene bruker vassdraget jevnlig til vandringer. Børjedalsvassdraget vurderes å ha verdi som helårs beiteområde for elg og rådyr. Det går en viktig trekkvei for elg gjennom dalføret. Dette gjelder også for Sørvasdalen. I Sørvasdalen er det imidlertid ingen registreringer som peker mot at pattedyrfaunen utmerker seg spesielt. I Bjørnstokkvika yngler det oter, og området rundt øvre Bjørnstokkvannet har betydning for elgtrekk. De sentrale deler av Tverråas nedbørsfelt ansees som et meget viktig område for elg.

Tabell 12: Liste over registrerte viltverdier i utredningsområdet for Lomsdal-Visten. Kommuner er forkortet med: Vevelstad: VV, Vefsn: V, Grane: G, Brønnøy: B. Kolonnen Funk.= Funksjon har følgende koder: YO=yngleområde, LO=leveområde, BO=beiteområde. Spørsmålstegn anviser at funksjonen er antatt, men ikke bekreftet. Kolonnen Flate/pkt: F=flate, P=pkt. Viltvekter er satt etter DN-håndbok 11-1996 (Direktoratet for Naturforvaltning 1996) og retningslinjer fra Fylkesmannen i Nordland til kommunene om Viltkartlegging i Nordland per. 14.01.2002. Rødlistekategorier i kolonnen Rødl. følger Direktoratet for Naturforvaltning (1999b). Kolonnen "%Ar. utenf." viser ca. hvor stor andel av lokalitetens areal som befinner seg utenfor utredningsgrensa. Kolonnen kilde er forkortet med: , AHe04 (Heggland m. fl. 2004), GGa04= Gaarder m. fl. (2004), FyMNO=Fylkesmannen i Nordland, LLo=Lars Lorentzen i Statskog Fjelltjensten, OBø=Odd Bønnå.

Lokalitets-navn	Ko m.	Art	Funk .	Flate/pkt	KU-verdi	Viltvekt	Rødl .	% Ar. utenf.	Kilde	Kommentar
Anddalen	VV	Spurvefugl, gulsanger	YO	F	S	2		<50	GGa04	Viltlok.nr. 2005
Bønnåa-Urdbergan	VV	Tretå-,+ grønnspett	YO	F	S	4	V	0	GGa04, OBø	Viltlok. nr. 2004
Bønnålia-Sommersetvika	VV	Grå-, dverg-, + tretåspett	YO	F	M	3	R DC DC	0	GGa04, FyMNO, LLo	Også naturtype-lok. (nr.1008)
Bønnåskjæret	VV	Rødnebbterne	YO	F	M	2		0	GGa04	Viltlok.nr. 2006
Jordbrudalen	G	Fjellvåk	YO/LO	F	L	1		0	LLo	
Krongelvass-fjellet N	VV	Fjellvåk	YO?	P	L	1		0	OBø	
Lakselvvatnet	VV	Svartand, andefugl	YO, Raste omr	F	M	3	DC	0	GGa04	Også naturtype-lok.
Skarveneset V	VV	Svart-, tretå-, +flaggspett	YO/LO	F	M	2		0	GGa04	Også naturtype-lok.(nr.1002)
Skjølægda	V	Tretåspett	YO/LO	F	S	4	R	<10	LLo	I naturreserv: Skjølægda

Øvre Bønnåvatnet	VV	Fjellvåk	YO?	P	L	1		0	OBø	
---------------------	----	----------	-----	---	---	---	--	---	-----	--

3.5 Vassdrag og ferskvann

Lomsdal-Visten har en unik vassdragsnatur med en rekke storslåtte og mektige vannfall (figur 8). Med unntak av Tettingdalselva i Brønnøy kommune er det ingen regulerte vann eller vannstrenger berørt av kraftutbygging som befinner seg innenfor utredningsområdet for vern. Tettingdalselva utgjør så og si utredningsgrensa på strekket fra bunnen av Storbørja og sør til Tettingsvannet i Brønnøy kommune, og befinner seg dels innenfor og dels utenfor utredningsgrensa for vern. Innrevisten utgjør et spesielt område i overgangen fra vassdrag til hav. Brakkvannsområdet er per i dag (som del av Vistenfjorden) et høyt rangert område i arbeidet med en nasjonal marin verneplan (Rådgivende utvalg for marin verneplan 2003)”.

Figur 8: Kvitnesfossen. Foto: Arne Heggland

3.5.1 Varig verna vassdrag

Fem varig verna vassdrag er berørt av utredningsområdet for vern i Lomsdal-Visten: Svenningdalsgreina av Vefsna, Lomsdalsvassdraget, Børjedalsvassdraget, vassdrag i Indre Visten og Sørvassdalsvassdraget. Arbeidet med verneplaner for vassdrag startet opp i 1960. Sørvassdalselva og Børjedalsvassdraget ble vernet mot kraftutbygging gjennom Verneplan I for vassdrag i 1973. Vassdragene i Indre Visten, Lomsdalsvassdraget og Svenningdalsgreina av Vefsna ble vernet gjennom Verneplan IV i 1993. De verna vassdragene med tilhørende nedslagsfelt dekker ca. 60 % av utredningsområdet for vern.

Det foreligger ingen sammenstilling av verdier i verna vassdrag (VVV-rapport) for noen av de aktuelle vassdragene, og arealene tilknyttet de varig verna vassdragene er derfor ikke inkludert på verdikartet (bakerst i rapporten).

3.5.2 Fisk

I forhold til biologisk mangfold er det kun om fisk det er framskaffet relevant kunnskap. Vi er ikke kjent med at det foreligger registreringer av andre ferskvannsorganismer av betydning for områdets naturverdi. Fylkesmannen i Nordland opplyser at det er variabel kunnskap om fiskebestandene i området (Fylkesmannen i Nordland 2004b). Kunnskapen om anadrome bestander (dvs. sjøvandrende laks, sjøørret og sjørøye) er bedre enn kunnskapen om de stasjonære bestandene av ørret og røye. Det er gjennomført enkle fiskeundersøkelser i de vassdrag som er vurdert til å kunne ha egne bestander av laks, sjøørret eller sjørøye, og det foreligger ikke detaljerte opplysninger om vandringsveier, gyteområder, oppvekstområder eller overvintringsområder. Med unntak av utsetting av lakserogn i Lomselva på 1990-tallet kjenner Fylkesmannen ikke til at det er drevet noen form for kultiveringstiltak i anadrome vassdrag i utredningsområdet (Fylkesmannen i Nordland 2004b).

Tettingdalselva og Lomselva har korte strekk med sjøvandrende laksefisk. Det samme har elvene i bunnen av Lislbørja, Storfjorden og Okfjorden. Det beste vassdraget med sjøvandrende laksefisk er likevel Lakselvatnet med Sæterelva og Lakselva i Indre Visten (Fylkesmannen i Nordland 2004b). I sin oversikt over norske vassdrag med laks, sjøaure og sjørøye gir DN en summarisk og grov oversikt over bestandsstørrelse og sårbarhet (Direktoratet for Naturforvaltning 1995b). Klavesmarkelva

(Brønnøy) og Lakselvvassdraget er her de eneste vassdragene i utredningsområdet som er ført opp med "stor bestand" av sjøørret, mens Lakselvvassdraget er eneste vassdrag med egen bestand av laks. Bestanden av laks vurderes også som "stor". Ingen av bestandene regnes som sårbare. Se tabell 13 for oversikt.

Sammen med Lomselva regnes Lakselvvassdraget for å være de viktigste vassdragene for fiske i utredningsområdet. Lakselvvassdraget har imidlertid en betydelig lengre lakseførende strekning enn Lomselva. Laksestammen i Lomselva er tidligere vurdert som utryddet, men er en av de elver i fylket hvor det fiskes mest oppdrettslaks. Det har de siste årene vært et lokalt ønske om å bygge opp en egen laksestamme i Lomselva, og Fylkesmannen gav tillatelse til utsetting av lakserogn med opphav fra Sausvassdraget i elva to ganger på 1990-tallet. Undersøkelser av yngel/ungfisk foretatt sommeren/høsten 2004 dokumenterte forekomst av 2 årsklasser av lakseunger og til dels brukbare tettheter i den øvre delen av lakseførende strekning hvor det tidligere er funnet svært lite lakseunger. Dette kan tyde på at det er i ferd med å bygge seg opp en ny bestand av laks i Lomselva. Både Lomselva og Lakselvvassdraget er tidligere vurdert å ha en potensiell årlig avkastning på mer enn 0,5 tonn i sum for sjø- og elvefiske. I de øvrige vassdrag kjenner Fylkesmannen ikke til at det foreligger fiskeinteresser av betydning (Fylkesmannen i Nordland 2004b).

Kunnskapen om stasjonære bestand av ørret og røye i utredningsområdet er mangelfull. Det foreligger en kultiveringsplan for ferskvannsfisk utarbeidet i 1995. Utredningsområdet befinner seg i 2 ulike soner; sone sør-Helgeland (vestre deler av utredningsområdet) og sone Vefsn, Grane, Hattfjelldal (østre deler av utredningsområdet). I sone sør-Helgeland er det ikke gitt pålegg om utsettinger, og Fylkesmannen i Nordland avslo i 1997 en søknad om tillatelse til utsetting av ørret i Henrikdalsvatn og Velfjorddalsvatn med den begrunnelse at dette ville kunne redusere vannenes verne-/referanseverdi som naturlig fisketomme vann i Lomsdalsvassdraget. I kultiveringssone Vefsn, Grane, Hattfjelldal finner de eneste kjente utsettingene av innlandsfisk sted i Finnknevatnet, hvor Helgelandskraft setter ut 1000 1-somrig ørret per år (all informasjon hentet fra Fylkesmannen i Nordland (2004b))

Det foreligger liten kunnskap om bruken av utredningsområdet til fiske av innlandsfisk. Sørvassdalen, Børjedalsvassdraget og Bjørnstokkelva er noe undersøkt i forbindelse med varig vern av vassdrag (Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen 1987b; Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen 1987a; Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen 1990). Sørvassdalsvassdraget har ørret som eneste fiskeart. Det konkluderes med at produksjonen i vassdraget er relativt stor, og at dets betydning for fisk og fiske er middels stor. Området vurderes ikke som spesielt representativt for regionen, og har ikke spesiell referanseverdi. Børjedalsvassdraget er i hovedsak et rent ørretområde, men laks og sjøørret antas å kunne gå et par hundre meter opp i elva. Produksjons- og bruksverdien vurderes å være liten, og vassdraget ansees heller ikke å ha representativitets- eller referanseverdi. Bjørnstokkelva ligger i hovedsak utenfor utredningsområdet. Det er imidlertid opplyst at Øvre Bjørnstokkvatnet har ørret av meget god kvalitet og til dels fin størrelse, og har en viss verdi som sportsfiskevann. Fylkesmannen i Nordland (2004b) antar at bestandene av innlandsfisk er relativt robuste for beskatning, og kjenner ikke til at noen av bestandene i utredningsområdet er utsatt for, eller står i fare for å utsettes for, overbeskatning. Oversikt over verdisetting av ferskvann og vassdrag i utredningsområdet for vern er gitt på kartfigur bakerst i rapporten.

Tabell 13: Sentrale opplysninger om vassdrag med anadrome bestander av laksefisk i utredningsområdet for Lomsdal-Visten. Vurdering av bestandstørrelse er hentet fra DN-notat 1995-1 (Direktoratet for Naturforvaltning 1995b). Viktig tilsvarende regional verdi.

Vassdrag	Arter	Vandringshinder for laks og sjøørret	Nedsl. felt	Bestand	Verdi DN-håndbok 15	KU-verd i
Klavesmarkelva	Sjøørret	Foss ca. 5 km fra utløp	40 km ²	Stor	Viktig	M

Lislørjeelva	Sjøørret	Fosser ca 1,5 km fra utløpet	8 km ²	Liten	Viktig	M
Lomselva	Sjøørret, utryddet bestand av laks*	Medheifossen, ca 9 km fra utløpet. I tillegg 1 km opp i sideelven Breivasselva og 2 km opp i sideelven Tettingdalselva. "Ura", ca 3,5 km fra sjøen, kan være et periodevis hinder for oppvandring.	240 km ²	Liten	Viktig	M
Storfjordelva	Sjøørret	Ca 0,5 km fra utløpet	26 km ²	Liten	Viktig	M
Almoselva	Sjøørret	Ca 0,5 km fra utløpet	16 km ²	Liten	Viktig	M
Lakselv-vassdraget (Innrevisten)	Laks Sjøørret	Tøymvassheia i Lakselva og Fallforsen i Sæterelva, henholdsvis ca 12 km og 10 km fra sjøen. De nederste 4-5 km er brakkvann.	173 km ²	Stor Stor	Svært viktig	S

* Undersøkelser fra 2004 antyder at en ny laksebestand kan være under oppbygging i Lomselva. Se tekst for detaljer.

3.6 Inngrepsfrie områder

Det er få store tekniske inngrep i utredningsområdet. Ei kraftlinje går gjennom området fra Sørfjorden i nord til Storbørja i sør. En annen mindre kraftledning forsyner deler av Indre Visten med strøm. Det er også noen midlertidige oppdrettslokaliteter på nordsiden av Velfjorden. Ellers finnes det få nye inngrep. Fylkesmannen i Nordland understreker at Lomsdal-Visten er et av de største områdene igjen i Nordland uten tunge tekniske inngrep² (Fylkesmannen i Nordland 2004a). Slike svært lite berørte vassdrag og naturområder finnes knapt andre steder i Norge eller Europa.

Arealer mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep betegnes som villmarkspregete områder. Omtrent 436 km² eller 32,4 prosent av utredningsområdet, er i denne klassen, se tabell 14. På grunn av beliggenheten, størrelsen og de få tekniske inngrepene, er området i mange sammenhenger omtalt som "det gjemte landet". Verdifordeling av inngrepsfrie områder innen utredningsområdet for vern er vist på kartfigurer bakerst i rapporten.

Tabell 14: Oversikt over utredningsområdet klassifisert etter avstand til nærmeste tyngre tekniske inngrep. Betegnelser etter Direktoratet for Naturforvaltning.

Inngrepsklasse	Betegnelse	Areal	Andel av utr.omr.	KU-verdi
> 5 km fra inngrep	Villmarkspregede områder	436,0 km ²	32,3%	S
3-5 km fra inngrep	INON-sone 1	367,9 km ²	27,3%	M
1-3 km fra inngrep	INON-sone 2	378,6 km ²	28,1%	L
< 1 km fra inngrep		165,4 km ²	12,3%	-
SUM		1347,9	100,0%	

² Følgende tiltak og anlegg er definert som tyngre tekniske inngrep: Offentlige veier og jernbanelinjer (ikke tunneler), skogsbil-, traktor-, landbruks-, anleggs- og seterveier med lengde over 50 m, gamle ferdselsveier rustet opp for bruk av traktor og/eller terrenggående kjøretøy, godkjente barmarksløyper (Finnmark), kraftlinjer med spenning på 33 kV eller mer, magasiner (hele vannkonturen ved høyeste regulerte vannstand), regulerte elver og bekker, kraftstasjoner, rørgater, kanaler, forbygninger og flomverk

3.7 Konklusjoner - verdi

Den samlede verdi for arealene i utredningsområdet fremkommer ved enkel overlapp-analyse, hvor alle underkategorier teller likt og høyeste registrerte verdi bestemmer totalverdien. Samlet verdikart både med og uten inngrepsfrie områder, samt kartfigurer for verdiene for de enkelte underkategorier (med unntak av viltkartet som er unntatt offentlighet) er vist bakerst i rapporten. 632 km², eller 47 % av utredningsområdet vurderes å ha stor verdi for naturmiljø (rødt på kartet), 314 km² (23%) av området vurderes å ha middels verdi (mørk grønn), 278 km² (20%) av området vurderes å ha liten verdi (lys grønn), mens 127 km² (10%) av området vurderes å ha ubetydelig/ingen verdier for naturmiljø (resterende farger). Kartet over samlet verdi reflekterer i stor grad de store arealene med inngrepsfrie områder, da hele 60 % av utredningsområdet kvalifiserer til en av de to høyeste INON-klassene. Effekten fremgår tydelig ved å sammenlikne sumkartene med og uten INON-soner. Mengde areal i ulike verdiklasser for de ulike underkategorier er oppsummert i tabell 15.

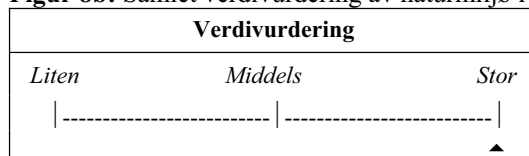
Tabell 15: Enkel oversikt over naturmiljø-verdier i utredningsområdet i Lomsdal-Visten, framstilt som andel av utredningsområdet (km² i parentes). Summen framkommer ved enkel overlappanalyse hvor høyeste verdi gjelder.

Kategori	Ubetydelig/ingen verdi i % (km ²)	Liten verdi i % (km ²)	Middels verdi i % (km ²)	Stor verdi i % (km ²)
Naturtyper (inkl. rødlistearter)	98 (1320)	0,5 (6,5)	1 (13,5)	0,5 (7,5)
Viltområder	90,5 (1220)	0,2 (2,7)	0,3 (3,5)	9 (127)
Vassdrag og ferskvann	99,5 (1341)	0	0,03 (0,4)	0,4 (5,4)
Inngrepsfrie områder	13 (169)	28 (375)	27 (368)	32 (436)
Geologi	98 (1321)	0	0	2 (25)
SUM	10 (127)	20 (278)	23 (314)	47 (632)

Utredningsområdet Lomsdal-Visten utgjør et område med en rekke sjeldne og særegne naturkvaliteter. Store, sammenhengende områder med kystnære, inngrepsfrie arealer er tilnærmet unikt for området, både i nasjonal og europeisk målestokk. Det er betydelige forekomster av kalkrike bergarter (marmor) spredt over hele området, og geologisk sett er forekomsten av karst og grotter særlig interessant. Topografien er iøyenfallende og dels dramatisk. Dette, sammen med områdets store spenn fra kyst til høyfjell og helt over i områder med mer kontinentale dalstrøk, gir grunnlag for svært variert og rik natur. Området huser et bredt spekter av viktige naturtyper, knyttet til både kyst og havstrand, kulturlandskap, skog og fjell. En rekke rødlistearter blant fugl, pattedyr, karplanter, sopp, og lav er registrert. Villmarkspreget i området stadfestes av den uvanlig høye forekomsten av sjeldne og sårbare rovfugl, den unike vassdragsnaturen med 5 varig verna vassdrag, inkludert et lakseførende vassdrag med egen laksestamme, samt tre etablerte barskogsreservater.

Samlet vurdering av naturverdiene i utredningsområdet Lomsdal-Visten tilsier uten tvil at området oppnår høyeste verdi, dvs. stor verdi (figur 8b).

Figur 8b: Samlet verdivurdering av naturmiljø i utredningsområdet.

4 0-alternativet: Planstatus og utviklingstendenser

4.1 Generelt

Utviklingstendensene vurderes i en 20-års horisont.

4.2 Plansituasjonen

Informasjonen i dette kapitlet bygger på Fylkesmannens notat om 0-alternativet (Fylkesmannen i Nordland 2004a), og er dels direkte gjengitt herfra.

4.2.1 Vern etter naturvernloven

Tre naturreservat ligger i utredningsområdet for vern: Skjølægda naturreservat i Vefsn, Strompdalen naturreservat i Brønnøy og Laksmarkdalen naturreservat i Vevelstad. Som en del av 0-alternativet vil disse tre områdene fortsatt være vernet etter naturvernloven. Det er derfor ikke aktuelt med tiltak her.

4.2.2 Kommuneplaner

Brønnøy kommune har en vedtatt kommuneplanens arealdel med kystsoneplan fra 1998. I planen er størstedelen av arealet som ligger innenfor utredningsområdet LNF C. Dette er områder hvor det ikke skal tillates oppført nye bolig- og fritidshus eller andre bygninger og innretninger som ikke har tilknytning til stedbunden næring. I tillegg er det uavklarte konfliktområder i tilknytning til havbruk og råstoffutvinning.

Vevelstad kommune har en vedtatt kommuneplan med kystsoneplan fra 2003. I denne er det lagt ut bygge-, delings- og tiltaksforbud i utredningsområdet for vern i påvente av et planvedtak. Det er tre låssettingsplasser innenfor utredningsområdet i Indre Visten. I tillegg er det en låssettingsplass som grenser opp til utredningsområdet i Aunvågen. Utenfor terskelen i Vistenfjorden er det fire akvakulturområder som grenser opp til utredningsområdet.

Vefsn kommune har kommuneplan vedtatt 1994 og kystsoneplan vedtatt 2003. Utredningsområdet er i arealdelen lagt ut som LNF A, B eller er uplanlagt. For A er formålet å sikre de viktigste friluftinteressene i kommunen for allmennheten og sikre de viktigste næringsinteressene i utmarka. Formålet med B-områdene er å hindre hyttebygging i de mest sårbare biotoper og landskapsområder og påse at hyttebygging ikke skjer på bekostning av viktige næringsinteresser. Områdene mot Sørfjorden ble overtatt fra Alstahaug kommune i 1995. I Alstahaug kommunes plan for området er Sørfjorden avsatt som LNF område der boligbygging ikke tillates. Resten er avsatt som «øvrige områder».

Grane kommune har en vedtatt kommuneplan fra 2003. Hele arealet innenfor utredningsområdet for vern er båndlagt i påvente av vernesaken.

4.2.3 Planer under utarbeidelse

Brønnøy og Vefsn reviderer nå sine kommuneplaner. Utredningsområdet for vern er å anse som båndlagt inntil verneplanen er avklart. Det pågår også et arbeid med en nasjonal verneplan for marine områder. Vistenfjorden i Vevelstad er fortsatt med i denne verneplanen (se Rådgivende utvalg for marin verneplan (2003)).

4.2.4 Vannforsyning og veiutbygging

Ut over privat vannforsyning til de faste bosettingene og hyttene i området, er det ingen anlegg for vannforsyning. Det er ingen bilveier innenfor utredningsområdet. Det foreligger heller ingen planer om utbygging av offentlige veier eller lignende i utredningsområdet for vern.

4.2.5 Eiendomsforhold

Utredningsområdet for vern er 1346,2 km² stort. Av dette er 54,3 prosent privat grunn og 46,7 prosent statlig grunn i utredningsområdet for vern. Det er først og fremst i Grane og Vefsn kommune det er statsgrunn. Kommunegrensene til Brønnøy og Vevelstad er her også grensen mellom privat og statlig grunn. Sørfjorden i Vefsn er privatgrunn, mens staten ved Direktoratet for naturforvaltning har kjøpt eiendommene Laksmarka i Vevelstad og Strompdalen i Brønnøy i forbindelse med tidligere barskogvern.

4.3 Næringsinteresser og friluftsliv: Status, plansituasjon, antatte utviklingstendenser og vurdering av virkninger på naturmiljø

All informasjon om dagens status og plansituasjon er hentet fra Fylkesmannens notat vedrørende 0-alternativet (Fylkesmannen i Nordland 2004a).

4.3.1 Jordbruk

Dagens situasjon

De fleste bosettingene i området ble fraflyttet på midten av 1900 tallet. Det var aktiv jordbruksdrift på disse fram til det. Det er sau på beite i Tettingsdalen, Storfjorden, områdene nord og vest for Okfjorden, nord og delvis sør for Visten og Innervisten og i Sørvassdalen. I Grane beiter det ca 200 sau i Svenningskardet. I Andalsvågen beiter om lag 40 storfe. På gården Bønnå er det ca. 60 vinterfora sauer. Innerst i Storbørja er det nylig etablert en besetning på 8-9 Hereford-fe på gården Granheim. Ser en bort fra beiting, er det bare på Bønnå i Visten at det i dag drives jordbruk. Det brukes motoriserte kjøretøy i samband med landbruksdrift og reindrift (diskusjon av reindrift følger i eget kapittel).

Plansituasjon

Det er planer om utvidet beite i Storbørja og i Andalsvågen.

Antatte utviklingstendenser for jordbruk med vurdering av virkninger på naturmiljø

Informasjon om utviklingstendensen innen jordbruk er gitt muntlig av utreder på deltema jordbruk; Jørn Høberg, Planteforsk, Tjøtta Fagsenter.

Det antas at jordbruksaktiviteten i utredningsområdet i et 20-års perspektiv vil opprettholdes på samme nivå som i dag, eventuelt avta noe på linje med jordbruk for øvrig i regionen. En reduksjon innenbærer da at antall bruk går ned. Signalene fra aktørene tilsier at ingen per i dag har konkrete planer om å legge ned aktiviteten, men at de fortløpende vurderer dette som et aktuelt alternativ. Bruket i Andalsvågen planlegger på sin side å øke besetningen av storfe vesentlig på en relativt kort tidshorisont. Ved å rydde kratt og trær ønsker eierne å øke lystilgangen, og øke beitepotensialet på det

allerede etablerte beitet. Det vurderes å øke opp mot ca 100 dyr, mot 42 i 2004. Dette ansees som en realistisk utvikling. I Grane er det per i dag en besetning med sau på beite. Disse er tilknyttet en setervoll på Nedre Hjorteskardmoen. Aktøren ønsker fortsatt innkjøring av saltslikkestein om vinteren, og vil opprettholde besetningen omtrent på dagens nivå. Dette ansees også som realistisk utvikling. Fylkesmannen i Nordland opplyser at det er planer om å utvide beitet innerst i Storbørja med ytterligere noen Hereford-fe.

Det er ikke kjent at eksisterende beite eller jordbruk utgjør noen trussel mot naturverdier i utredningsområdet. For naturverdier knyttet til kulturmarka er det tvert i mot opphør av drift som fremheves som en trussel mot verdiene. Området har helt tilbake til 1600-tallet hatt tett bosetting, og bruken av naturressursene var intens med omfattende beite og slått helt frem til den omfattende fraflyttingen som skjedde for 30-40 år siden (Heggland m. fl. 2004). M.h.p. viktige naturtyper er gjenvoksning av ugjødsla kulturmark i fjordstrøkene vest i utredningsområdet i ferd med å forringe potensialet for et rikt biologisk mangfold. I følge Heggland m.fl. (2004) kan imidlertid prosessen muligens reverseres for noen områder, men dette vil kreve rask innsats. Vi innehar ikke opplysninger som tilsier at det vil iverksettes tiltak eller aktiviteter som i vesentlig grad reverserer denne prosessen. Slike tiltak krever økonomiske ressurser, og dette er ikke et prioritert område i miljøforvaltningen. Aktiv skjøtsel i områder uten lovbevestet forvaltningsstatus kan derfor ikke påregnes. Den generelle utviklingstendensen for jordbruket med opphør av drift og stadig reduksjon i antall bruk, vurderes derfor å gi en liten til middels negativ virkning på naturverdiene i området.

Skogsbeitet i Andalsvågen (figur 9) er kartlagt som svært viktig m.h.p. biologisk mangfold. Det er ikke kartlagt tilsvarende verdier andre steder i utredningsområdet, og naturtypen er regionalt sjelden. Utvidelse av beite kan føre til høyere beitetrykk, noe som vil kunne påvirke det biologiske mangfoldet i området. På generelt grunnlag vurderes det som positivt for det biologiske mangfoldet i området med økt beitetrykk og noe rydding av kratt og trær (Heggland m. fl. 2004). Forutsetningen for en slik positiv effekt er at ryddingen skjer på en slik måte at alle eldre, grove og/eller vidkronede trær av ulike løvtreslag ivaretas, at rekruttering av slike trær sikres og at arealene ikke gjødsles. Utviklingstrenden med utvidelse av beite vurderes under disse forutsetningene å gi liten-middels positiv virkning for naturverdiene i området.

Figur 9: Anddalsvågen. Foto: Geir Gaarder

Det er ikke kartlagt viktige naturtypelokaliteter i det beitede kulturlandskapet i Storbørja. Det samme gjelder for Nedre Hjorteskardmoen i Grane. Opprettholdelse, eller utvidelse, av beitene antas derfor å ha begrenset virkning på naturverdier, eventuelt svak positiv virkning under forutsetning av at det ikke gjødsles.

De antatte utviklingstendenser i jordbrukssektoren antas generelt å gi liten - middels negativ virkning for biologisk mangfold ved at en generell trend med fraflytting og nedlegging av bruk fører til at kulturlandskapet ikke holdes i hevd. Enkeltlokaliteter forventes imidlertid å få en liten-middels positive virkning på bakgrunn av opprettholdelse og økning i omfang av beite. Dagens beite og

jordbruk og de antatte utviklingstendenser i sektoren antas ikke å påvirke registrerte naturverdier knyttet til inngrepsfrie områder, vassdrag og ferskvann eller geologi i nevneverdig grad.

4.3.2 Skogbruk

Dagens situasjon

Skogbruket har hatt en sentral plass som arbeidsplass og inntektskilde på brukene i utredningsområdet. Det er tatt ut trevirke til spon, skurtømmer, laftetømmer og ved. Den siste større drifta i Lomsdalen ble avsluttet på 1960-tallet og i Storbjørja på slutten av 1980-tallet. I Innervisten er det fortsatt aktiv skogsdrift på gårdene Bønnå og Aursletta. På begge brukene er det sagbruk i drift. Statskog har skogbruksinteresser innenfor utredningsområdet i Grane og i Eiterådalen i Vefsn. Det foregår skogsdrift også i Tosbotn, langs Velfjorden i Brønnøy og i Sørfjorden i Vefsn.

Det blir hogd noe ved for salg i området. Ut over dette hugges det ved til eget bruk omkring hyttene som ligger i eller ved skog og ved bebyggelsen i Visten og langs Velfjorden.

Totalarealet skog i utredningsområdet er drøyt 170 km². Av dette er omtrent 64 km² produktiv skog. I Brønnøy er det ca. 23.400 da produktiv skog og i underkant av 5.000 da skog er tilplantet innenfor utredningsområdet. Planting har foregått på det fleste eiendommene, men spesielt ved Storbjørja, i Tettingsdalen og på Helgeland skogselskap sine eiendommer i Lisljørja og Klavesmarka. Plantingen har foregått særlig etter 1960, og skogen kan høstes om 20 til 60 år. I Vevelstad er det ca 30.000 da produktiv skog og til dels mye plantet barskog i Indre Visten. I Vefsn er det på privat grunn plantet skog i Sørfjorden som i dag kan høstes. På statens grunn i Vefsn og Grane er det ca 11.000 da produktiv skog. Mye av den produktive skogen i utredningsområdet er vanskelig tilgjengelig.

Det brukes motoriserte kjøretøy i områdene med skogsdrift. På Aursletta og fra Lakselvvatnet til Sætra i Indre Visten samt på Engelsneset i Sørfjorden er det korte kjerreveier. Det er flere tilrettelagte traktorveier, først og fremst i Visten, ved Langskardnasan i Eiterådalen og i Storbjørja. Tilrettelegging i form av fylling og skjæring er brukt noen steder. I Innrevisten er det anlagt flere vinterveier i forbindelse med skogsdrift.

Plansituasjon

Fra berørte grunneiere er det kommet innspill om drivbare skogarealer både for tømmer- og vedproduksjon. For tømmerdrift gjelder dette områder i Storbjørja, Tosbotn, ved Fagerlia og Sildkoven i Velfjorden, i Innervisten og på statsgrunn ved Langskardnasan i Vefsn, i Stavassdalen, ved Svenningdal og langs Gåsvatnet i Grane. For skogsdriften tilknyttet sagene på Bønnå og Aursletta er det ønske om veibygging og tilplanting av arealer som hører til disse eiendommene. Helgeland skogselskap ønsker å bygge skogsvei fra Okfjordbotn for å kunne utnytte skogressursene i Klavesmarka. Viktige områder for vedhogst er spilt inn fra Tosbotn, langs Velfjorden, i Innervisten, Sørfjorden og Sørvassdalen.

Antatte utviklingstendenser for skogbruk med vurdering av virkninger på naturmiljø

Tidligere tiders drifter har i stor grad endret skogtilstanden i området. Kun et par steder i utredningsområdet er urskogsnære restbestand dokumentert (Heggland m. fl. 2004). Bestandsskogbruk utgjør generelt en negativ faktor for naturmiljø, og skogbruk er regionalt og nasjonalt sett den mest sentrale trusselen mot en rekke rødlistearter og mot viktige naturtyper i skog (Gundersen og Rolstad 1998; Direktoratet for Naturforvaltning 1999b). Det er manglende kunnskap om ulike arters spesifikke respons på ulike skogbrukstiltak, men det er dokumentert en dramatisk tilbakgang hos en rekke arter i skog både nasjonalt og internasjonalt de siste 50-100 år (Gundersen og Rolstad 1998; Direktoratet for Naturforvaltning 1999b; Kouki m. fl. 2001). På generell basis kan det sies at skogbruksvirksomhet i utredningsområdet som ikke berører kartlagte viktige naturtyper eller viltområder i begrenset grad vil

bidra til negative utviklingstendenser for naturmiljø på lokal skala. Det må imidlertid understrekes at området ikke er totaltkartlagt, og at det kan finnes nøkkelbiotoper i skog som ikke er fanget opp i det ekstensive registreringsopplegget fra 2003 (Heggland m. fl. 2004). Videre er det knyttet usikkerhet til hvor omfattende hensyn som i fremtiden vil tas til de miljøverdier som er kartlagt per i dag. Bakgrunn og begrunnelse for denne vurderingen følger i neste avsnitt:

Ca 9 millioner ha av et totalt skogareal på ca 12 mill. ha, og 95% av det norske tømmeret i Norge er i dag miljøsertifisert (www.skog.no, 28.09.2004). Miljøsertifisering basert på Levende Skog-standarder for et bærekraftig skogbruk innebærer bl.a. at nøkkelbiotoper skal registreres, dokumenteres og ivaretas, at fjellskog skal drives med utvidede hensyn, at naturskogskvaliteter skal ivaretas, og at kantsoner rundt myr, vann og vassdrag skal bevares og utvikles (Levende Skog 1999). Dagens situasjon og utviklingstendensene i markedet tilsier at tømmer i fremtiden må være miljøsertifisert for å bli omsatt i et organisert system. Det må derfor påregnes at den delen av skogbruket i Lomsdal-Visten som ikke allerede er sertifisert, innen få år vil omfattes av en miljøsertifiseringsordning. Dette gjelder især store skogeiere og skogeiere som er tilknyttet skogeierforeninger. Vi anser det som sannsynlig at standardene for miljøsertifisering i en 20-års horisont opprettholdes på minimum samme kravnivå som i dag. Videre ansees det som sannsynlig at tilnærmet all skog i Norge vil være gjennomgått for miljøkvaliteter i forbindelse med revisjon av skogbruksplan innen en tidshorisont på 6-10 år (J. E. Nilsen pers. medd.). Dette må vi anta at også omfatter skogene i Lomsdal-Visten. Levende Skog-standardene er ikke utviklet med tanke på sertifisering, og er i stor grad åpne for tolkninger. Undersøkelser viser at tolkningene av standardene varierer med stort spenn mellom ulike landsdeler og ulike skogeierforeninger (A. Håpnæs pers. medd.). Praksis for kartlegging og ivaretagelse av verdier knyttet til biologisk mangfold innen et miljøsertifisert skogbruk kan derfor variere mye, også lokalt. Egne erfaringer tilsier også at den biologiske kvaliteten på miljøkartlegginger varierer betydelig mellom aktører og registranter. Utredningsområdet omfatter en rekke grunneiere, både store og små, organiserte og ikke organiserte. Dette tilsier at det er vanskelig å forutsi fremtidig, reell grad av hensyn til registrerte miljøverdier i utredningsområdet.

Statskog Nordland gjennomførte i 2000-2002 en kartlegging av nøkkelbiotoper på sine arealer i Grane kommune (Lie 2002). Ut over dette er det ikke gjennomført miljøkartlegginger av skogen i forbindelse med skogtakst i utredningsområdet for vern. Undersøkelsen av biologisk mangfold i forkant av konsekvensutredningen (Gaarder m. fl. 2004; Heggland m. fl. 2004) er en ekstensiv kartlegging, hvor til sammen 94 viktige naturtypelokaliteter innen hovednaturtype skog ble kartlagt. Til hver lokalitet er det knyttet forvaltningsanbefalinger, og uten unntak foreslås fri utvikling (ikke hogst) av områdene. Det må påregnes at kommunene vil ta resultatene fra naturtypekartleggingen til etterretning, og at informasjon om de enkelte lokaliteter vil meddeles berørte grunneiere. Naturtypelokalitetene har likevel ikke noen "automatisk" forvaltningsstatus. Registreringsmetoden som er anvendt ligger tett opp til en vanlig brukt metode for kartlegging av nøkkelbiotoper i skog (Løvdal m. fl. 2002; Heggland m. fl. 2004). Store deler av skognæringen forholder seg imidlertid i dag i hovedsak til de miljøregistreringer etter MiS-metoden (Miljøregistreringer i Skog) (Baumann m. fl. 2001). Det er sannsynlig at dette bildet vil opprettholdes innenfor tidshorisonten til denne utredningen. Gjennomføring av MiS-registreringer i området vil medføre en mer heldekkende undersøkelse av miljøverdier i skog enn hva som er gjennomført. Metodiske forskjeller vil imidlertid erfaringsvis medføre at fordelingen av prioriterte miljøverdier vil avvike fra resultatkartet fra naturtypekartleggingen (egne erfaringer, upubl.). Disse forutsetningene, sammen med det omtalte spennet i tolkninger av Levende Skog-standarder, innebærer etter vår vurdering at det er knyttet usikkerhet til om, og evt. hvordan dokumenterte naturverdier i skog vil ivaretas i Lomsdal-Visten området. Det knytter seg vesentlig usikkerhet til om anbefalingene gitt av Heggland m.fl. (2004) og Gaarder m.fl. (2004) vil følges opp i utøvelsen av skogbruk i området.

Deler av skogen i utredningsområdet er vanskelig tilgjengelig for skogbruk, og kan vanskelig drives med overskudd med dagens lønnsomhetskrav ("0-områder") (N. Midgaard pers. medd.). Det

foreligger ingen informasjon som tilsier at lønnsomhetskravene skal gå ned, eller at tømmerprisene skal øke betydelig i tidsperspektivet for denne utredning. Det ansees derfor som sannsynlig at registrerte 0-områder vil forbli urørte innen vår tidshorisont. Utviklingstendensene for 0-områdene vurderes derfor på generell basis å være positive m.h.p. naturverdier (både viktige naturtyper, rødlistearter og vilt). Den beskrevne plansituasjon tilsier imidlertid intensivert skogsdrift i store deler av utredningsområdet. Under følger en spesifisert vurdering av antatte utviklingstendenser for skogsdrifta i de områdene hvor det foreligger ønsker om skogsdrift, veibygging eller vedhogst. For hvert område gis en vurdering av utviklingstendensenes antatte virkninger på naturmiljø.

Påregnelig utvikling av skogbruksaktiviteter er vurdert på basis av muntlig informasjon innhentet fra Helgeland Skogselskap v/ Arnold Forbergskog, Statskog Nordland v/ Arild Tokle, Brønnøy kommune v/landbrukskontoret og utreder for deltema skogbruk i KU-Lomsdal-Visten: Nils Midgaard v/Planteforsk, Tjøtta fagsenter.

Storbørja, Tettingsdalen, Lomsdalen: Områdene har store arealer med hogstmoden skog på god bonitet. Det finnes også en god del plantefelt med yngre produksjonsskog. Bratte lier gjør at store arealer langs Storbørja og i Lomsdalen ansees som økonomiske 0-områder. I tilgjengelige områder med hogstmoden skog vurderes det imidlertid som påregnelig at det vil forekomme stordrifter innen en tidshorisont på 10 år, og et uttak rundt 15000m³ ansees som sannsynlig. På lengre sikt, innen 40-60 år må det påregnes at hogstmodne plantefelt, med en samlet kubikkmasse på rundt 30000m³ vil tas ut. Fordi de aktuelle driftsområdene ligger nær vannårer eller hav, og fordi det allerede er etablert 2 traktorveier i området vurderes det som lite sannsynlig at det vil bli behov for veibygging i forbindelse med drifter.

Det er registrert 10 viktige naturtyper i skog i det aktuelle området, hvor av 8 er registrert som viktige (B), og 2 som svært viktige (A). I tillegg er Sæterdalen (et annet navn på Strompdalen) et viktig viltområde. Naturtypelokalitetene dekker en relativt stor del av Tettingsdalen og inngangen til Lomsdalen. Områdene som er aktuelle for avvirkning både på kort og lang sikt overlapper i noen grad med naturtypelokalitetene. Med de forholdsvis omfattende anslagene til tømmeruttak i området, og de generelt høye lønnsomhetskravene i dagens skogbruk, er det trolig at hensynet til registrerte miljøverdier vil være begrenset til i hovedsak å omfatte 0-områder, samt større elementkonsentrasjoner innen naturtypelokalitetene (se vurderinger over ang. miljøsertifisering og miljøhensyn). Avvirkning av granplantefelt vil likevel på lang sikt utgjøre hovedandelen av hogstuttaket, mens naturtypelokalitetene i området er knyttet til naturlig forynget skog. Utviklingstendensene for skogbruk i området vurderes å gi middels negative virkninger på naturverdiene i området innen et tidsrom på 2-20 år.

Tosbotn: 2 områder med til sammen 540 da produktiv skog like innenfor utredningsgrensa er spilt inn som viktige skogbruksområder. Tilnærmet all den aktuelle skogen er hogstmoden. Det er anlagt traktorveg inn til utredningsgrensa. Det påregnes at 0-alternativet innebærer en forholdsvis rask avvirkning av all hogstmoden skog. Det er registrert til sammen 5 viktige naturtyper i skog i området (2 med verdi A, 2 med verdi B, og en med verdi C). En av lokalitetene ligger i sin helhet utenfor utredningsgrensa, mens én lokalitet har vesentlig areal både innenfor og utenfor grensa og ytterligere en lokalitet har en uvesentlig del av arealet utenfor. I forbindelse med barskogsvern, fase I, er hele området vurdert som svært verneverdig (***) (Korsmo m. fl. 1993). 3 av de 5 lokalitetene overlapper med aktuelle driftsområder, hvor av ett av driftsområdene i stor grad overlapper med en gråorheggeskoglokalitet med høyeste verdi (A). De viktigste verdiene for biologisk mangfold er knyttet til den fuktige gråor-skogen i tilknytning til elveløpet, og det planlagte tømmeruttaket vil i første rekke berøre bjørk og gran. Vi anser det derfor som sannsynlig at hogsten foretas på en måte som kan ivareta hovedandelen av de kartlagte naturtypeverdiene. En eventuell fragmentering av registrerte naturtypelokaliteter vil imidlertid gi negative virkninger på den rike forekomsten av fuktighetskrevede arter som er registrert, og det er knyttet usikkerhet til hvor vidt transport av

tømmer vil innvirke negativt på naturverdiene knyttet til elvedeltaskogen. Den forespeilede hogsten vil imidlertid med sikkerhet føre til at naturverdiene som er vektlagt i barskogsverneplan-registreringene går tapt (Korsmo m. fl. 1993). Det er lite trolig at skogbruksvirksomhet vil berøre registrerte viltverdier i Godvassdalen. I sum vurderer vi utviklingstendensene for skogbruk i området til å gi middels negative virkninger på naturverdiene i området innen en 20-års horisont.

Lislbørja: Området preges av yngre produksjonsskog, dels av plantasjer av sitkagran, dels av plantasjer med norsk gran. Totalt er det 857 daa med produktiv skog, hvorav 493 er plantet. Når planteskogen blir hogstmoden om 30-40 år forventes det at det vil bli et uttak på ca 16000m³ tømmer i området. 192 daa med plantet sitkagran ansees som mislykket, og vil ikke tas ut. Det er registrert 2 viktige naturtypelokaliteter i området, begge med verdi B (middels verdi). Begge lokalitetene består av edelløvskogsforekomster i relativt bratt terreng. Det ansees som lite sannsynlig at uttaket av plantet gran vil berøre disse områdene. Omfattende uttak av sitka-gran må dessuten ansees som positivt for naturmiljøet da denne fremmede arten utgjør en reell trussel mot stedegent biologisk mangfold i området (Heggland m. fl. 2004). Innføring av fremmede arter er både på nasjonal og internasjonal basis en viktig trussel mot biologisk mangfold <http://odin.dep.no/md/norsk/tema/biomangfold/nyheter/022031-990262/dok-bn.html>, 19.10.2004, (Direktoratet for Naturforvaltning 1999b; European communities 2003). Den planlagte gjensetting av det mislykkede plantefeltet vil med sikkerhet bidra til å øke spredningen av sitkagran i området. Sitkagrana har allerede spredt seg inn i de registrerte edelløvskogslokalitetene, og gjensettingen vil bidra til at spredning av arten kan opprettholdes i lang fremtid. Basert på generell forvaltningspraksis av fremmede treslag i Norge vurderer vi det som lite trolig at det vil anvendes ressurser på å felle trærne i de mislykkede plantefeltet for å unngå videre spredning av arten. Gjensettingen vurderes som negativt for naturverdiene i området. I sum vurderes fremtidige skogbruksaktiviteter å ha liten negativ virkning på eksisterende naturverdier i området. Dette gjelder både innen en 20-års horisont, og på adskillig lengre sikt (40-60 år). Passiv forvaltning av den fremmede arten sitkagran vil imidlertid på lang sikt gi middels til store negative virkninger på stedegent biologisk mangfold.

Storffjord - Okkjorden: Området er preget av forholdsvis bratt og utilgjengelig terreng. Totalt finnes det 284 daa plantefelt, i hovedsak med norsk gran. Imidlertid står tømmerressursene relativt spredt, og sammen med den tunge topografien gjør dette at store deler av skogarealene i området vurderes å være driftsøkonomiske 0-områder. Brønnøy kommune ønsker aktivitet i området, og søker å få til skogsdrift. Dårlige utsikter til lønnsomhet tilsier imidlertid at det er lite sannsynlig med vesentlige skogbruksaktiviteter de neste 20 år. Kun en registrert naturtypelokalitet (verdi A) overlapper med innspilte "viktige skogbruksområder". Lokaliteten er en skarpt avsatt bekkekløft. Innenfor lokaliteten finnes ett nyere hogstfelt, i den mest tilgjengelige delen nederst mot sjøen. Det finnes jevnt med spor etter eldre hogster i området. Lokaliteten innehar kvaliteter som er sjeldne i utredningsområdet, og hele området fremstår, etter vår vurdering, som en klar kandidat til en miljøfigur ved MiS-registrering. Dersom dette resultatene fra en tenkt MiS-kartlegging tas til følge av grunneier i form av maksimale anbefalte hensyn, vil området unntas framtidig hogst. Imidlertid er det, som diskutert innledningsvis i dette kapittel, er det vanskelig å spå omfanget av miljøhensyn innen naturtypelokalitetene. Andre registrerte naturtypelokaliteter ligger godt utenfor innspilte skogbruksområder, og vurderes å være uaktuelle for skogbrukstiltak innen en 20-års tidshorisont. Virkningene av utviklingstendensene i skogbruket vurderes derfor i sum å være liten/ingen for naturverdiene i denne delen av utredningsområdet.

På statsgrunn:

Stavassdalen/Svenningsskardet: Området innholder et betydelig volum med hogstmoden skog, i hovedsak storvokst granskog. Statskog Nordland er interessert i skogsdrift i området, og det må påregnes omfattende fjellskogshogst på drivbare arealer. Dette gjelder i første rekke liene nord for Stavassdalen gård, samt den østvendte lia ned fra Kvittfjellet. Det er sannsynlig at det bygges traktorveg videre fra eksisterende skogsbilveg langs Stavasselva. Vegen vil mest sannsynlig gå

videre inn langs elva, for så å brette nordover inn mot/til Stavvatnet. Skogfaglige vurderinger tilsier at det ikke er driftsteknisk nødvendig med veg, men at dette vil øke transporthastigheten av tømmertransporten så mye at dette vil være en lønnsom investering (N. Midgaard pers. medd.).

Det er foretatt flere registreringer av naturverdier knyttet til skog i Stavvassdalen. 4 viktige naturtyper innen naturtypen urskog/gammelskog er registrert i Stavvassdalen. Det U-formede dalføret, nord-vest for den nedlagte plassen Stavvassdalen, ble undersøkt i forbindelse med tilleggsinventering av verneverdig barskog i Midt-Norge (Svalastog 1996). Området ble vurdert som et meget verneverdig supplementsområdet (**). Nøkkelbiotopundersøkelser på statskoger i Grane i år 2000-2001 dekket deler av området innenfor utredningsgrensa (Lie 2002), mens det ved kartlegging av viktige naturtyper ble prioritert registreringer på kalkrike områder i Stavvassdalen og nærliggende arealer. Totalt i Stavvassdalen, inkludert Svenningsskardet, er det i dag kartfestet 8 viktige naturtyper/nøkkelbiotoper i området: 2 med verdi A, 3 med verdi B og 3 med verdi C. I tillegg er det i samband med Statskog sine nøkkelbiotopregistreringer kartlagt en større nøkkelbiotop i den østvendte lia ned fra Kvittfjellet (egne registreringer). Denne biotopen foreligger ikke lenger på tilgjengelig kartverk eller rapporter. Biotopen er følgelig ikke inntegnet på vedlagte verdikart (bakerst i rapport). Lokaliteten har imidlertid naturkvaliteter som kvalifiserer til regional verdi (B). I tillegg er det registrert 2 større viltområder i Stavvassdalen, begge med høyeste verdi.

Skogsdrift i Stavvassdalen, mellom Stavvassdalen gård og Stavvatnet vil punktere et større sammenhengende naturskogsområde med dokumenterte naturkvaliteter som er sjelden på regionalt nivå (Lie 2002; Heggland m. fl. 2004). Skogsdrifter vil berøre, og mest sannsynlig eliminere, naturverdien til minst en, registrert nøkkelbiotop (større areal med regional verdi) som er utelatt som nøkkelbiotop. Det meste av området befinner seg i INON-sone 2 (noe i 1, og noe utenfor INON-områder). Mengde areal med INON-områder har hatt sterk tilbakegang de siste 100 år både nasjonalt og internasjonalt (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04, <http://www.globio.info/>, 14.10.2004). Bygging av veg inn i Stavvassdalen vil bidra til en reduksjon av det totale areal med inngrepsfrie områder i Lomsdal-Visten, noe som må ansees som en negativ virkning for naturverdiene. Skogsdrift kan også komme i konflikt med registrerte viltverdier. Samlet sett vurderes den påregnede skogbruksaktiviteten og vegbygging i Stavvassdalen/ Svenningsskardet å gi store negative virkninger for naturverdiene i området.

Omkring Gåsvatnet i Grane, inkludert Engibekkskardet: Området huser betydelige tømmerressurser, totalt 4470da produktiv og drivverdig skog (her under 500 da plantefelt). Nøkkelbiotoper og hensynsområder registrert i forbindelse med Statskog sine egne nøkkelbiotopregistreringer i år 2000-2001 er da tatt ut av beregningene. Det meste av skogen er hogstmoden, og Statskog påregner en forholdsvis rask avvikling. I et 10-års perspektiv forespeiles det et volumuttak på ca 37000m³ tømmer. Plantet granskog vil snauhogges, mens annen skog vil drives etter retningslinjer for fjellhogst. Retningslinjer for fjellhogst tilsier noe redusert uttak per daa. Registrerte nøkkelbiotoper beskrevet i Lie (2002) vil i følge A. Tokle, Statskog Nordland, spares. Med det store volumuttaket som forespeiles innebærer dette at hovedandelen av arealet i områdene rundt Gåsvatnet vil berøres av hogst innen de neste 10 årene. Det vil i tillegg forekomme hogst av ved til hytta ved Gåsvatnet.

Området rundt Gåsvatnet har mosaikkpreget berggrunn med en rekke marmorårer. Dette gir opphav til ganske store arealer med svært frodige og rike skoger. I tillegg til nøkkelbiotopene kartlagt i 2000-2001 er det kartlagt ytterligere 3 viktige naturtypelokaliteter, samt at en nøkkelbiotop (Grønlia, verdi A) er vesentlig utvidet (Heggland m. fl. 2004). I sum har området har en rekke naturtypelokaliteter som, isolert sett, er svært verdifulle. Heggland m.fl. (2004) fremhever at hele området er en stor, sammenhengende enhet med gammel skog uten tyngre tekniske inngrep. Etter Holmvassdalen vurderes området å være det største gjenværende sammenhengende skogområdet i Grane (Heggland m. fl. 2004). Etter grensejusteringer for utredningsområdet i juli 2004 er alle registrerte naturtypelokalitetene inkludert i utredningsområdet. Engibekkskardet, øst for Gåsvatnet, ble også undersøkt i

forbindelse med tilleggsinventering av verneverdi barskog i Midt-Norge (Svalastog 1996). Området vurderes som et meget verneverdig supplementsområde (**), og overlapper i stor grad med nøkkelbiotoper og viktige naturtyper (verdi A og B) i registreringene fra 2000 og 2003 (Lie 2002; Heggland m. fl. 2004).

Signaler fra Statskog Nordland tilsier at registrerte nøkkelbiotoper vil spares ved hogst. Dette antas å gjelde de registrerte nøkkelbiotoper beskrevet i Lie (2002). Naturtypelokalitetene som er kartlagt i 2003 (Heggland m. fl. 2004) kommer som et tillegg til allerede registrerte nøkkelbiotoper. Disse områdene utgjør sammen med nøkkelbiotopene et ikke uvesentlig areal med produktiv skog. Vi anser det derfor som sannsynlig at Statskog Nordland vil velge å ta begrensede hensyn til disse områdene, og i høyden ivaretar utvalgte kjerneområder, mens hovedandelen av ressursene i de store lokalitetene vil drives ut. Forekomsten av regionalt sjeldne sammenhengende naturskogs kvaliteter sammen med nettverket av regionalt og nasjonalt verdifulle og særegne enkeltlokaliteter tilsier at all skogbruksaktivitet i området vil være svært negativt for naturverdiene i området. Utviklingstendensen for skogbruk vurderes derfor å gi store negative virkninger for naturverdiene i området.

Indre Visten: Innenfor de totalt 15380 daa med produktiv skog i området, står det betydelig tømmervolum, vesentlig eldre skog. Spredt i hele området finnes store granplantasjer, og store arealer med tidligere kulturmark er gjenplantet med gran. Både på Bønnå og Aursletta er det etablert sagbruk, og det må påregnes at det foretas til dels omfattende drifter både i Bønnådalen, på Aursletta, og langs sørsiden og sørøstre del av av Lakselvvatnet. Stort sett all skog er hogstmoden, og det må påregnes at skogsdrift vil iverksettes i et kort tidsperspektiv. I Laksmarkdalen vurderes det som lite realistisk at tømmerressursene tas ut i overskuelig fremtid pga. høye driftsutgifter. I Bønnådalen er det et klart ønske om bygging av veg temmelig langt inn, opp mot Bønnåvatnet. I forhold til grunneiers klare interesse, og kommunens generelle ønske om aktivitet i området, anser vi det som sannsynlig at denne veien realiseres relativt raskt. Ut over dette er det ikke meldt inn behov for ytterligere vegbygging i området. Det er videre fremmet ønsker om tilplanting av kulturmark i deler av området. Med den offensive granplantingspolitikken som har vært ført i skog-Norge de siste 50 år, og kommunens generelle ønske om aktiviteter i området, anser vi det for sannsynlig at også plantingen iverksettes forholdsvis raskt.

Det er registrert både naturtypelokaliteter og viltlokaliteter i de aktuelle områdene. Bønnå gård ligger innenfor avgrensningen til et viltområde med høyeste verdi. Både grønnspett, flaggspett og tretåspett er kjent fra skogen i det avgrensede viltområdet. Kartlegginger fra 2004 peker mot at Indre Visten er et regionalt sjeldent rikt område for hakkespetter (Gaarder m. fl. 2004). Dette kan gjenspeile god tilgang på vedlevende insekter, som i stor grad avhenger av god tilgang på død ved av ulik kvalitet. Sæterdalen ble undersøkt i forbindelse med verneplan barskog (Korsmo m. fl. 1993) og vurdert som meget verneverdig (**). Området Austerfjorden-Sæterdalen-Laksmarka beskrives av Heggland m.fl. (2004) som interessant og biologisk verdifullt som et relativt stort, sammenhengende skoglandskap.

Omfattende hogster, slik det må påregnes i de innerste delene av Visten, vil punktere et av de to største forekomstene av gammel granskog i Visten-området (jf. Heggland m.fl. (2004)). Dette vurderes som negativ virkning på naturmiljøet i regional målestokk. De registrerte viktige naturtypene utgjør et forholdsvis beskjedent areal, og vi anser det derfor som sannsynlig at lokalitetene kan ivaretas i de aktuelle drifter. Hogstinngrep vurderes derfor å virke begrenset negativt på naturverdier knyttet til disse lokalitetene. Det forutsettes da at det tas nødvendige hensyn til buffersoner. Bygging av veg i Bønnådalen som ikke berører registrerte viktige naturtyper, viltområder, eller deres randsoner vil ha begrenset negativ virkning for biologisk mangfold. Det er imidlertid knyttet usikkerhet til i hvilken grad private, små grunneiere vil vektlegge hensyn til registrerte naturtypelokaliteter og viltregistreringer (se bakgrunnsdiskusjon først i dette kapittel). Slike lokaliteter utgjør en ikke ubetydelig andel av arealet rundt Bønnå og Aursletta, og finnes ellers flekkvis i hele området. De meste av naturtypearealene er imidlertid i ulendt terreng og/eller med, økonomisk sett, mindre

interessant skog. Sannsynligheten for at disse berøres vesentlig av hogst vurderes derfor som begrenset. Unntaket er skogområdet vest for Aursletta, hvor en viktig naturtype av høyeste verdiklasse (A) i ikke uvesentlig grad overlapper med et av de større arealene som er spilt inn som viktig skogbruksområde. Om vegbygging i Bønnådalen berører sonen for inngrepsfrie områder avhenger av valg av trasé. Det foreligger i dag ingen konkrete planer for dette, men vi antar at vegen i grove trekk vil følge Bønnåga nordover i dalen. Hele dalføret nord til Bønnåvatnet befinner seg i dag utenfor INON-sonene, og en veg vil mest sannsynlig påvirke det totale INON-areal innen utredningsgrensa i beskjeden grad. Eventuell anleggsvirksomhet vil kunne virke negativt på vilt. Det er ikke kartlagt noen spesielt viktige kulturlandskapslokaliteter rundt Bønnåa eller Aursletta, slik at det ikke kan pekes på spesielle verdier som vil berøres direkte av den ønskede plantingen. Denne delen av utviklingen vurderes derfor som begrenset negativt. Vi forutsetter da at tilplanting skjer med norsk gran, furu eller stedegne løvtreslag. Planting av fremmede treslag framheves som sterkt negativt m.h.p. naturverdiene (Heggland m. fl. 2004). I sum vurderer vi skogbruksutviklingen til å gi liten til middels negativ virkning på naturverdiene i området.

Klavesmarka: Klavesmarka ligger innerst i Okfjorden. I området står det ca 25000m³ grantømmer. Av dette er store deler er planteskog, også med sitkagranplantinger. Helgeland Skogselskap forespeiler at de vil avvirke planteskogen innen ca 30 år. For å komme til i området må det anlegges veg fra bunnen av Okfjorden. Disse planene antas med stor grad av sikkerhet å kunne gjennomføres.

Okfjorden vurderes av Heggland m.fl. (2004) å være et område som er lite negativt påvirket av menneskelig aktivitet, og med store naturverdier i de enkelte deler. De mest interessante områdene ligger delvis i Klavesmarka (figur 10) hvor det finnes marmor i grunnen. Dette gir grunnlag for rik flora, blant annet er et stort edelløvskogsbestand som har blitt karakterisert som Nord-Norges største almeforekomst (Ofte 1995). Det er registrert 2 naturtypelokaliteter i området, en svært viktig (A), og en viktig (B). Naturverdiene på lokalitetene er godt dokumentert, og er regionalt sett unike. Vi vurderer det derfor som lite sannsynlig at Skogselskapet, som er miljøsertifisert, vil berøre disse i sin ønskede drift. Hogst i granplantefeltene vurderes i seg selv for å ha liten eller ingen negativ virkning på naturverdiene i området da slike arealer ikke huser særlige naturverdier. Hele området befinner seg i INON-sone 1 og villmarkspregede områder, dvs. inngrepsfrie områder med nest høyeste og høyeste verdi. Tilnærmet hele sjøsonen i Okfjorden og nabofjorden Storfjorden i øst befinner seg i et større, sammenhengende område med INON-status ”villmarkspregede områder >5km fra tyngre tekniske inngrep”. Større områder i denne kategorien som grenser til havet har hatt en sterk tilbakegang de siste 100 år, og er i dag svært sjelden både på nasjonalt og internasjonalt nivå (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04, <http://www.globio.info/>, 14.10.2004). Bygging av den skisserte driftsveien fra bunnen av Okfjorden og inn i Klavesmarka vil punktere dette inngrepsfrie området, og dette medfører en betydelig reduksjon av areal inngrepsfrie områder innen utredningsområdet. Med hensyn på den raske desimeringen av slike områder både nasjonalt og europeisk de siste 100 år, ansees dette som en svært uheldig, og negativ virkning på naturverdiene både i utredningsområdet og på regionalt og nasjonalt nivå.

Figur 10: Klavesmarkelva. Klavesmarka er del av et kystnært villmarksområde. Foto: Terje Blindheim.

Klavesmarka huser store verdier knyttet til karst og grotter (se Lauritzen (2004)). Klavesmarkelva renner nesten utelukkende i kalk over en strekning på 6 km. Canyonen har mange smågrotter nede i

nivå med elveleiet. En rekke grotter er kjent herfra; alle velutviklede grotter med dyrerester, kalkutfellinger og flott morfologi. Det sterkt skogbevokste karstområdet er langt fra uttømmende undersøkt m.h.p. "grottepotensiale". Klavesmarkdalens karstområde har et tydelig fluvialt preg, idet alle grottene er dannet etter bekkeløp, langs tørre daler og i tilknytning til Klavesmarkelvas canyon. Vegbygging inn i området antas å i stor grad følge elveløpet. I følge Lauritzen (2004) vil vegbygging ofte føre til rask ødeleggelse eller betydelig kvalitetsreduksjon av karstformer.

Utviklingstendensene for skogbruk i følge 0-alternativet vil i sum gi store negative virkninger for naturverdier i Klavesmarka. Verdier er knyttet både til inngrepsfrie områder og til karst og grotter.

Tosbotn, langs Velfjorden, i Indre Visten, Sørfjorden og Sørvassdalen (gjelder vedhogst): Konkrete planer om vedhogst i utredningsområdet er knyttet til utvalgte områder i Tosbotn, Velfjorden, Indre Visten, Sørfjorden og Sørvassdalen. Det er i første rekke hogst av ved for salg som antas å kunne innvirke vesentlig på naturverdier i området. Informasjon vi besitter tilsier at dette gjelder enkelte lokaliteter langs Velfjorden (mest aktuelt på Sildkoven), Bønnå, Indre Visten, og i Tosbotn. Vi besitter ingen informasjon som tilsier at dette er en vekstnæring i utredningsområdet. Nasjonalt sett er imidlertid omfanget av vedhogst i sterk vekst. Dette som følge av ustabile og tidvis høye strømpriser de siste årene. I følge Skogforsk kan det nasjonale omfanget av vedhogst økes opp mot samme årlige volumuttak som for tømmer til industrien (Jahren 2004). Vedhogst har tradisjonelt foregått lokalt, og denne typen hogst har avtatt kraftig i Lomsdal-Visten siste 50 år, da området har vært kraftig preget av fraflytting i denne perioden (se Heggland m.fl. (2004) m. ref.). Imidlertid tilsier trendene at de gjenværende aktørene som satser på kommersiell vedhogst kan ta ut betydelig virkesvolum. Muligheter for god fortjeneste og høy etterspørsel (Jahren 2004) peker mot at det kan være aktuelt for fastboende både i dag, og en god stund fremover å vurdere kommersiell vedhogst som en aktuell biinntekt. Arealer for vedhogst inngår per i dag ikke i miljørevisjon av skogbruket, og er generelt lite vektlagt i i forhold til hensyn til biologisk mangfold (A. Håpnes pers. medd.). På nasjonal basis er det derfor lite eller ingen kontroll med eventuelle miljøverdier knyttet til disse områdene. Videre stilles det mindre krav til tømmerkvalitet i vedskog (sammenliknet med "tømmerskog"), og "krokete" løvskog kan nyttiggjøres til vedproduksjon. Redusert virkeskvalitet og høyt innslag av løv er ofte en egenskap som er knyttet til viktige naturtyper (se f.eks. Direktoratet for Naturforvaltning (1999a) eller Haugset m.fl. (1996) og Løvdal m.fl. (2002)), og områder med naturkvaliteter kan derfor være høyst aktuelle områder i samband med vedhogst. På basis av forventet regional økning i omfang av vedhogst, manglende miljøkontroll og potensielle for brukbare vedskoger i viktige naturtyper vurderer vi det derfor slik at det ikke kan påregnes at det tas spesielle miljøhensyn til viktige naturtyper i forbindelse med valg av områder for vedhogst. Samtidig kan vedhogst som foregår på gjengroende kulturlandskap ha positiv effekt ved at den bidrar til å opprettholde variasjon i vegetasjonsbildet.

Potensielle virkningene på naturmiljø av vedhogst til kommersielt bruk er i stor grad de samme som for vanlig tømmerdrift, eventuelt noe mer negativt basert på overstående diskusjon om muligheter for kontroll. Grad av miljøhensyn ved drift vil dessuten, jf. diskusjon først i dette kapittel, kunne variere mye mellom de enkelte grunneiere. Virkningene som er skissert for de nevnte områder under foregående avsnitt antas derfor også å gjelde for den planlagte kommersielle vedhogsten. Vedhogst til privat bruk antas å ha begrenset effekt på naturverdier. Det forutsettes da at de respektive kommuner informerer de aktuelle grunneiere om kartlagte forekomster av viktige naturtyper i området. Basert på nasjonale trender og lokal informasjon forventes omfanget av vedhogst i utredningsområdet å holde seg omtrent på dagens nivå, eventuelt øke noe de neste 20 år. Det er knyttet stor usikkerhet til forventet omfang av vedhogst. Det er i hovedsak i Tosbotn og Bønnå at virkninger av vedhogst forventes å gjøre seg gjeldende. Virkningene her antas å være på linje med virkningene for tømmerhogst som er vurdert i kapitlene over: For Tosbotn: Middels negativ virkning, for Bønnå (Indre Visten): Liten til middels negativ virkning.

Planting

Skogeiere har etter skogloven plikt til å sikre gjenvekst ved sluttavvirkning av et område (Lov om skogbruk og skogvern 1965). Det forventes i hovedsak to ulike "plantingsregimer" i utredningsområdet: I øst: Hogst vil i første rekke skje i form av fjellskogshogst, og selvforryngelse og eventuell suppleringsplanting vil være dominerende. I vest: Hogst vil i stor grad skje i form av flatehogst, med påfølgende planting. Ordningen med statstilskudd til planting av kulturmark og til treslagsskifte har i dag opphørt. Denne aktiviteten forventes derfor i liten grad å videreføres i området (pers. medd. N. Midgaard). Det forventes i første rekke at det anvendes norsk gran ved planting.

Skogbildet i utredningsområdet er allerede vesentlig preget av plantefelt med gran, særlig i vest. Avvirkning av disse med påfølgende nyplanting vil ikke endre tilstanden for eksisterende naturverdier. Flate-avvirkning av naturlig forrynget skog, med påfølgende etablering av plantefelt vil generelt virke negativt på naturverdiene. Planting på kulturmark vurderes generelt som negativt for naturverdiene; men graden av virkning avhenger av kulturmarkas naturverdier. Suppleringsplantingen i øst har trolig begrenset virkning på naturverdiene. Innplanting av fremmede treslag (f.eks. sitkagran), som er foretatt i en del områder i fjordstrøkene, fremheves av Heggland m.fl. (2004) som sterkt negativt. Ukontrollert spredning av trearter kan på sikt innebære et økosystemskifte, og vil gi en svært negativ virkning for naturverdiene i området. Det forventes at det i liten grad vil anvendes fremmede treslag i fremtidig planting i området. I sum antas utviklingstendensene for planting av gran å gi liten - middels negativ virkning på naturverdiene i fremtiden.

Geologiske forekomster vil ikke i påvirkes av skogbruk i nevneverdig grad innen en tidshorisont på 20 år.

4.3.3 Havbruk

Dagens situasjon

Innenfor utredningsområdet foregår det i dag oppdrett av skjell og matfisk. Konsesjonene er gitt midlertidig i påvente av vernesaken. Det er ikke oppdrett i Sørfjorden i Vefsn. Høsting av tang- og tare foregår ikke i området.

Velfjorden: Totalt sett er det i dag 6 havbaserte eksisterende anlegg for matfisk i Velfjorden, tre i Vevelstad (alle i tilknytning til Anddalsvågen, kun to i umiddelbar nærhet til utredningsgrensa) og tre i Brønnøy kommune (en lokalitet i Storfjorden og to på sørsiden av fjorden vest for innløpet til Storbørja). Kun anlegget i Storfjorden befinner seg innenfor utredningsgrensa, og denne lokaliteten er midlertidig i bruk i påvente av verneprosessen. Det foreligger 8 skjellkonsesjoner, hvorav 3 lokaliteter er plassert innerst i Lislørja, innenfor utredningsgrensa, og 1 i Storbørja, utenfor utredningsgrensa. Alle de 3 lokalitetene i Lislørja er innenfor utredningsgrensa for vern. På grensa til planområdet for fylkesdelplanen er det i Tosbotn et settefiskanlegg for laks.

I Velfjorden kan man nå rullere mellom tre smittemessig atskilte lokaliteter. Fjordsystemene har gode driftsforhold med høy temperatur. Visten har gode vekstforhold for både skjell og matfisk, og det drives reketrålning i området.

Visten: I Visten er det fem konsesjoner for skjelloppdrett, hvorav 4 ligger på eller svært nær utredningsgrensa. I tillegg er det 4 konsesjoner for matfisk, hvorav en ligger på utredningsgrensa, mens 3 ligger på strekningen Kjølneet-Vistensodden, på sørsiden av fjorden (utenfor utredningsområdet).

Plansituasjon

På grunn av avstandsregler og den markante terskelen i fjorden, vurderes det som ikke sannsynlig at det kan etableres flere oppdrettslokaliteter for matfisk i Vistenfjorden. For skjell vurderes derimot de tekniske driftsmulighetene som gode. Innervisten har trolig gode vekstbetingelser for blåskjell. Det foreligger søknader på 3 lokaliteter her. Disse er frarådd i påvente av verneplanutredningen.

Innervisten inngår per i dag i en nasjonal marin verneplan. Rådgivende utvalg for verneplanen har rangert Vistenfjorden høyt (Rådgivende utvalg for marin verneplan 2003). Dersom fjorden inkluderes i planen, vil dette kunne påvirke havbruksvirksomheten i Visten.

I Brønnøys kommuneplan er det avmerket flere akvakulturområder som kommer i konflikt med området som utredes for vern. Det er gitt innsigelse mot disse, og områdene er ennå uavklart.

Antatte utviklingstendenser for havbruk med vurdering av virkninger på naturmiljø

Havbruk er en næring i vekst regionalt så vel som nasjonalt (Almås m.fl. 1999; Stokka m. fl. 2000). Hvor vidt veksten vil flate ut eller fortsetter med uforminsket styrke er det ulike meninger om. Stokka m.fl. (2000) laget 3 scenarier for næringsveksten; godt, middels og dårlig, og det dårlige stemmer trolig best med dagens situasjon. Slik sett ser det ut til at veksten nå har flatet noe ut. Under følger en vurdering av utviklingstendensene og mulige virkninger på naturmiljø for hver av hovedfjordene som berøres av utredningsområdet for vern: Vistenfjorden og Velfjorden. Sannsynlige utviklingstendenser for havbruksnæringen er basert på informasjon mottatt fra utreder på havbruk i Lomsdal-Visten, K. Sæther, NIVA.

Vistenfjorden: Innervisten forventes ikke å ha spesielle utviklingsmuligheter for oppdrett av fisk, pga den markante terskelen som skiller Innervisten fra den øvrige Vistenfjorden. Området vurderes ikke å ha særlig verdi verken for tradisjonelt merdoppdrett eller oppdrett av bunnlevende arter. For skjell dyrking er derimot Innervisten betraktet som interessant, og hele tre lokaliteter for skjell dyrking er omsøkt, men avslått med henvisning til verneplanarbeidet. Fiskeridirektoratet region Nordland har i forbindelse med områdebeskrivelse til Marin Verneplan uttalt at det neppe vil være plass for særlig flere lokaliteter for merdbasert matfiskoppdrett i Visten pga. avstandskravene. En produksjonsøkning i fjorden kan imidlertid tenkes å komme på de eksisterende oppdrettslokaliteter under forutsetning av at disse har bæreevne til å tåle slik økning.

Utvalg for Marin Verneplan har beskrevet Vistefjorden sine verneverdier som følger: "Vistenfjorden har meget spesielle naturtyper i indre del med poll, meromiktiske sjøer og underjordiske grotter. Den ytre del er mer representativ for en mindre fjord på Helgelandskysten. Verneverdiene er knyttet til de spesielle miljøforholdene og biologiske forekomstene i indre del og til bunn og bunndyr i den ytre delen (Rådgivende utvalg for marin verneplan 2003)". Vistenfjorden er rangert på utvalgets A-liste, dvs. de områdene som anbefales prioritert ved vernevedtak. Et vern av fjorden vil innebære restriksjoner i næringsaktiviteter. Utvalget foreslår bl.a. følgende restriksjoner: Hindre inngrep på bunnen, sterke restriksjoner på konstruksjoner som f.eks. kaianlegg og småbåthavner og være varsom med rørledninger og kabler. Om havbruk sies det at et begrenset omfang av havbruk ikke nødvendigvis er i strid med verneformålet. Mulig negative effekter av havbruk som nevnes er utslipp av næringssalter og organisk materiale. Andre sentrale miljøproblemer knyttet til havbruk er rømming og spredning av lakselus og sykdommer (se f.eks. (NINA/NIKU 1998; NINA/NIKU 2001)). Utvalget foreslår vern etter naturvernloven i kategori nasjonalpark eller naturreservat for Innervisten, og landskapsvernområde for ytre deler, og anbefaler at restriksjoner på fiske og oppdrett etter saltvannsfiskeloven, havbeiteloven og oppdrettsloven bør vurderes.

På bakgrunn av Rådgivende utvalg for marin verneplan sin høye rangering av Vistenfjorden, og de særegne kvalitetene som finnes der, anser vi det som sannsynlig at området underlegges vern. Det er

imidlertid knyttet usikkerhet til graden av restriksjoner for næringsvirksomhet som vil følge med forvaltningsstatusen (K. Sæther pers. medd.). Vi vurderer det som sannsynlig at miljøvernmyndighetene sørger for at bestemmelsene for det eventuelle verneområdet utformes på en måte som sørger for at verneformålet for fjorden oppfylles. Mer konkret antar vi derfor at vernebestemmelsene vil ta høyde for at sentrale miljøproblemer knyttet til havbruk som rømming og spredning av næring, organisk materiale, lakselus og sykdommer ikke når nivåer som kan være truende vurdert ut fra verneformålet.

Kartlagte naturverdier i utredningsområdet som er knyttet til Vistenfjorden, og som kan berøres av havbruk, er lakse- og ørretstammene i Laksmarkvassdraget, og ørretstammen i Almoselva. Det foreligger liten eller ingen kunnskap om status for bestandenes sunnhet eller genetiske sammensetning. Med utgangspunkt i antakelsen om at fjorden vernes, og at restriksjonene tar nødvendige hensyn til de anadrome, lokale stammer med fjordvandrende laksefisk, anser vi utviklingstendensene i havbruksvirksomhet (stagnasjon eller reduksjon i aktivitet pga. marint vern) for å gi middels til store positive virkninger på laksefisken i Laksmarkvassdraget og Almoselva.

Velfjorden: Velfjorden ligger per i dag inne som kandidat i planprosessen med å definere et sett med Nasjonale laksefjorder (se Miljøverndepartementet (2002) og <http://www.dirnat.no/archive/attachments/01/61/NLVNL053.pdf>). Det gjenstår per i dag flere runder i seleksjonsprosessen, og signaler fra både utreder på havbruk i Lomsdal-Visten (K. Sæther) og Fylkesmannens Miljøvernnavdeling i Nordland v/ Lars Sæter gjør at vi vurderer det som sannsynlig at området ikke vil prioriteres inn i planen.

Verdivurderingene og konsekvensutredningene som er foretatt for havbruk i Lomsdal-Visten vurderer fremtidig utvikling i Velfjorden som følger: Storfjorden har stor verdi for tradisjonell merdoppdrett, og det er muligheter for ytterligere et anlegg i tillegg til det eksisterende. Det ansees som sannsynlig at det etableres nytt anlegg i nær fremtid. Også for skjelloppdrett har området stor potensiell verdi. Lislørja ansees å ha stort potensial for oppdrett av fisk, i tillegg til eksisterende skjelloppdrett. Det er rom for ett anlegg med fiskeoppdrett. I Storbørja har det vært interesse for fiskeoppdrett, men nærheten til Lomselva har tidligere hindret etablering av anlegg. Det forespeiles mindre optimisme i Okfjorden, som vurderes å ha liten verdi for tradisjonell merdoppdrett i dag. Teknologisk utvikling ansees imidlertid å kunne gi muligheter også her på litt lengre sikt. Mulighetene for skjell dyrking er imidlertid gode, og næringsutviklingen vurderes her som positiv. På basis av dette, og den generelle optimisme i forhold til havbruk som næringsvirksomhet, må det ansees som et realistisk scenario at havbruksvirksomheten m.h.p. både matfisk og skjellproduksjon i Velfjorden minst opprettholdes på dagens nivå, men mest sannsynlig vil øke i et ikke uvesentlig omfang de nærmeste årene.

Velfjorden har i dag 4 registrerte vassdrag med nevneverdige forekomster av anadrom laksefisk innenfor utredningsområdet. Dette er Klavesmarkelva, Lislørjelva, Lomselva og Storfjordelva. Av disse har Lomselva klart høyest produksjon. Med unntak av Lomselva er det kun registrert sjørrett i elvene, og det foreligger lite kunnskap om bestandsutvikling og bestandenes sunnhet (med unntak av Lomselva). Vi mangler derfor data for å foreta tilfredsstillende vurderinger av havbruksvirksomhetens virkninger på stedegne stammer. I Lomselva er den lokale laksestammen antatt utdødd, og oppdrettslaks dominerer elva (Fylkesmannen i Nordland (2004b) og http://www.mistin.dep.no/templates/PageWithRightListing_2238.aspx#laks_ut, 04.10.2004). Undersøkelser fra sommeren 2004 har imidlertid påvist villlaksunger av ulike årsklasser over tradisjonelle vandringshindere, noe som antyder at det kan være i ferd med å bygge seg opp en ny laksestamme i elva, og at status for elva muligens kan justeres på sikt (Fylkesmannen i Nordland 2004b).

Sentrale miljøproblemer knyttet til havbruk er rømming og spredning av næring, organisk materiale, lakselus og sykdommer. Vi er ikke kjent med at det foreligger undersøkelser som viser at stedegen laksefisk påvirkes negativt av skjelloppdrett, men forurensing av organisk materiale er registrert som

et aktuelt problem ved blåskjelloppdrett. Når det gjelder matfisk, er forekomsten av rømt oppdrettlaks dårlig undersøkt i vassdragene i utredningsområdet. Den store andelen oppdrettlaks som vandrer opp Lomselva peker imidlertid i retning av at anadrome laksefisk tilknyttet Vistenfjorden generelt er en del berørt av rømt oppdrettsfisk. Andelen rømt oppdrettlaks i gytebestanden i det nærliggende Sausvassdraget var 3% fra 1998, mens den var hhv. 2 og 9 % i sportsfiskefangster i årenene 1998 og 1999. Det finnes ikke registreringer i sjølaksefisket innenfor eller nær Velfjorden. De nærmeste sjølokalitetene i den nasjonale kystovervåkingen har begge vist andeler rømt oppdrettlaks i størrelsesorden 30-65% i årene 1989-2002. Det er rimelig å tro at tilstanden ikke er ulik i sjøområdene utenfor Tosen, da det også er betydelig oppdrettsvirksomhet i dette området ([http://www.dirnat.no/archive/ attachments/61/NLVNL053.pdf](http://www.dirnat.no/archive/attachments/61/NLVNL053.pdf)).

Sjøvandrende ørret har ikke like stor radius som laks i sine vandringer. Det finnes liten kunnskap om de konkrete vassdrag, men man kan anta at ørret i vassdrag i Velfjorden i hovedsak holder seg i Velfjorden, og muligens i hovedsak i sine respektive fjordarmer. Anleggene i Velfjorden ligger i varierende avstand fra utløpene til de 4 vassdragene med nevneverdige forekomster av anadrom ørret innenfor utredningsområdet (Klavesmarkelva, Lislbørjelva, Lomselva og Storfjordelva). Det kan ikke utelukkes at ørreten påvirkes negativt av havbruket i Velfjorden. Anleggene med størst nærhet til aktuelle vassdrag befinner seg ved utløpet av Storbørja og i innløpet til Storfjorden. Det er dermed mest nærliggende å anta at stammene i Lomselva og Storfjordelva er mest utsatt for eventuelle negative virkninger. Dette gjelder trolig særlig i forhold til belastning av lakselus. Det midlertidige anlegget i Storfjorden ansees på denne bakgrunn å gi grunnlag for en mulig negativ utvikling mhp. sunnheten til stammen i Storfjordelva. I Lislbørja er det foreløpig kun skjelloppdrett, og vi har ikke informasjon som tilsier at dette vil virke inn på stedegen ørret.

I sum er det sannsynlig at dagens omfang av havbruk i området virker negativt på utviklingen av laksefisk i Lomselv-vassdraget. Samtidig antyder ferske undersøkelser at det likevel er i ferd med å bygge seg opp en laksestamme i elva. Gitt at havbruket i Velfjorden opprettholdes på dagens nivå (og ikke øker) kan det være muligheter for at det vil bli en noe positiv utvikling for bestanden. Med kommunenes generelle ønske om næringsutvikling i området, og de stedegne mulighetene for nyetablering av anlegg for både fisk og skjell, anser vi at det må påregnes økning i havbruksvirksomheten. En hver økning vil gi økt risiko for at alle de nevnte miljøproblemer som er knyttet til virksomheten, og vil peke mot nøytral eller negativ utviklingstendens for anadrom laksefisk i alle de nevnte vassdrag i Velfjorden. Dette gjelder især den gryende laksestammen i Lomselva. Manglende datagrunnlag for sunnheten hos stedegen fisk tilsier imidlertid at det er knyttet usikkerhet til denne vurderingen. På denne bakgrunn vurderer utviklingstendensene for havbruk i Velfjorden ved et 0-alternativ til å virke middels negativt på naturverdiene (knyttet til anadrom laksefisk) i utredningsområdet for vern.

I Tosbotn foreligger det ingen registreringer av anadrom laksefisk eller andre særlige verdier knyttet til organismer i vassdragene innenfor utredningsgrensa.

4.3.4 Reindrift

Dagens situasjon

Lomsdal-Visten er et samisk bruks- og bosettingsområde. Området som vurderes for vern ligger i distrikt 20 Jillen-Njaarke. Dette distriktet består av de gamle distriktene Brønnøy/Kvitfjell og Brurskanken som nå er slått sammen. Reindrifta bruker hele utredningsområdet og omfatter en driftsenhet med 4-500 rein. Distriktet består av to driftsgrupper. Det ble tildelt en ny driftsenhet i løpet av 2003. Denne vil ha tilhold på østsida av Vefsna. Distrikt 18 Voengelh Njaarke bruker også områdene i sørøst.

Det er viktige beiteområder i hele utredningsområdet. Vinterbeitene i distriktet ligger på sørsiden av Velfjorden, mellom Tosenfjorden og Ursfjorden på Brønnøyhalvøya utenfor utredningsområdet. Om våren har reinen kalvingsland fra Tettingsdalen i sør til Bønnåklumpen i nord. Vårbeitet her er først og fremst Sætermarka og Laksmarka, men Sørvassdalen, Lomsdalen og Stavassdalen er også brukt. De beste og mest brukte sommerbeitene er i vest på Vevelstadhalvøya, i nord rundt Sørvassdalen-Vistindan-Finnkneet og i sør mot Gåsvatnan og Jordbruvatnan. Høstbeitene omfatter for det meste dalførene og de lavereliggende fjellområdene fra Skjølægda og sørover Kvittfjellet, rundt Gåsvatnet og Hjortskardene, i Sætermarka og i dalførene på Vevelstadhalvøya.

Reindrifta er avhengig av flytte- og trekkveier mellom beiteområdene. Drivingsleiene mellom vinterbeitene og vår- og sommerbeitene går gjennom utredningsområdet, og flyttingen her foregår etter de gamle flyttveiene. I tillegg blir rein også transportert med båt over Velfjorden mellom Okneset/Okodden og Kjellsanden. Det er samlingsplasser i Stavassdalen og på Okanhalvøya.

Innenfor utredningsområdet har reindrifta anlegg som brukes jevnlig. Dette er merkegjerdar ved Melkarbakken og Fjellskardet og slaktegjerdar ved Langskardnasan og i Stavassdalen. Det er et slakte- og skillegjerde ved Gåsvasselve i sør. Ved Gåsvatn er det også et gjerde til bruk i kalvemerkingen. Reindriftnæringen har gjeterhytter ved Småvatnan og Svanvatnet i vest og i Stavassdalen i øst. I tillegg er det gammer i Vestfjellskardet, Sørvassdalen, Melkarbakken og ved Kronglevatnet.

Det brukes motoriserte kjøretøy i områdene med reindrift. På vinterføre bruker reindrifta snøskuter. I barmarkssesongen foregår transport av materiell og utstyr og noe tilsyn ved bruk av terrengmotor-sykler. Helikopter er også et aktuelt hjelpemiddel når reinen skal flyttes og samles. Det er noe spor etter kjøring med terrengsykkel øverst i Eiterådalen og i Stavassdalen. Utbredelsen av kjørespor på barmark i området ellers er lite kjent.

Plansituasjon

Distrikt 20 Jillen-Njaarke har ikke en ferdig utarbeidet distriktsplan. Før denne blir ferdig, blir det investert lite i nye anlegg. Distriktet ønsker å få på plass en distriktsplan og et gjeldende reindriftskart så raskt som mulig. Distriktet har behov for nye anlegg, blant annet gjerder og gjeterhytter.

Antatte utviklingstendenser for reindrift med vurdering av virkninger på naturmiljø

Utsiktene for reindriftnæringen i området antas å være usikre gitt et 0-alternativ. Utreder på reindrift i Lomsdal-Visten peker på at den raske og ekstensive utviklingen i Midt- og Nord-Norge de siste 100 årene m.h.p. utbyggingsaktiviteter vil gi alvorlige konsekvenser for reindriften dersom den ikke styres (Andersen m. fl. 2004). Kommunene i utredningsområdet for vern er generelt positive til all næringsutvikling. Med utgangspunkt i den skisserte, generelle utbyggingsaktivitet forventer vi derfor at det til tross for en kommunal forvaltning som søker å ta hensyn til reindriftnæringen, må påregnes etablering av næringsvirksomhet som kan virke negativt på reindrifta. Dette tilsier at reindrifta gitt et 0-alternativ trolig enten vil opprettholdes på dagens nivå, eller reduseres noe i omfang de neste 20 år.

Reindriftnæringen vil i de fleste tilfeller ha sammenfallende interesser med naturverdier i området (C. Nellemann pers. medd.). Potensielle konflikter mellom naturmiljø og reindrift er i første rekke knyttet til sårbart vilt og aktiviteter med motoriserte kjøretøy i hekke-/ynglesesongen. Utredningsområdet for vern har relativt høy hekketetthet av kongeørn (rødlistet som sjelden, R), og flere hekkeplasser for jaktfalk (rødlistet som sårbart, V). Begge artene starter hekkesesongen tidlig på våren, ofte mens det fremdeles er snødekket. Artene er svært ømfintlige overfor forstyrrelser, særlig tidlig i hekkesesongen. All motorisert ferdsel i nærheten av hekkeplass kan føre til at hekkingen spoler. Vi innehar imidlertid ingen informasjon som tilsier de nevnte artene har lavere hekkesuksess i utredningsområdet for vern enn forventet. Dette tyder på at næringstilgangen for både kongeørn og jaktfalk er tilstrekkelig i området. Normal hekkesuksess tilsier videre at dagens reindriftsutøvelse ikke utgjør noen negativ

faktor verken i forhold til forstyrrelser ved hekking eller i forhold til reduksjon av småviltbestandene i området. Det må også påregnes at hensyn til sårbart vilt innarbeides i nødvendig omfang i den forespeilede distriktsplanen for reindrift i området. Det er lite trolig at man i dag har full oversikt over hekkeplasser for sjeldne og sårbare rovfugl. Dette tilsier at en viss grad av negative virkninger av motorisert ferdsel i forbindelse med reindrift ikke kan utelukkes.

I tillegg til forstyrrelser overfor vilt, kan barmarkskjøring med motorisert kjøretøy være en potensiell negativ faktor i naturtypelokaliteter av typen "Kalkrike områder i fjellet". Fjellvegetasjon er generelt sårbar for fysiske inngrep på grunn av sen gjenvekst. Traséer som passerer gjennom slike områder kan påføre slitasje som skader vegetasjonen. Mange av de aktuelle områdene med kalkrik vegetasjon av særlig verdi ligger imidlertid i topografisk vanskelig terreng (Heggland m. fl. 2004). Det fremstår derfor som lite sannsynlig at kjøring vil utgjøre noen vesentlig trussel mot floraen i slike områder. Under forutsetning av at fremtidige nybygg og driftsinstallasjoner ikke lokaliseres i eller like ved viktige karstområder fremstår det også som lite sannsynlig at geologiske forekomster vil bæres nevneverdig av reindriftsaktiviteter.

Under forutsetning av at reindriften i den aktuelle tidshorisont opprettholdes på dagens nivå, eventuelt reduseres noe, og at det ikke gjennomføres tyngre tekniske inngrep i forbindelse med driften (f.eks. bygging av veg eller minikraftverk) slik at INON-sonene i området påvirkes, har vi per i dag ingen informasjon som tilsier at utviklingstendensene innen reindrift vil virke vesentlig inn på naturverdiene i utredningsområdet. Noe negativ virkning som effekt av motorisert ferdsel kan likevel ikke utelukkes. Virkning settes derfor til svakt negativ.

4.3.5 Vannkraftressurser og kraftoverføring

Dagens situasjon

Det er ingen regulerte vatn eller vannstrenger som er berørt av kraftutbygging innenfor utredningsområdet for vern. Innenfor planområdet for fylkesdelplanen er Tettingsdalsvassdraget regulert fra Tettingsvatnet og nedover. De verna vassdragene med tilhørende nedslagsområder dekker ca. 60% av utredningsområdet for vern, se kap. 3.5.1. Det er to kraftlinjer innenfor utredningsområdet for vern, begge er eid av Helgelandskraft AS. Dette er en 132 kV linje som går gjennom området fra Sørfjorden i nord til Storbørja i sør. Det er også en 22 kV linje på sørsiden av Innervisten.

Plansituasjon

Det er ingen prosjekter i Samlet Plan for vassdrag som kan konsesjonsbehandles innenfor utredningsområdet for vern. Helgelandskraft AS har planer om å søke om unntak fra Samlet Plan for et justert alternativ til prosjektet Tverråa/Bjørnstokkelva. Dette vil i så fall berøre utredningsområdet.

Sør i Eiterådalen har Helgelandskraft AS et skisseprosjekt for en utnyttning av fallet i Velfjordskardelva. Prosjektet vil ligge innenfor utredningsområdet for vern. Helgelandskraft AS har flere utbyggingsprosjekter som berører planområdet for fylkesdelplanen. Dette gjelder Leiråga, øver Eiteråga, Bjørnstokkelva og Tverrelva, Tosdalsvatnet kraftverk, Langfjord kraftverk og Laksen kraftverk. Denne rapporten fokuserer på utredningsområdet for vern, og kun planene som berører Bjørnstokkelva og Tverrelva kommenteres derfor i neste delkapittel. I prosjektet "Strømforsyning Sør-Helgeland" har Helgelandskraft AS planer om ny overføringslinje fra Visten til Tilrem som kan berøre utredningsområdet i vest mellom Ausa og Anddalen. Dersom denne blir realisert, vil det være aktuelt å ta bort den eksisterende 132 kV-linjen fra Visten til Langfjord kraftverk.

Statskog Nordland har gitt Miljøkraft Nordland opsjon på utnyttelse av statens fallrettigheter i Tverrelva i Vefsn og i Blåfjellelva, Store Hjortskardelva og Hjortskardelva i Grane. Fylkesmannen er ikke kjent med noen konkrete planer for noen av disse fallene.

I verna vassdrag vil planer om kraftutbygging som berører allmenne interesser i dag ikke kunne konsesjonsbehandles. Det kan komme endringer i de politiske føringene for kraftutbygging i verna vassdrag. Dersom slike endringer er aktuelle i tidsrommet frem til et eventuelt vernevedtak, skal dette inngå som en del av den påregnelige utviklingen.

2 private grunneiere har fremmet interesse for bygging av småkraftverk. Dette er Odd Bønnå, Vevelstad, og Jarle Okan, Brønnøy. Det er kun for Bønnå det foreligger konkrete planer.

Antatte utviklingstendenser for vannkraftressurser og kraftoverføring med vurdering av virkninger på naturmiljø

Informasjon om antatte utviklingstendenser er i hovedsak innhentet ved muntlig kommunikasjon med følgende personer: Utreder på deltema "vannkraftressurser og kraftoverføring", denne KU, Morten Melby, Miljøfaglig Utredning AS, Miljøkraft Nordland v/ Ørjan Skogsmo, Vevelstad kommune v/ Odd Arve Arnes og Helgelandskraft v/ Svein Aune og Morten Gullesten.

Tverråa/Bjørnstokkelva: Helgelandskraft AS vil søke om unntak fra Samlet Plan for et justert alternativ til prosjektet Tverråa/Bjørnstokkelva. Etter planskissen vil vanninntakene ligge utenfor utredningsgrense for vern. Kraftverkene er planlagt som tilsigsverk uten store magasiner, og det vil derfor ikke ble aktuelt med reguleringer av vannstanden i overkant av vanninntaket til anlegget (M. Gullesten pers. medd.). Utviklingstendensen tilsier derfor nøytrale eller ingen virkninger på de relativt store naturverdiene som befinner seg i området innenfor utredningsgrensa.

Velfjordskardelva: Helgelandskraft AS har konkrete planer for en utnyttning av fallet, og det foreligger per i dag en søknad hos NVE om konsesjon for en større utbygging (ca 60 GW). Prosjektet vil delvis ligge innenfor utredningsområdet for vern. Deler av Vefsna har i dag status som varig verna vassdrag. Også resten av Vefsna, her under Eiteråga og Velfjordskardelva, utredes i dag for varig vern (<http://www.dirnat.no/archive/attachments/01/26/verne022.pdf>, 19.10.2004). Det er per i dag ikke utelukket at området vernes (se Olje og Energidepartementet (2003)). På basis av dette fremstår vern som et ikke usannsynlig alternativ. Videre er det gitt sterke politiske signaler om en restriktiv holdning til nye store vannkraftutbygginger, og om at man i stedet ønsker å satse på småkraftverk < 1 MW (Melby 2004). En større utbygging av vassdraget, dersom det ikke inkluderes i supplering av verneplan for vassdrag, vil være i konflikt med disse signalene. Mulighetene for utbygging etter de foreliggende planer fremstår derfor som begrensede, men kan likevel ikke utelukkes (Melby 2004).

Det er registrert en naturtypelokalitet med nasjonal verdi (A) knyttet til Velfjordskardelva. Lokaliteten befinner seg imidlertid i sin helhet utenfor justert utredningsgrense per juli 2004. Videre har Statskog Nordland foretatt hogster i området høsten 2003 (A. Tokle pers. medd.). Inngrepene har trolig redusert naturverdiene, men det er uvisst i hvilket omfang da det ikke er foretatt befarings av området i etterkant av hogsten. Det må påregnes at Statskog Nordland har tatt miljøhensyn slik at sentrale verdier for biologisk mangfold fremdeles er intakte. Biologisk mangfold verdiene er i hovedsak knyttet til de fuktighetsforholdene som skapes av samspillet mellom topografi, skogtilstand og dagens vannfall (Heggland m. fl. 2004). En hver form for kraftutbygging som fører til endring i vannstrømmen og som igjen vil endre fuktighetsforholdene på lokaliteten vil derfor gi store negative virkninger for eventuelle gjenværende verdier.

En større vannkraftutbygging vil også kunne berøre Sirijordgrotta som er lokalisert like nord for utredningsgrensa i Eiterådalen (Lauritzen 2004). Grotta er mer enn 1 km lang og inneholder en av landets rikeste "grottefaunalokaliteter". Den sedimentologiske historie er godt studert, og grotta er således et viktig referanseobjekt. Vassdragsutbygging ødelegger karstformer permanent, og vil således gi store negative virkninger på verdiene.

Anleggsvirksomhet og økt ferdsel i området vil kunne komme i konflikt med vilt. Vi har ikke informasjon som tilsier at det finnes særlige verdier knyttet til ferskvannsfaunaen. Regulering av vannstand og/eller flytting av vannstrømmer vil imidlertid generelt virke negativt på ferskvannsfauna. Arealene i Velfjordskardet som ligger innenfor grensa til utredningsområdet befinner seg i INON-sone 2. Det vil si at en vannkraftutbygging i elva vil innebære reduksjon i det totale areal med inngrepsfrie områder i alle kategorier i utredningsområdet. Med hensyn til den sterke tilbakegangen slike områder har hatt de siste 100 år (både nasjonalt og internasjonalt) (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04, <http://www.globio.info/>, 14.10.2004) må dette ansees som en stor negativ virkning av en evt. utbygging.

Det er knyttet usikkerhet til om vassdraget vil bygges ut gitt et 0-alternativ. En utbygging vil imidlertid med stor grad av sikkerhet gi store negative virkninger på naturverdiene i området. Verdiene er knyttet både til viktige naturtyper, karst og grotter og vilt.

Bønnåelva i Indre Visten: Odd Bønnå ønsker utbygging av minikraftverk i nedre del av Bønnåga. Politiske signaler tilsier at det innen rimelig tid vil åpnes for utbygging av minikraftverk i randsonene til varig verna vassdrag (VVV). Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ventes imidlertid å føre en temmelig streng forvaltning av konsesjoner, og vil stille høye krav til økonomisk lønnsomhet i prosjektene. NVE er samtidig på let etter aktuelle områder for småkraftutbygging. De delene av randsonene av utredningsområdet i Lomsdalen-Visten som har rimelig grad av utbygd infrastruktur ansees som potensielt lønnsomme lokaliteter for utbygging. Vevelstad kommune opplyser at det foreligger konkrete planer fra Bønnå. Med forutsetningene om at det åpnes for minikraftverkutbygging i randsonene til VVV, og at NVE vurderer prosjektet som lønnsomt, ansees det som sannsynlig utvikling at kraftplanene i Bønnåga vil realiseres innen få år.

Det er ikke registrert særlige verdier knyttet til anadrom fisk i Bønnåga. Det er heller ikke meldt om særlige kvaliteter knyttet til innlandsfiske i Bønnåvatnene. I likhet med andre vassdrag i utredningsområdet foreligger det ingen kartlegginger av andre vannlevende organsimer i elva. Det er ikke kartlagt viktige naturtyper i umiddelbar tilknytning til elvestrekket. Innen det skisserte strekket for berørt areal er det heller ikke registrert viltverdier som kan tenkes å berøres av utbyggingen. Området befinner seg også i sin helhet utenfor INON-områder, og vil i liten eller ingen grad virke på slike verdier. På grunn av manglende kunnskap om vannorganismer i elva er det knyttet usikkerhet til utviklingstendensene for naturmiljø i elva. Som en generell økologisk vurdering kan det med høy grad av sikkerhet antas at redusert vannføring over store deler av året vil føre til at vannorganismer som er avhengige av klart, rennende vann vil påvirkes negativt. På grunn av manglende undersøkelser har vi imidlertid ikke data som kan peke på slike arter i Bønnåga. Vi vurderer utviklingstendensen knyttet til vannkraftverk i området for å virke svakt negativt på naturverdiene i området.

Lislfjordelva, Brønnøy kommune: Grunneier Jarle Okan har fremmet mulig interesse for etablering av småkraftverk, men ingen konkrete planer foreligger. Det er derfor knyttet stor usikkerhet til om et evt. prosjekt vil søkes gjennomført. Med tanke på kommunens generelle ønske om aktivitet i området, og NVEs søk etter aktuelle lokaliteter for minikraftverk (se avsnitt over) ansees det imidlertid ikke som urealistisk at planer vil søkes gjennomført. Det forutsettes da at prosjektet vurderes lønnsomt, noe det ikke foreligger tilstrekkelig informasjon for å vurdere i dag. Det er ikke registrert særlige verdier knyttet til fisk og vilt i området. En naturtypelokalitet ligger i lisida på nordsida av fjordbotnen, men vil ventelig ikke påvirkes nevneverdig av planene. Det er ikke foretatt særlige kartlegginger av ferskvannsorganismer i området. Området befinner seg imidlertid i sin helhet i INON-kategori "villmarkspregede områder". Tilnærmet hele sjøsonen i Okfjorden og nabofjorden Storfjorden i øst befinner seg i et større, sammenhengende område i denne INON-kategorien (dvs. >5km fra tyngre tekniske inngrep). Større slike områder som grenser til havet er i dag svært sjelden både på nasjonalt og europeisk nivå (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04,

<http://www.globio.info/>, 14.10.2004). En utbygging av kraftverk vil medføre en omfattende reduksjon av totalt areal inngrepsfrie områder i utredningsområdet. Det totale areal med inngrepsfrie områder i alle kategorier innen utredningsområdet vil reduseres betydelig. Med hensyn på den raske negative utviklingen av slike områder både nasjonalt og europeisk de siste 100 år vurderes vannkraftutbygging i Lisl fjordelva som en stor negativ virkning på naturverdiene i området.

Visten - Tilrem: Helgelandskraft AS har planer om ny overføringslinje fra Tangvikneset i Visten til Andalsvågen (del av prosjektet "Strømforsyning Sør-Helgeland"). Dersom denne blir realisert, vil Helgelandskraft utvikle og rive den eksisterende 132 kV-linjen fra Tangvikneset i Visten til Langfjord kraftverk i Brønnøy kommune. Helgelandskraft sitt primære ønske er å legge linjen i en trasé fra Tangvikneset, og mer eller mindre direkte i nord-vestlig retning til Andalsvågen. Linja vil berøre den vestligste delen av utredningsområdet. To andre traséer diskuteres også: 1) Trasé som i sin helhet trekkes rundt grensa for utredningsområdet for vern, med endestasjon på land i Vottvika 2) Trasé som trekkes fra Tangvikneset i Innervisten ut til nordre del av Vevelstadsundet, og deretter sørover langs riksveien til Vottvika. Helgelandskraft anser det sist nevnte alternativ som helt urealistisk, da dette linjevalget direkte vil berøre en stor andel av befolkningen i Vevelstad. Traséalternativet rundt utredningsgrensa vurderes også som lite ønskelig fra Helgelandskraft på bakgrunn av disse to hovedinnvendingene: (1) Driften av linja vil bli dyr og vanskelig pga. at delstrekk av linja vil ligge høyt i terrenget. Dette er problematisk i forhold til strenge klimaforhold. (2) Nedre del av linja berører bebygde områder. Dette er lite ønskelig. Folkemøter i Vevelstad kommune har tilkjennegitt massiv lokal motstand mot begge de ytre traséalternativene. Disse alternativene vil også medføre betydelige merkostnader for Helgelandskraft. NVE har også signalisert at det ytterste alternativ ikke vil kreves utredet i en fremtidig konsesjonsbehandling. På bakgrunn av dette vurderer vi det som mest sannsynlig at Helgelandskraft sitt primære alternativ mest sannsynlig vil bli realisert. Helgelandskraft sin tidsplan innebærer at oppføring av ny linje og riving av eksisterende linje mellom Tangvikneset og Langfjorddøyra vil være klar innen 2008 dersom konsesjonen foreligger innen 2006. Vi vurderer dette som et realistisk scenario.

Traséområdet mellom Tangvikneset og Anddalen huser to registrerte naturtypelokaliteter, hhv. verdi A og B og en viltlokalitet, alle lokalisert i Anddalsvågen. Lokalitetene vil kunne berøres av ny linje, men fordi detaljene omkring traséen ikke er klarlagt (S. Aune pers. medd.) blir dette en hypotetisk problemstilling. Vi anser det for lite sannsynlig at skogsbeitelokaliteten i Anddalsvågen (verdi A) berøres i nevneverdig grad. Løvskogslokaliteten øst for Andalsvågen (verdi B) kan imidlertid tenkes berørt. Dersom kraftlinja passerer gjennom lokaliteten vil rydding under linjene medføre at naturverdiene på lokaliteten går tapt. Det ansees som lite sannsynlig at verdien av viltområdet vil forringes nevneverdig.

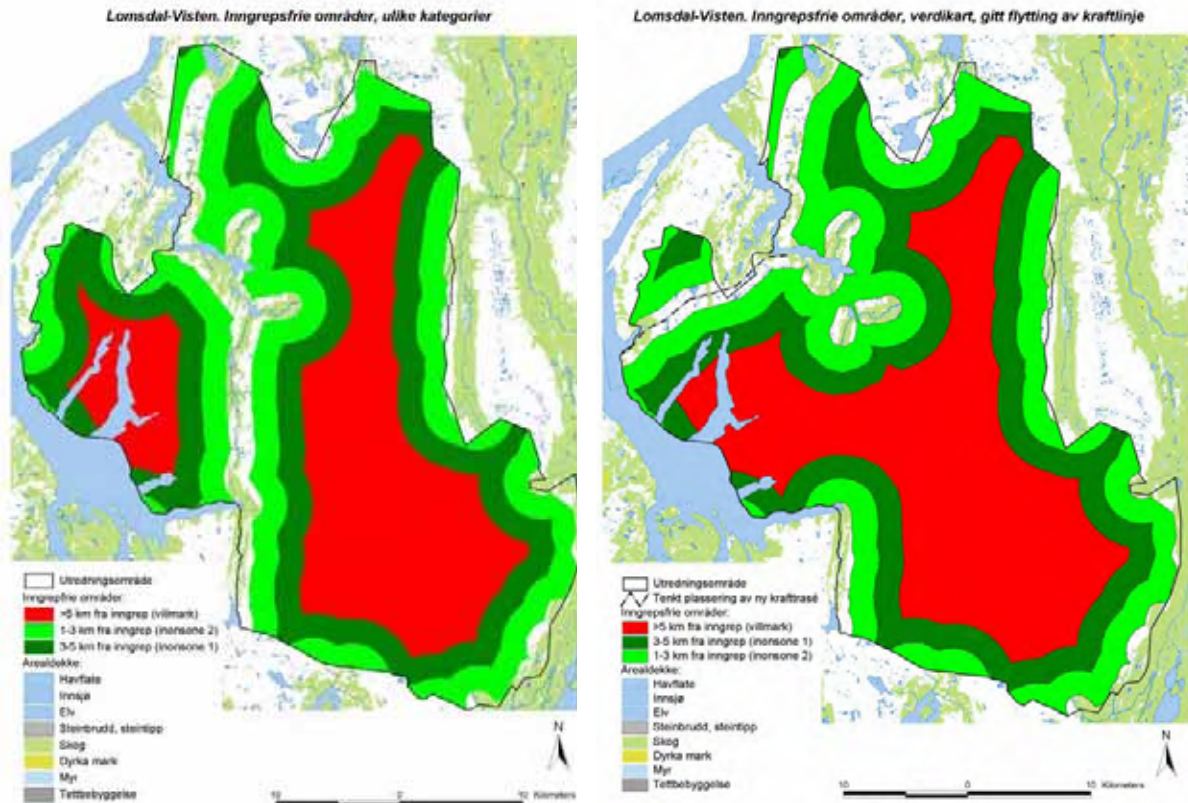
Når det gjelder inngrepsfrie områder, vurderes her den samlede effekten av (1) opprettelsen av ny trasé mellom Tangvikneset i Visten til Anddalsvågen og (2) utvikling av traséen mellom Tangvikneset i Visten til Langfjord kraftverk. Store deler av den nye, planlagte traséen passerer gjennom INON-soner, hvorav hovedandelen utgjøres av sone 2 og 1, mens villmarkspregede områder er noe representert ca. midtveis i traséen. Traséen som eventuelt vil utvikles splitter i dag utredningsområdet i to store, separate bolker med inngrepsfrie områder. En forenklet analyse av nettoeffekt for INON-soner i utredningsområdet ved bytting av linjene, viser at mengden villmarkspregede områder vil øke med 53 km² (+12% fra dagens situasjon), mengden areal i INON-sone 1 vil reduseres med 31 km² (-8% fra dagens situasjon) og mengden areal i INON-sone 2 vil reduseres med 10 km² (-3% fra dagens situasjon). Samlet sett øker mengden areal med INON-soner i utredningsområdet med 12 km² (+1%) som resultat av trasé-bytting. Endringen er illustrert i figur 11. Figuren illustrerer at mengden kystnært areal med villmarkspregede områder blir vesentlig redusert. Areal med inngrepsfrie områder har blitt dramatisk redusert både nasjonalt og europeisk de siste 100 år, og større områder i denne kategorien som grenser til havet er i dag svært sjelden både i nasjonal og europeisk målestokk (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04, <http://www.globio.info/>, 14.10.2004).

Netto effekt av reduksjonen av kystnært areal av villmarkspregede områder veies imidlertid i stor grad opp av den vesentlige samlede økningen av villmarkspreget areal innen utredningsområdet. Etter vår vurdering vil derfor tiltakene med bytte av høyspenttrase gi store positive virkninger på naturverdiene i utredningsområdet.

Tverrelva i Vefsn og Blåfjellelva, Store Hjorteskardelva og Hjorteskardelva i Grane: Statskog Nordland har gitt Miljøkraft Nordland opsjon på utnyttelse av statens fallrettigheter her. Det foreligger per i dag ikke noen grundig analyse av mulighetene for utbygging i noen av de 4 områdene. Miljøkraft Nordland har imidlertid signalisert at de anser det som realistisk at de vil søke konsesjon for småkraftverk (<1MW) for minst 2 av områdene innen den neste 5-års perioden, for der etter å søke for de(t) resterende områdene innen den neste 5-års perioden. Dagens skisser viser at inntaksmagasinet for alle de tre nordligste områdene vil ligge innenfor utredningsgrensa. Miljøkraft Nordland har imidlertid signalisert at plasseringen kun må ansees som en skisse, og at inntaksmagasiner i en konkret plan kan tenkes å ligge lenger ned i vannårene. På basis av generell erfaring med NVEs konsesjonsbehandling vil et realistisk scenario være at 2 av de 3 alternativene i Grane bygges ut. Blåfjellelva og Store Hjorteskardet vurderes da som de mest sannsynlige alternativene (M. Melby pers. medd.).

Det er registrert viktige naturtyper i form av bekkekløfter i tilknytning til alle de tre elvene i Grane. Både Store Hjorteskardet og i Tverrelva i Vefsn er registrerte viltområder. For de to områdene som antas å bygd ut (Blåfjellelva og Store Hjorteskardet), er det registrert naturtypelokaliteter med regional verdi (Heggland m. fl. 2004). I Store Hjorteskardet finnes skoglige miljøkvaliteter med få likeverdige kandidater innen utredningsområdet. Den delen av Store Hjorteskardelva som ligger innenfor utredningsgrensa ligger i sin helhet i INON-sone 2. Blåfjellelva ligger delvis i denne sonen. En kalkåre tangerer de indre (vestre) delene av begge de aktuelle kløftene. Det ansees imidlertid som lite sannsynlig at denne vil berøres av kraftutbyggingene.

Naturverdiene på de to aktuelle lokalitetene er i stor grad knyttet til fuktighetsforholdene som skapes av elvene. Regulering eller endring av vannstrømmen vil bidra til en negativ utviklingstendens for biologisk mangfold i områdene. Anleggsvirksomhet og driftsvirksomhet av et evt. anlegg i Store Hjorteskardet vil kunne virke negativt på viltet. En utbygging av kraftverk vil videre medføre en ikke ubetydelig reduksjon av totalt areal inngrepsfrie områder i utredningsområdet. Med hensyn på den raske negative utviklingen av slike områder både nasjonalt og europeisk de siste 100 år må dette ansees som en svært uheldig, og negativ utviklingstendens for naturverdiene i området (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04, <http://www.globio.info/>, 14.10.2004). Virkningen vil imidlertid avhenge av hvor i elveløpet vanninntaket til kraftverket legges; jo lenger ned i elva, jo mindre negativ virkning. Plasseringen er uavklart, og dette gjør det vanskelig å vurdere virkning med særlig grad av sikkerhet. På bakgrunn av de relativt høye naturverdiene i områdene vurderer vi imidlertid utviklingstendensene mhp. vannkraftutbygging å gi middels negativ virkning for Blåfjellelva og middels til stor negativ virkning for Store Hjorteskardet.

Figur 11: Kartanalyse over netto effekt på samlet areal av inngrepsfrie områder (INON-områder) innen utredningsområdet Lomsdal-Visten ved å fjerne dagens linje fra Visten – Langfjord kraftverk og føre opp en ny linje fra Visten til Andalsvågen. Nåværende status til venstre, status etter et evt. bytte av trase til høyre. Rødt indikerer villmarkspregede områder (> 5 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep, stor verdi A), mørkegrønt = INON-sone 1 (3-5 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep, middels verdi B), lysgrønt = INON-sone 2 (1-3 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep, liten verdi C).

4.3.6 Løsmasser og steinmaterialer

Dagens situasjon

Det er ingen drift verken på løsmasser eller steinmaterialer i utredningsområdet i dag. I Storbørja er det kartlagt kalk og forekomster av marmor. I områdene mellom Okfjorden og Anddalsvågen er det kartlagt forekomster av arsen, molybden og bly, og i Anddalen er det forekomster av gabbro. I Klavesmarka er det kartlagt arsen og bly og i Ole Henriksdalen (Sæterdalsvassdraget) sølv, bly og arsen. I Kvittfjellet er det kartlagt forekomster av kobber og zink. Det er registrert forekomster av kobber, bly og zink i Langskardnasen. Løsmasseressurser finnes i Sæterelva, Lakselva, Austerfjorddalen og Tøymvassheia.

Plansituasjon

Det foreligger ingen kjente konkrete planer for utnyttelse av løsmasser og steinmaterialer i utredningsområdet. Norges geologiske undersøkelse (NGU) har vurdert mulighetene for gigantpukkverk på Okan-halvøya (Gavlen). Området ansees ikke lenger som interessant p.g.a. lav kvalitet. I kommuneplan for Brønnøy er området lagt ut til masseuttak. I og med at området skal utredes for vern er det gitt innsigelse mot forslaget, som ennå er uavklart.

Det er kartlagt mulige masseuttak over Storfjorden, på Lyngsvikfjellet i Okfjorden og på Tangvikfjellet/ Urdviktinden i Indre Visten. Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) har tidligere

vurdert disse som uaktuelle. Velfjord Industriselskap AS eier rettighetene til malm og massetak i Storbørja. Ut over dette kjenner ikke Fylkesmannen til andre mulig utnyttbare løsmasser eller steinmaterialer innenfor utredningsområdet. Gjennom høringen er det fremmet ønsker om utredning av kalkforekomsten i Klavesmarka og løsmassene i Austerfjorden.

Antatte utviklingstendenser for masseuttak med vurdering av virkninger på naturmiljø

Materiale for vurdering av sannsynlige utviklingstendenser er i hovedsak mottatt ved muntlig kommunikasjon med utreder Gisle Grepstad i NVK Multiconsult AS.

I forbindelse med en større undersøkelse av 14 mineralforekomster i Nordland fylke foretok Norges Geologiske undersøkelser (NGU) for en tid tilbake undersøkelser av 4 lokaliteter innenfor utredningsgrensa med tanke på kommersiell utnyttelse av mineralforekomster. De 4 lokalitetene er: Gavlen på Okanhalvøya, Storfjorden, Lyngsvikfjellet i Okfjorden (alle Brønnøy kommune), og på Tangvikfjellet/Urdviktinden i Innervisten, Vevelstad kommune. Det fremstår som lite trolig at noen av områdene vil bli utnyttet i overskuelig fremtid. Dette av flere årsaker: Ingen av områdene ble vurdert å ha topp kvalitet, og ble middels til lavt verdisatt på den samlede rangeringslista for fylket. I tillegg er lokaliseringen av alle 4 områdene mindre gunstig med dårlig adkomst. Det er derfor lite trolig at forekomstene er økonomisk drivverdige. I tillegg finnes det flere alternative områder med lettere adkomst andre steder i regionen. Dersom det likevel skulle bli aktuelt med utbygging tilsier markedet at maksimalt 2, mest sannsynlig bare ett av områdene bygges ut. Planene som foreligger er på et tidlig stadium og lite konkrete. Brønnøy kommune er interessert i alle former for næringsvirksomhet som kan føre til aktivitet i området, og vil trolig stille seg positive til aktivitet. Området på Gavlen er da muligens det mest aktuelle. Dette sannsynliggjøres også av det faktum at Okanhalvøya er lagt ut til masseuttak i kommuneplanen til Brønnøy.

På bakgrunn av vurderinger av begrenset til dårlig lønnsomhet, og forekomst av bedre alternativer regionalt, vurderes det likevel som lite trolig at det vil bli noen utnyttelse av mineralressursene i de 4 områdene innen en 20-års horisont. Ut over de 4 registrerte lokalitetene fra NGU sin undersøkelse tilsier utredningen på geologi i denne konsekvensutredning at det er lite sannsynlig at det forekommer økonomisk drivbare mineralressurser i området (G. Grepstad pers. medd.). Utviklingstendensene for virksomhet knyttet til løsmasser og steinmaterialer i utredningsområdet for vern vurderes derfor å gi liten eller ingen virkning på naturverdiene i området i en 20-års horisont.

4.3.7 Reiseliv og miljøbasert reiseliv

Dagens situasjon

Lomsdal-Visten blir i begrenset grad utnyttet i reiselivsvirksomhet. Bønnå villmarksferie i Indre Visten driver helårs gårdsovernatting, leirskole og utleie av hytte. Det er campingplasser innerst i Tosenfjorden og ved Velfjorden. Det er også utleie av ei privat hytte på Dyrnes sør i Velfjorden. Aarstrand fjordferie ved Hommelstø er brukt som utgangspunkt for fiske og turer i nærheten.

Jakt- og fiskemulighetene er gode. På statens grunn selger Statskog jakt- og fiskekort. Videre er det organisert jakt og fiskekortsalg på Bønnå og i Lomsdalen, Tettingsdalen og Tosbotn. Tilbudet om overnatting på Bønnå er knyttet til kortsalget. Lokale lag og foreninger har arbeidet for å sikre grunnlaget for og stimulere til sportsfiske i området gjennom fiskekultivering, spesielt i Lomselva. Grunneierne i Velfjord stiftet i 2003 grunneierlag.

Plansituasjon

Nordland fylkeskommune satser på å utvikle Helgeland som reiselivsprodukt. Det er trolig at dette vil kunne gi satsinger i området. For eksempel pågår det et arbeid for å utvikle handelsstedet Forvik til et kurs- og konferansested. Flere av aktivitetene herfra vil berøre utredningsområdet.

Antatte utviklingstendenser for naturmiljø

Nordland fylkeskommunes satsing på å utvikle Helgeland som reiselivsprodukt vil trolig gi økt bruk av Lomsdal-Visten området. Jakttrykket på småviltbestandene forventes også å øke i tråd med generell økning i bruken av området.

Det antas at verken dagens situasjon eller den forespeilede satsing på Helgeland som reiselivsprodukt vil påvirke verdiene knyttet til biologisk mangfold, vilt, vann- og vassdrag eller inngrepsfrie områder i nevneverdig grad. Det forutsettes da at all organisert virksomhet foregår på bærekraftig måte, m.a.o på en måte som tar nødvendige og lovpålagte hensyn til plante- og dyrelivet i området. Med hensyn på geologi understreker Lauritzen (2004) hvordan karst og grotter kan utsettes for vandalisme. Økt turistvirksomhet vil bidra til å øke faren for at viktige geologiske forekomster utsettes for ødeleggelser. Dersom hovedtyngden av økningen kommer som organisert turisme med turoperatører som aktivt søker å drive bærekraftig reiseliv (se avsnitt over) vil dette kunne begrense faren for ødeleggelser. Lauritzen (2004) demonstrerer imidlertid at også organisert virksomhet kan føre til store ødeleggelser pga. ubevisste turoperatører. Med økt aktivitet blir det også vanskeligere å holde oversikt over aktører i området. Hensyn til verdier i karst og grotter er generelt mindre allment kjent enn hensyn til f.eks. sårbart vilt og planter, og det må påregnes at det kan forekomme turoperatører som ikke har tilstrekkelig kunnskap om naturverdiene i tilknytning til karst og grotter til at de tar de nødvendige hensyn. Riskoen for ytterligere slitasje på, og vandalisme av grotter vurderes derfor som ikke uvesentlig ved økt satsing på villmarksturisme i utredningsområdet for vern.

Det foreligger ikke undersøkelser som tilsier at jakt og fiske på dagens nivå virker negativt på vilt og fiskebestandene i området. En viss økning i jakttrykk på småvilt vil mest sannsynlig i høyden gi lokale effekter i form av kortvarige bestandreduksjoner. Høyt jakttrykk er i undersøkelser vist å kunne gi lokalt negative effekter på rypebestanden, men immigrasjon fra eventuelle overskuddsområder i nærheten er antatt å kunne kompensere denne effekten noe (Smith og Willebrand 1999; Pedersen m. fl. 2004). Det er mangelfull informasjon om hvordan småviltjakt kan påvirke bestandene av rovfugl. Rype er imidlertid et viktig byttedyr for både jaktfalk og kongeørn (Haftorn 1971) (figur 12), og den relativt solide bestanden av disse artene i utredningsområdet for vern peker i retning av at artene nyter godt av solide småviltbestander. Vi har i sum ikke grunnlag for å hevde at en moderat økning i jakttrykket på småvilt vil virke negativt på rovfuglbestandene i utredningsområdet.

Figur 12: Rype er et viktig byttedyr for jaktfalk og kongeørn. Foto: Tom Hellig Hofton.

Et signal om at reiselivsnæringen tar utfordringen med reiselivets potensielle virkninger på naturmiljø på alvor, er at Fylkesmannen i både Nordland og Troms per i dag arbeider sammen med reiselivsnæringen i fylkene om å utvikle kjøreregler for et bærekraftig reiseliv i regionen. I samarbeid med DN vil det trolig bli utarbeidet et sett med standarder for bærekraftig reiseliv i regionen (H. Pedersen pers. medd.).

I sum kan man ikke påregne at utviklingstendensene for jakt og fiske i området vil virke nevneverdig inn på naturverdiene knyttet til biologisk mangfold i utredningsområdet. Vi antar at utviklingstendensen med økt reiselivsaktivitet i utredningsområdet vil kunne virke lite til middels negativt på verdier knyttet til karst og grotter.

4.3.8 Hytter og hyttebygging

Dagens situasjon

Det er en del spredte hytter og fritidsbebyggelse i områder der det tidligere har vært bosettinger og seterdrift. Dette gjelder i hovedsak Velfjorden, Indre Visten, Sæterdalen, Laksmarka, Sørfjorden, Sørvassdalen, Skjølægda, Stavassdalen og ved Gåsvatnet. I utredningsområdet for vern er det i dag omkring 170 bygninger. Av disse er ca 70 hytter og fritidsboliger. De største konsentrasjonene er ved Bønnå, Aursletta og Lakselv i Vevelstad, Sørfjorden og Sørvassdalen i Vefsn og i Storbørja, Fagerlia, på Engelsneset og på Okan i Velfjorden. Det er flere hytter med innlagt strøm eller vann i området. Standarden ellers varierer fra gammel til normal moderne standard. Flere av fritidsboligene er restaurerte gårder, men noen er også fradelte på eget bruksnummer eller festenummer. 12 gammel innenfor utredningsområdet er også kjent.

Skuterkjøring i forbindelse med hyttebruken er først og fremst knyttet til Sørvassdalen i Vefsn, fra Svenningdal i Grane og fra Ausa i Vevelstad.

Plansituasjonen

Det er tidligere spilt inn ønsker til kommunene om hytteområder på Aursletta, Neset, Bønnåvatnet, Kronglevatnet i Innervisten og øverst i Nordvassdalen. Det har også vært ønske om å reise ei steinbu ved Visttindan og ei turistforeningshytte ved øvre Bjønnstokkvatn.

I arbeidet med verneplanen har det kommet innspill på flere enkelthytter til privat bruk og i næringsøyemed. Dette gjelder Aursletta, Austerfjorden, Tverlandet, Sætra, Kvannlia og Bønnådalen i Visten, og på Oknes og ved Gavlen i Brønnøy. Det er spilt inn ønske om ny driftsbygning på grunnmuren til den gamle driftsbygningen på Sildkoven for å ha dyr og förlager. Det er også gitt innspill på ei jeger- og fiskerhytte til utleie ved Gåsvatnet, restaurering av våningshuset på Lomsdal gård og oppføring av ei lita åpen hytte eller rastebu i Bjønnstokken og steinbu ved Visttindan og på Elgvidda.

Antatte utviklingstendenser for hytter og hyttebygging med antatte virkninger på naturmiljø

Hyttebygging, og etablering av hyttefelt er per i dag en aktivitet i stor vekst i mange utmarkskommuner (<http://www.utmark.org/utgivelser/pub/2002-3/art/taugbol-utmark-3-2002.htm> 19.10.2004), og den generelle interessen for godt tilrettelagte hytter med god standard har økt jevnt og trutt med økningen i kjøpekraft de siste tiårene i Norge. Byggingen skaper grunnlag for næringsaktivitet i byggeperioden, og kan gi velkomne inntekter til både kommune og lokalt næringsliv når feltene er etablert. Vevelstad kommune ser ut til å følge trenden, og signaliserer at de generelt er positive til aktivitet i området (O. A. Arnes pers. medd.). Det samme gjelder for Brønnøy og Grane kommuner. Vi anser det derfor som sannsynlig at både foreliggende og fremtidige ønsker om bygging av enkelthytter vil bli imøtegått av kommunene. I følge Vevelstad kommune foreligger det imidlertid verken ønsker eller planer om etablering av hyttefelt innen utredningsområdet i kommunen. Tidligere innspill om ønsker om hyttefelt i områdene nord for Bønnådalen og ved Aursletta kan likevel hypotetisk sett tenkes å komme på banen igjen i rimelig nær fremtid. Kommuneplanen skal rulleres innen et par år, og områder kan da endre forvaltningsstatus. Dersom det bygges veg i Bønnådalen i forbindelse med forespeilet skogsdrift, er det en viss sannsynlighet for at grunneier vil vurdere dette som en infrastruktur som tilrettelegger for hyttebygging, og at grunneier dermed vil ønske å utnytte vegen til ytterligere aktiviteter i området. Kommunens signaler tilsier at et slikt ønske vil imøtegås. Hyttefelt i områdene vil med stor grad av sikkerhet virke negativt på naturverdier i området. Det er per i dag ingen faktaopplysninger eller konkrete signaler som peker i retning av at hyttefelt vil realiseres i nær framtid. Vi må derfor ta utgangspunkt i at etablering av hyttefelt i området ikke er aktuelt innen tidshorisonten i denne utredning.

Hyttebygging er også en av Statskog sine næringsaktiviteter. Statskog Nordland (SN) peker på to områder innen utredningsområdet for vern som er attraktive for etablering av hyttefelt: Gåsvatn i Grane (figur 13) og Hundålvatnet i Vefsn. Gåsvatnet vurderes som et svært attraktivt hytteområde, og har vært pekt på av SN i lang tid (K. Langlien pers. medd.). Planene har imidlertid ligget nede på grunn av signaler om mulig vern av området. SN anser et utbyggingsomfang på 50-70 enheter plassert i nord/nordøstre del av vannet som aktuelt. Gåsvatn er et godt fiskevann, og tomtene vil ligge gunstig til i en sør/ sørvestvendt slak li med utsikt til vannet. Nærheten til E6 trekker også verdien av området opp. SN vurderer det som svært sannsynlig at området vil søkes utbygd dersom arealene ikke får status som verneområde. Grane kommune er generelt positive til næringstiltak i kommunen, og forventes å være positive til tiltaket.

Figur 13: Et utsnitt av barskogslandskapet i Gåsvatn området. Foto: Tom Hellig Hofton

Hundålvatnet ligger i sin helhet utenfor utredningsområdet for vern. Avhengig av lokalisering kan imidlertid et hyttefelt ved vannet kunne påvirke naturverdier innen verneområdet. Både øst/nordøstsiden og sørsiden av vannet er vurdert som aktuell lokalisering. Sørsiden, med nær tilknytning til Sørvassdalen vurderes som mest attraktivt. En relativt mye tyngre adkomst gjør at det her ikke vil være aktuelt med et så stort utbyggingsomfang: 10-20 enheter vurderes som realiserbart. Vi anser det som sannsynlig at også dette hyttefeltet vil realiseres i et 0-alternativ.

I tillegg til SN sine hyttefeltplaner har Foreningen Jeger og Fisk fremmet ønske om å bygge en utleiehytte ved Gåsvatnet. Statskog Nordland signaliserer at de vil stille seg positive til et slikt tiltak gitt at området ikke vernes. Gitt et 0-alternativ anser vi det derfor som sannsynlig at en slik hytte vil realiseres innen få år.

Gitt at utredningsområdet underlegges vern med dagens arbeidsgrense, vil Gåsvatnet befinne seg i sørøstre grenseland for verneområdet. Områdets nærhet til E6 gjør at det vil bli en aktuell innfallsport til verneområdet. Arealene mellom utredningsgrensa og Tosenveien vil da kunne fremstå som et alternativt hyttefeltområde for SN (alternativ til Gåsvatnet). Per i dag foreligger det imidlertid ingen planer for hytter i dette området, og muligheten er derfor helt hypotetisk. SN fremhever at den generelle forvaltningspraksis av verneområder i Norge i dag innebærer at Statskog ikke bruker verneområder som reklame for næringsvirksomhet i området, og derfor ikke vil legge opp til markedsføring av randsonerområder som hyttefelt. Denne forvaltningstradisjonen er imidlertid i endring, og internasjonale trender tilsier at det innen få tiår vil bli en mer offensiv og næringsrettet forvaltning av verneområder, da særlig nasjonalparker. Selv om lia mellom Gåsvatnet og Tosenveien ikke fremstår som spesielt attraktiv som hyttefeltområde i dag, kan vern av området kombinert med en mulig endring av forvaltningspraksis føre til endret status for området som utbyggingsfelt allerede innen en tidshorisont på et par tiår. Et hyttefelt i denne lia vil kunne virke negativt på naturverdiene som er dokumentert i Gåsvatnet-området. Det må imidlertid forutsettes at en fremtidig forvaltning av randområdene av et eventuelt verneområde koordineres på en slik måte at tiltak som virker negativt på dokumenterte verdier unngås. På bakgrunn av at det per i dag ikke foreligger noen planer i området,

og med den nevnte forvaltningsforutsetning, ansees det derfor som begrenset sannsynlig at et slikt hyttefelt realiseres.

Skuterkjøring i forbindelse med hyttebruken er først og fremst knyttet til Sørvassdalen i Vefsn, fra Svenningdal i Grane og fra Ausa i Vevelstad. Forventet omfang av kjøringen fremgår ikke av 0-alternativet, og aktuelle traseer er heller ikke beskrevet. Nasjonale trender tilsier imidlertid økt interesse for skuterkjøring, samtidig med at lokal forvaltning mange steder er lite restriktive med å gi dispensasjoner (se f.eks. <http://www.nordlys.no/nyheter/article560839.ece>). Vi antar at kommunene i utredningsområdet ikke er noe unntak fra denne trenden, og at vi derfor vil se en jevn økning i bruk av skuter de neste 20 år.

Området rundt Gåsvatnet har mosaikkpreget berggrunn med en rekke marmorærer. Dette har flere steder skapt et velutviklet karstlandskap med grotter og hulrom, kalkbergvegger, og bla. en stor underjordisk sjø i nedre deler av Jordbrudalen. Kalkforekomstene gir opphav til ganske store arealer med svært frodige og rike skoger. Verdien knyttet til biologisk mangfold i området er mer detaljert oppsummert i kap. 4.3.2; "Skogbruk...". Hele området befinner seg i inngrepsfrie soner; dels i INON-sone 1 (3-5km fra nærmeste større tekniske inngrep) og dels i INON-sone 2 (1-3 km fra større tekniske inngrep). Gåsvatnetområdet innehar også verdier for viltet.

Etablering av et hyttefelt ved Gåsvatnet vil permanent punktere det nest største gjenværende sammenhengende skogområdet i Grane (etter Holmvassdalen). Utbyggingen vil gi en ikke reversibel, vesentlig reduksjon av samlet areal av inngrepsfrie områder i alle kategorier innen utredningsområdet for vern. Areal med inngrepsfrie områder har blitt dramatisk redusert både nasjonalt og europeisk de siste 100 år (<http://www.naturforvaltning.no/wbch3.exe?p=1647>, 09.09.04, <http://www.globio.info/>, 14.10.2004), og området i Lomsdal-Visten er blant de største gjenværende områdene i regionen (Fylkesmannen i Nordland 2004a). Dette må derfor ansees som en svært negativ virkning. Hvor vidt registrerte viktige naturtyper vil berøres avhenger av den konkrete lokalisering av anleggene. Dette er ikke planlagt, og vurderingen er derfor usikker. Området rommer imidlertid en rekke viktige naturtyper, og det må ansees som sannsynlig at enkelte av disse vil berøres av tiltaket, og dermed gi negative virkninger for biologisk mangfold i området. Et hyttefelt med 50-70 enheter vil videre gi en vesentlig økning i menneskelig aktivitet i området. Det må også påregnes en vesentlig økning i skuterkjøring i et hyttefeltområde med dette omfanget. Økningen i aktiviteter vil med stor grad av sikkerhet redusere områdets viltverdier. En vesentlig økning av ferdsel i området vil også være en trussel mot verdien knyttet til karst og grotter i området (Lauritzen 2004). Dette vil i noen grad kunne kompenseres med informasjonstiltak, men erfaringer tilsier at ødeleggelser og forringelse av verdier kan være vanskelig å hindre (Lauritzen 2004). Vi vurderer i sum en utbygging av hyttefelt rundt Gåsvatnet for å gi store negative virkninger på naturverdiene i området.

Hytteområdet ved Hundålvatnet er i sin helhet tenkt lokalisert utenfor dagens dagens utredningsgrense for vern. Nøyaktig lokalisering er ikke planlagt, men nærhet til Sørvassdalen er en aktuell mulighet. Det utbyggingsomfang som er påtenkt (10-20 enheter) vil gi noe økning i ferdsel i området, antakelig også i form av skuterkjøring. Dokumenterte naturverdier i området er knyttet til vilt. Mangel på konkrete planer for utbyggingen gjør det vanskelig å vurdere mulig virkninger på viltet. En mulig negativ effekt på områdets verdi som viltlokalitet som direkte eller indirekte resultat av økt ferdsel og skuterkjøring kan likevel ikke utelukkes. Virkningen av tiltaket vurderes som svakt negativt for naturverdiene i området.

Enkelthytter til privat bruk, små buer og restaurering av hus og driftsbygninger antas på generell basis ha liten eller ingen virkning på naturverdiene i området. Det forutsettes da at det ikke bygges nye veier i tilknytning til hyttene, da dette vil innvirke på statusen til eventuelle inngrepsfrie områder og vil kunne gi en rekke andre virkninger på naturverdiene. Utleiehytta som Foreningen Jeger og Fisk ønsker oppført ved Gåsvatnet i Grane vil gi grunnlag for økt aktivitet i området. Dette må påregnes å virke

negativt på viltverdiene i området. Vi vurderer tiltaket for å gi liten til middels negativ virkning på områdets viltverdier.

Når det gjelder skuterkjøring er det i hovedsak hekkeplasser for rovfugl som påvirkes negativt av denne aktiviteten. Utredningsområdet har særegne og store verdier knyttet til stabilt gode bestander av kongeørn og jaktfalk. Både kongeørn og jaktfalk starter hekking tidlig, og begge artene er ømfintlige overfor forstyrrelser fra ferdsel (Direktoratet for Naturforvaltning 1999b). Skuterkjøring i umiddelbar nærhet til reirplass vil i verste fall kunne spolere hekking. Vi må imidlertid påregne at skuterkjøringen også uten et vernevedtak vil reguleres og kanaliseres av lokale myndigheter og av Fylkesmannen, og at dette stort sett vil sikre de nødvendige hensyn til sårbart vilt. Kjøring i forbindelse med bygging og bruk av nåværende og planlagte enkelthytter og hyttefelt vurderes å ha begrenset, men sannsynligvis økende negativ effekt på viltverdiene i utredningsområdet for vern.

Utviklingstendensen for hytter og hyttebygging vurderes samlet sett å gi svært negative virkninger på naturverdier i utredningsområdet for vern de neste 20 år.

4.3.9 Friluftsliv

Dagens situasjon

Bruken av området er forholdsvis begrenset. Friluftaktivitetene er først og fremst ski- og fotturer, jakt, fiske og bærplukking. Området som helhet bærer preg av stor grad av urørhet med svært få tekniske inngrep. Det er også få åpne hytter i området. Denne situasjonen innbyr til et enkelt friluftsliv for dersom en bruke de sentrale delene av området. Nevernes, Anddalsvågen, Indre Visten med Bønnå og Aursletta samt Eiterådalen, Stavassdalen, Gåsvatnet og Tosbotn er mye brukte utgangspunkter for turer i området. Det er ruter for fotturer langs gamle ferdselsveier mellom Velfjorden og Visten og fra disse områdene mot øst over fjellet til Vefsn og Grane. Områdene langs Vistenfjorden er viktige for sjøfriluftslivet.

Det er en rekke fine fiskevann i hele planområdet, og fritidsfiske er en viktig del av friluftslivet som utøves i området. Langs Velfjorden med sidefjordene, men også i Visten, er det en rekke nedlagte og fraflyttede mindre gårdsbruk. Disse brukes også i fritidssammenheng og som utgangspunkt for friluftsliv i området. Organisert friluftsliv drives i størst utstrekning av Brønnøysund og Omegn Turistforening og lokale jeger- og fiskerforeninger som har ruter og muligheter for overnatting, samt Sjøbergmarsjen.

Plansituasjon

Det er kommet inn en rekke innspill på ny tilrettelegginger for friluftsliv i området. Disse er omtalt i kartleggingen til Brønnøysund og omegn turistforening (BOT) av friluftsb Bruken og behovet for tilrettelegging i Lomsdal-Visten. Innspillene som er relevante for virkninger på naturverdier i utredningsområdet er i hovedsak:

- merke av stier og løyper og restaurere gamle ferdselsveier
- legge klopper for å hindre unødig slitasje
- restaurere Lomsdal gård, ny liten hytte i Bjønnstokken, ny utleiehytte ved Gåsvatn, steinhytte nær Elgviddevatn som nødhushvæ, liten hytte på Sannan, hytte til Visthus ungdomslag ved Nedre Kvannlivatnet, to mindre hytter til overnatting som del av villmarkskonsept i Bønnådalen og riving av lavvo og oppføring av skogstue i Laksmarka
- videreutvikle Stavassdalen som friluftsområde

Rapporten fra kartleggingen til BOT utgjør plansituasjonen i 0-alternativet på friluftsliv. Se www.fylkesmannen.no/lomsdal-visten.

Antatte utviklingstendenser for friluftsliv med antatte virkninger på naturmiljø

Det er trolig at Nordland fylkeskommune sin planlagte satsing på å utvikle Helgeland som reiselivsprodukt vil resultere i økt interesse for generelt friluftsliv i området. Også Brønnøysund og omegn turistforening (BOT) er offensive i forhold til ønsker om tilrettelegging for bruk av området. Det er et nasjonalt mål at det enkle friluftsliv skal holdes i hevd. De siste årene har det imidlertid vært en blandet utvikling for det enkle friluftsliv, uten noen tydelig trend <http://www.dirnat.no/wbch3.exe?p=2859> 19.10.2004. Den positive utviklingen for medlemstallet til Norges Jeger og Fiskeforening antyder en stabil eller økende interesse for jakt og fiske. Med kommunenes relativt entydige ønsker om økt aktivitet i området anser vi det derfor som påregnelig med økning i bruken av området de neste 20 år.

Merking av stier og løyper og restaurering av gamle ferdselsveier vil kunne kanalisere ferdsel, og med den forutsetning at det tas nødvendige hensyn til naturverdier ved etablering av de merkede traséene antas det at dette i noen grad kan virke positivt for naturverdiene i området. Det samme gjelder for legging av klopper. Den positive effekten kan mulighens veies opp av den økte ferdselen som kan forventes med økt tilrettelegging. Vi kan imidlertid vanskelig forutsi noen nøyaktig nettoeffekt av tiltaket pga. alle usikkerhetsfaktorene. Trolig vil det være liten/ingen virkning av tiltaket.

Jf. vurderinger i foregående delkaptittel i forhold til tillatelse til etablering av hytter i området, antas det at kommunene og grunneiere i utgangspunktet vil stille seg positive til alle initiativer som kan øke aktiviteten i området. På den bakgrunn vurderer vi det som trolig at de fleste ønskene om bygging vil kunne realiseres innen en tidshorisont på 5-10 år. Det må påregnes at bygging av utleiehytte ved Gåsvatn innebærer betydelig økt bruk av området gjennom hele året. Virkninger på naturmiljø av bygging av utleiehytte ved Gåsvatnet, samt for spredte enkelthytter, er vurdert i delkapitlet over; kap. 4.3.8 "Hytter og hyttebygging".

I Stavvassdalen ønsker BOT å videreutvikle området som friluftsområde. Området er forholdsvis lett tilgjengelig, og ligger i svippturavstand fra E6. Eventuell bygging av veg inn til Stavvatnet i forbindelse med ønsket skogsdrift fra Statskog Nordland vil ytterligere lette tilgangen til kjernen av området. Statskog har også allerede foretatt en rekke tiltak for tilrettelegging av Stavvassdalen som dagstuområde. En må påregne at BOT vil fortsette videre tilrettelegging av Stavvassdalen snarlig, og det må påregnes en viss økning i bruken av området. Etablering av små enkelthytter ved Bjønnstokken, Elgviddevatn, Sannan, Nedre Kvannlivatnet og oppføring av skogstue i Laksmarka antas å gi beskjeden, men antakelig noen grad av økt ferdsel i området. Bygging av hytter i Bønnådalen som del av villmarkskonsept kan føre til en ikke ubetydelig økning av ferdselen i Bønnådalen med tilliggende områder.

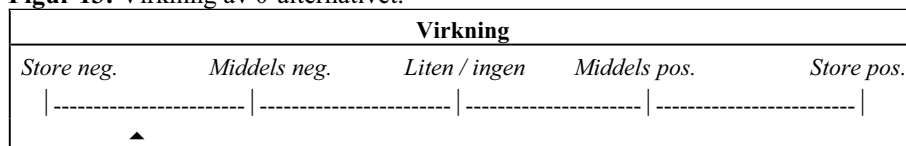
Stavvassdalen er et viktig viltområde. Det kan ikke utelukkes at en økning i aktivitetene kan virke negativt på viltet. Stavvassdalen har imidlertid lang brukshistorie (K. Langlien pers. medd.). Bruken av Stavvassdalen er begrenset i dag, og en viss økning i bruken ansees ikke for å ha stor effekt på naturverdiene i området. Det forutsettes da at det både under tilrettelegging av, og utøvelse av, friluftslivet utvises de nødvendige hensyn til særlige naturverdier. Nødvendige hensyn er i første rekke å unngå ferdsel i hekke-/yngleområder for sårbart vilt i yngletida. Jf. kap. 4.3.7 om reiseliv er både regionale myndigheter og reiselivsnæringen involvert i et felles arbeid med å utarbeide retningslinjer for et bærekraftig reiseliv. Dette, sammen med det faktum at turistforeninger i det store og hele har sammenfallende interesser med naturmiljø, tilsier at det må påregnes en fremtidig forvaltning som tar de nødvendige hensyn til naturverdier i området. De samme vurderingene i forhold til hensyn til naturverdier ved friluftsliv/ reiseliv og virkning av økt ferdsel gjelder for etableringen av to hytter som del av villmarkskonsept i Bønnådalen. Bønnådalen med tilliggende områder har en del naturverdier, særlig knyttet til vilt.

Utviklingstendensene for friluftliv antas, med de nevnte forutsetninger, å gi liten negativ virkning på naturverdiene i utredningsområdet for vern.

4.4 Virkning og konsekvensvurdering av 0-alternativet

Tabell 16 oppsummerer vurderinger av virkninger og konsekvenser av 0-alternativet for naturmiljø. Virkning for de ulike tiltak som er diskutert i kap. 4.3 spenner fra store negative virkninger til store positive virkninger. Hovedandelen av tiltakene, her i blant alle de mer omfattende tiltakene, er vurdert å gi negative virkninger. Middels negativ og liten-middels negativ virkning dominerer, men en betydelig andel av tiltakene vurderes å gi stor negativ virkning. Samlet vurdering av virkning og konsekvenser tilsier derfor middels til stor negativ virkning for naturmiljø (figur 13). Kombinert med de store naturverdier som er dokumentert i området tilsier dette store til svært store negative konsekvenser (---/----) for naturmiljø av et 0-alternativ. Bakgrunnen for vurderingene er de antatte utviklingstendenser for de ulike nærings- og friluftsinnteresser i utredningsområdet gitt et ikke-vern som er gjennomgått og diskutert i kapitlene 4.3.1-4.3.9. Virkning og verdi er sammenholdt til konsekvens som beskrevet i metodekapitlet.

Figur 13: Virkning av 0-alternativet.

Tabell 16: Oppsummering av antatte virkninger av 0-alternativet for naturmiljø. Kommuner (KO) er angitt som følger: B=Brønnøy, G=Grane, VV=Vevelstad, V=Vefsn. Virkning graderes på en flytende skala fra store negative virkninger (se kap. 2 for metode). Virkning kodes som følger: sn=store negative virkninger, mn=middels negative virkninger, l/i=liten/ingen virkning, mp=middels positiv virkning, sp=store positive virkninger. *Konsekvens* graderes på en 9-delt skala fra svært store positive konsekvenser til svært store negative konsekvenser (se kap. 2 for metode). Konsekvens kodes som følger: ++++ Svært stor positiv konsekvens, +++ stor positiv konsekvens, ++ middels positiv konsekvens, + liten positiv konsekvens 0 ubetydelig/ingen konsekvens, --middels negativ konsekvens, --- stor negativ konsekvens, ---- svært stor negativ konsekvens.

Næring og lokalitet	Tiltak	KO	Max verdi	Kort beskrivelse av virkning	Virkning g	Konsekvens s
Jordbruk						
Generelt	Opphør av drift	Alle	C	Utarming av skjøtselsbetinget biol. mangfold.	ln - mn	-
Storbørja	Økt beitetrykk	B	-	Økt beitetrykk	lp	+
Andalsvågen	Økt beiteomfang	B	A	Økt areal av beitepåvirket land og økt beitetrykk	lp- mp	++
Skogbruk						
Storbørja, Tettingsdalen, Lomsdalen	Tømmerdrift	B	A	Hogst vil trolig berøre viktige naturtyper i ikke uvesentlig grad.	mn	--
Tosbotn	Tømmerdrift Vedhogst	B	A	Hogstingrep m. tilhørende transport vil trolig berøre viktige naturtyper	mn	---
Lislørja	Lar mislykket plantefelt m. sitkagran stå	B	B	Sitkagran spres ukontrollert i overskuelig fremtid i området, også inn i viktige naturtyper med verdier knyttet til løvtrær.	mn-sn	---
Storfjord-Okfjorden	Tømmerdrift og vedhogst	B	A	Lite trolig at viktige naturtyper vil berøres.	l/i	0
Stavvassdalen	Vegbygging Tømmerdrift	G	B	Veg vil i noen grad redusere areal m. INON-sone. Tømmerdrift vil berøre nøkkelbiotop og punktere sammenhengende gammelskogsområde.	sn	----
Gåsvatnet	Skogsdrift	G	A	Stort område med ansamling av særegne og regionalt/nasjonalt viktige naturtyper. Skogsdrift vil punktere et av de største sammenhengende områder med gammel skog i utredningsområdet - en regionalt sjelden kvalitet.	sn	----
Indre Visten	Vegbygging (Bønnå) Skogsdrift Vedhogst (Bønnå)	VV	A	Skogsveg vil i liten grad virke på registrerte verdier. Skogsdrift vil punktere større smh. område med gammel skog i Sæterdalen, og kan i begrenset grad berøre viktige naturtyper.	ln-mn	--
Klavesmarka	Vegbygging	B	A	Vegbygging vil punktere og i stor grad redusere samlet areal m.	sn	----

	Tømmerdrift			INON-soner i alle kategorier. Vegbygging vil trolig berøre et verneverdig område for karst og grotter. Tømmerdrift vil i liten grad berøre verdier.		
Generelt	Planting av gran (stedegen proveniens)	Alle	-	Foryngelseshogster vil i stor grad tilplantes med gran	l/i	0
Havbruk						
Vistenfjorden	Marint vern. Stagnasjon/reduksjon i havbruksvirksomhet.	VV	A	Innebarer forvaltning rettet mot naturverdier knyttet til verneformålet, her under anadrom laksefisk. Gir positive virkninger.	mp-sp	+++ /++++
Velfjorden	Økt omfang av havbruksvirksomhet i de fleste fjordarmer.	B	B	Økt belastning av negative miljøfaktorer knyttet til havbruk, særlig rømming og lakselus. Særlig kritisk for en evt. ny laksestamme i Lomselva.	mn	---
Reindrift						
Spredt i hele området	Opprettholdelse av dagens omfang. Bruk av skuter i forbindelse med drift.	Alle	A	Forstyrrelse av sårbart vilt på yngleplass.	ln	0/-
Vannkraftressurser og kraftoverføring						
Tverråa/Bjørnstokkelva	Bygge tilsigsverk	B	A	Ingen kjente virkninger	l/i	0
Velfjordskardelva (NB! Hovedandel av arealet utenfor utr.grensa)	Stor utbygging (ca 60 GW)	V	A	Ødelegge grotter av nasjonal verdi Redusere/ødelegge leve/hekkeområde for rødlistet vilt Fjerne lokalklimagrunnlag for viktig naturtype (bekkekløft) m. høyeste verdi.	sn	----
Bønnåga	Minikraftverk	VV	-	Redusert vannføring; negativ virkning for vannlevende organsimer.	ln	0
Lislfjordeelva	Minikraftverk	B	A	Punktering av sjønær sone med INON-status "villmarkspregede områder". Vesentlig reduksjon i tot. areal INON-soner i utr. omr	sn	----
Visten/ Tiltrem	Fjerning av nåværende linje fra Visten-Tiltrem. Bygge ny linje Visten-Andalsvågen.	VV/B	A	Betydelig økning av mengden villmarkspregede områder i utredningsområdet. Små konflikter med andre registrerte naturverdier i ny, ønsket trase.	sp	
Store Hjorteskedet	Minikraftverk	G	A	Redusert områdeverdi for vilt Redusert verdi av fuktighetskrevene viktig naturtype (bekkekløft).	mn-sn	---

Blåfjellelva	Minikraftverk	G	B	Redusert verdi av fuktighetskrevenende viktig naturtype (bekkekjøft).	mn	--
Løsmasser og steinmaterialer						
	Mest sannsynlig ingen utvinning.	B	B (A)	-	l/i	0
Reiseliv og miljøbasert reiseliv						
Hele utredningsområdet	Økt omfang av reiseliv/villmarksturisme	Alle	A	Slitasje og vandalisme på karst og grotter.	ln-mn	-/--
Hytter og hyttebygging						
Spredt	Oppføring av enkelthytter, buer og påbygg	Alle	-	Generelt liten direkte virkning.	l/i	0
Gåsvatnet	Oppføring av utleiehytte for Foreningen Jeger og Fisk	G	B	Redusert verdi av viltområde.	ln-mn	-
Gåsvatnet	Hyttefelt. 50-70 enheter.	G	A	Vesentlig reduksjon av INON-områder. Punkterer stort smh. skogområde. Kan berøre viktige naturtyper. Kan virke negativt på områdeverdi for vilt.	sn	----
Hundålvatnet	Hyttefelt. 10-20 enheter.	V	A	Usikkert. Kan virke negativt på områdeverdi for vilt.	ln	0/-
Spredt	Økning i skuterkjøring	Alle	A	Forstyrrelse av sårbart vilt på yngleplass.	ln	0/-
Friluftsliv						
Spredt	Merking av stier. Legging av klopper	Alle	-	Liten/ingen virkning	l/i	0
Stavvassdalen	Økt tilrettelegging for friluftsliv (BOT)	G	A	Kan teoretisk sett virke negativt på områdeverdi for vilt.	l/i – ln	0/-
Bønnådalen	Bygging av 2 hytter som del av villmarkskonsept.	VV	A	Kan virke negativt på områdeverdi for vilt.	l/i – ln	0/-
SAMLET VIRKNING OG KONSEKVENSN					mn - sn	---/----

5 Virkninger og konsekvenser av mild og streng forskrift

Det er avviket mellom 0-alternativet og vernealternativet (mild og streng forskrift) som uttrykker netto virkningen som konsekvensvurderes under vernealternativet. Vurdering av virkninger og konsekvenser av bestemmelsene er systematisert i henhold til §3 ”Vernebestemmelser” i forskriftene. Kun de deler av forskriftene som er relevante for virkninger på naturmiljø er referert.

5.1 Mild forskrift

1. Inngrep i landskapet

Fra foreslåtte paragrafer er det aktuelt å trekke fram to avsnitt som kan få betydning for omfanget av inngrep i landskapet:

”1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriften pkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, bryting av stein, mineraler og fossiler og fjerning av større stein og blokker, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapet art eller karakter vesentlig.”

”1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:”

- f. uttak av sand/skjellsand til eget bruk
- g. tilrettelegging for vinterveger eller barmarkstransport av tømmer der det er aktiv tømmerdrift i dag
- h. næringsutvikling, herunder havbruksvirksomhet, som ikke er i strid med verneformålet”

For flere av temaene utredet i kapittel 4 antas det at et vern av Lomsdal-Visten etter mild forskrift ikke vil føre til endringer i bruken av området som i særlig grad påvirker naturmiljøet sammenlignet med 0-alternativet. Dette gjelder både jordbruk, reindrift, løsmasser og steinmaterialer, reiseliv og friluftsliv. Årsaken er dels at disse interessene heller ikke etter 0-alternativet påvirker naturmiljøet, og dels at forskjellene i bruk mellom 0-alternativet og mild forskrift antas å være såpass små at de ikke virker inn på naturmiljøet i målbar grad.

For enkelte temaer vil begrensningene gitt i mild forskrift gi en positiv effekt på naturmiljøet. Dette gjelder ikke minst i forhold til skogbruk, der det ikke vil bli tillatt med bygging av nye permanente veger. Dette vil bl.a. kunne forhindre reduksjon av INON-soner i forbindelse med ønsket skogsdrift i Klavesmarka. Også begrensningene i paragraf 1.3 om at det bare etter søknad kan gis tillatelse til tilrettelegging for skogsdrift innenfor områder der slik aktivitet pågår i dag vil antagelig ha en overveiende positiv virkning på naturmiljøet. Dette kan bl.a. trolig medføre at skogdrift i f.eks. Lomsdalen, deler av Indre Visten, Okfjorden, Storfjorden, deler av Stavassdalen og rundt Gåsvatnet blir vesentlig mindre aktuelt. Det samme gjelder eventuelle planer om vedhogst i andre deler av området. Formuleringen ”der det er aktiv tømmerdrift i dag” er imidlertid upresis. Både termene ”der”, ”aktiv tømmerdrift” og ”i dag” kan tolkes på ulike måter, og bør omformuleres eller defineres på en så

entydig måte som mulig. Vi har i vår vurderingen av virkningen av bestemmelsen forutsatt at ”i dag” betyr på vernetidspunktet. Bestemmelsen vurderes å gi middels positiv virkning på naturmiljøet.

Forbudet mot vassdragsreguleringer vil også ha en stor positiv virkning, da dette vil hindre utbygging av flere aktuelle vassdrag, som Velfjordskardelva, Lisljordelva og elver i Grane. Forbud mot oppføring av bygninger vil hindre bygging av hyttefelt ved Gåsvatn og eventuelt i Indre Visten, og et slikt forbud hindrer negative virkninger for naturverdier knyttet bl.a. til skog, vilt og INON-soner. Dette vurderes som en stor positiv virkning av bestemmelsen.

På et par felt vil derimot disse paragrafene også kunne ha negativ effekt. For landskapet gjelder dette spesielt at forbud mot fremføring av luftledninger vil kunne hindre et skifte av ledningstrase av kraftledning fra nåværende trase mellom Visten og Langfjord til skissert trase mellom Visten og Tilrem. Dette er en tosidig sak: På den ene siden vil fjerning av nåværende trase gi store positive virkninger for totalt areal med villmarkspregede områder. På den andre siden vil bygging av ny linje mellom Ausa og Anddalen gi store negative virkninger for mengde areal med kystnære villmarkspregede områder i utredningsområdet. Nåværende linje strekker seg over en adskillig større strekning enn skissert linje, og berører arealer med store naturverdier knyttet til naturtypelokaliteter, vilt og vann og vassdrag (se kartfigurene bakerst i rapporten). Det er ikke registrert tilsvarende verdier på de arealer som antas berørt av skissert linje. Skifte av linjetrase vurderes derfor i sum å ha store positive virkning for naturverdier knyttet til INON-soner i utredningsområdet. Dette innebærer at bestemmelser som hindrer inngrepet vil gi stor negativ virkning for naturverdiene i området. Det er også mulig at kravet om tilrettelegging for skogsdrift bare innenfor områder med aktiv tømmerdrift i dag kan vanskeliggjøre uttak av fremmede treslag, f.eks. i Lislørja. Dette vil i så tilfelle også være en negativ effekt av mild forskrift.

I sum vurderes forskriftens punkt 1 å gi middels positiv virkning for naturverdier i utredningsområdet.

2. Plantelivet

Følgende paragrafer er her foreslått i mild forskrift:

”2.1: Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2: Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.

2.3: Hogst av ved til eget bruk er tillatt.

2.4: Der det i dag er aktiv landbruksdrift kan skogsdrift og uttak av ved skje i medhold av plan som er godkjent av forvaltningsmyndigheten. En plan skal normalt bygge på følgende retningslinjer:

- lukkede hogstformer bør benyttes
- områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares
- bekkedaler, urskogslommer, koller og tiurleiker skal bevares
- edellauvskog og arealer med fuktskog skal ikke hogges
- etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse
- ved behov kan suppleringsplanting benyttes”

Bestemmelsene om beite og vedhogst innebærer i praksis ingen endring fra 0-alternativet. Virkning av bestemmelsen på disse punktene vurderes derfor til liten/ingen.

Når det gjelder innføring av nye planter er dette et begrenset problem i 0-alternativet. Det er i hovedsak bekjempelse av allerede innførte planter som utgjør forvaltningsutfordringen i det planlagte verneområdet. Dersom det med ”nye plantearter” menes arter som ikke allerede finnes innen

verneområdet vil derfor bestemmelsen ha liten eller ingen virkning på naturmiljø. Dersom hensikten er å også hindre videre innføring av alle fremmede arter bør begrepet "nye plantearter" byttes ut med for eksempel "fremmede plantearter" eller "ikke stedegne plantearter". Dersom hensikten med bestemmelsen er som siste tolkning, vil dette hindre videre innplanting av fremmede treslag i forbindelse med skogbruksvirksomhet. I 0-alternativet skisseres det imidlertid liten grad av nyplanting av fremmede treslag. Virkningen av bestemmelsen vurderes derfor som svakt positiv.

Krav om godkjent plan for skogsdrift innebærer en vesentlig styrket forvaltningskontroll med skogsdrift sammenliknet med 0-alternativet. Virkningen av bestemmelsen avhenger av hvor streng praksis som vil føres i forhold til krav om hensyn til naturmiljø. Retningslinjene for drift i pkt. 2.4 dekkes i dag stort sett av bestemmelser i skogloven og standarder i "Levende Skog"-avtalen som gjelder for miljøsertifiserte skogeierforeninger (gjelder i dag Helgeland skogselskap og Statskog). Avhengig av tolkning og hvor streng praksis som vil føres kan imidlertid retningslinjene om at "områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares" og "bekkedaler, urskogslommer, koller og tiurleiker skal bevares" virke noe skjerpene sammenliknet med 0-alternativet. Men de fleste begrepene i de to formuleringene er åpne for tolkninger: Innebærer f.eks. "bevares" ikke-hogst, eller kan det gis rom for hogstføring som "bevarer" lokalitetene? Hva er en bekkedal? Dersom hensikten med retningslinjene er å hindre at dokumenterte naturverdier ikke skal forringes vesentlig eller gå tapt må formuleringene gjøres mer presise. Forslag til dette gis i kapitlet om avbøtende tiltak. Bestemmelsen vil, slik den er formulert i dag, virke positivt ved at det også stilles krav om miljøhensyn for ikke-sertifiserte skogeiere, og ved at det sikres kontroll med skogbrukstiltakene. 0-alternativet skisserer imidlertid en utvikling mot stadig større andel sertifiserte skogeiere. Dette begrenser virkningen av bestemmelsen noe over tid. Fordi retningslinjene ikke omfatter andre emner, og kun er svakt skjerpene sammenliknet med 0-alternativet, vurderes virkningen av retningslinjene som liten til middels positiv for naturverdiene i området.

Blant de aktuelle tiltak i denne bestemmelsen (beite, vedhogst, planting, tømmerdrift), er det skogsdrift som virker sterkest på naturverdiene. Virkningen av bestemmelsen i pkt. 2 vurderes derfor i sum som liten til middels positiv for naturverdiene i området.

3. Dyrelivet

Følgende paragrafer er her foreslått i mild forskrift:

"3.1 : Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser.

3.2 : Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskeloven."

Jakt og fiske som skissert i 0-alternativet vurderes å ha liten eller ingen virkning på naturverdiene i området. Bestemmelsen i pkt. 3 tilsier samme forvaltningsregime som i 0-alternativet, og vurderes å ha liten/ingen virkning på verdier knyttet til dyreliv i utredningsområdet.

4. Ferdsel

Det er trolig i første rekke grunn til å trekke fram to paragrafer her:

"4.1 : All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.4 : Innenfor nærmere avgrensa deler av verneområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet."

Bestemmelsen innebærer muligheter for styrket regulering av ferdsel i utredningsområdet. Ferdsel som skissert i 0-alternativet er vurdert å ha liten-middels negativ virkning på naturverdier. Utviklingstendensen forutsetter imidlertid at omfattende ferdsel i aktuelle tidsrom reguleres eller

kanaliseres utenom yngleområder til sårbart vilt. En slik forutsetning er ikke garantert i 0-alternativet. Pkt. 4.4. kan hindre ødeleggende slitasje og vandalisme i de mest verdifulle og sårbare lokalitetene for karst og grotter i området. Sammenliknet med 0-alternativet innebærer derfor bestemmelsen en stor positiv virkning for slike naturverdier .

Bestemmelsen i pkt. 4 vil kunne sikre at regulering av ferdsel utøves i praksis, og vurderes derfor å virke middels positivt på naturverdier sammenliknet med 0-alternativet.

5. Motorferdsel

Det er trolig i første rekke grunn til å trekke fram disse punktene her:

”5.1 Motorferdsel er forbudt på land og i vatn.

5.2 Forbudet i punkt 5.1 gjelder ikke:

- e. bruk av snøscooter i forbindelse med reindrift
- f. motorferdsel i forbindelse med skogsdrift som er godkjent ihht pkt 2.4

5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: Bruk av båt med motor, beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy i forbindelse med:

- transport av varer inn til hytter og støler
- transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter, klopper o.l.”

Motorferdsel som skissert i 0-alternativet antas å virke begrenset negativt inn på utviklingstendensen til naturverdier i utredningsområdet. Den mulige negative virkningen utgjøres i hovedsak av forstyrrelser av sårbart vilt på yngleplass av skuterkjøring til hytter og i forbindelse med reindrift. Bruk av skuter i forbindelse med reindrift er i bestemmelsene unntatt fra det generelle forbudet mot motorisert ferdsel, mens bestemmelsene i pkt. 5.3 sikrer at forvaltningsmyndighetene kan regulere kjøreaktivitet knyttet til hyttebruk. Avhengig av hvor streng forvaltningspraksis på området vil være kan dette innebære ulik virkning: Fra en statlig oversikt over ferdselen ved mild håndheving, til sterk begrensning av ferdselen sammenliknet med 0-alternativet ved streng håndheving. Kjøring i forbindelse med reindrift er i 0-alternativet den aktiviteten som utgjør hovedtyngden av bruken av skuter.

Bestemmelsen i pkt. 5 sikrer muligheten for regulering av en mindre andel av en aktivitet som vurderes som begrenset, men økende negativ i 0-alternativet. Virkning av bestemmelsen vurderes å være liten til middels positiv for naturverdiene i området.

6. Forurensing

Forurensing og støy er, ut over det som er kommentert i forhold til motorferdsel over, ikke aktuelle kilder som kan virke inn på utviklingstendensen til naturverdier i området i 0-alternativet.

Bestemmelsen i pkt. 6 vurderes derfor å gi liten/ingen virkning for naturverdier i området.

5.1.1 Virkning av mild forskrift

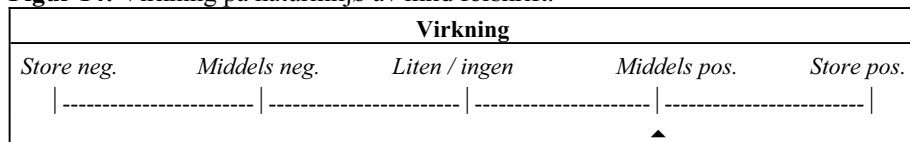
Samlet virkning av mild forskrift vurderes på bakgrunn av følgende vurderinger av enkeltbestemmelser:

Pkt. 1: Landskap Vurderes å gi middels positiv virkning.

Pkt. 2: Planteliv	Vurderes som liten til middels positiv virkning.
Pkt. 3: Dyreliv	Vurderes å gi liten/ingen virkning.
Pkt. 4: Ferdsel	Vurderes å gi middels positiv virkning.
Pkt. 5: Motorferdsel	Vurderes å gi liten til middels positiv virkning
Pkt. 6: Forurensning	Vurderes å gi liten/ingen virkning.

I sum vurderes mild forskrift å gi middels positive virkninger for naturverdier i området sammenliknet med 0-alternativet. Se figur 14 under.

Figur 14: Virkning på naturmiljø av mild forskrift.

5.1.2 Konsekvensvurdering mild forskrift

Tabell 17 oppsummerer virkning og konsekvenser for naturmiljø ved vern med mild forskrift. Konsekvenser fremkommer ved å sammenholde verdi med virkning etter metode angitt av Statens Vegvesen (1995a).

Tabell 17. Konsekvensvurdering av vern med mild forskrift for utredningsområdet Lomsdal-Visten.

Bestemmelse (§3)	Betydning for naturmiljø sammenliknet med 0-alternativet	Høyeste registrerte verdi (underkategori)	Virkning	Konsekvens
1. Inngrep i landskapet				
Forbud mot vegbygging, bergverksdrift, oppsetting av bygninger, vassdragsutbygging, luftledninger.	Hindrer flere punkteringer av INON-sone, hindrer bygging av hyttefelt, hindrer Helgelandskraft i bytte av trase for luftledning.	Stor (viktige naturtyper) Stor (INON) Stor (vilt)	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++/+++
Åpner for tillatelse til vinterveger/barmarkstransport av tømmer.	Åpner for skogsdrift. Skogsdrift kan virke negativt på naturverdier.	Stor (viktige naturtyper) Stor (vilt)		
Åpner for tillatelse til havbruk og annen næring.	Middels positiv	-		
2. Plantelivet				
Forbud mot innføring av nye plantearter	Kan hindre innplantning av fremmede treslag (forutsatt at nye=fremmede arter)	Stor (viktige naturtyper) Stor (vilt)	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++
Krav om godkjent plan for skogsdrift og retningslinjer for hogstføring	Styrket kontroll av hogsttinnegrep. Liten betydning m.h.p. retningslinjer.			
	Liten til middels positiv			
3. Dyrelivet				
Tillatt med jakt og fiske etter gjeldende lovverk.	Liten/ingen	-	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	0
4. Ferdsel				
DN kan regulere eller forby ferdse som kan være til skade for naturmiljøet	Sikret mulighet for regulering av ferdse som kan virke negativt på sårbart vilt og karst og grotter.	Stor (vilt) Stor (geologi)	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++
	Liten til middels positiv			
5. Motorferdsel				
Generelt forbud mot motorisert ferdse. Generell dispensasjon for kjøring i forbindelse med reindrift.	Sikret mulighet for regulering av mindre deler av en aktivitet som kan virke negativt på sårbart vilt.	Stor (vilt)	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	+
Forvaltningsmyndighet skal regulere skuterkjøring i forbindelse med hyttebruk.	Liten til middels positiv			
6. Forurensning				

Forbud mot forsøpling, bruk av kjemiske midler og unødvendig støy.	Liten/ingen	-	Sn. Mn L/i Mp. Sp	0
SAMLET VIRKNING OG KONSEKVENNS		Stor (viktige naturtyper) Stor (INON) Stor (vilt) Stor (geologi)	Sn. Mn L/i Mp. Sp	++/+++

Virkning graderes på en flytende skala fra store negative virkninger til store positive virkninger (se kap. 2 for metode). Virkning kodes som følger: sn=store negative virkninger, mn=middels negative virkninger, l/i=lite/ingen virkning, mp=middels positiv virkning, sp=store positive virkninger. *Konsekvens* graderes på en 9-delt skala fra svært store positive konsekvenser til svært store negative konsekvenser (se kap. 2 for metode). Konsekvens kodes som følger:

++++ Svært stor positiv konsekvens, +++ stor positiv konsekvens, ++ middels positiv konsekvens, + liten positiv konsekvens
0 ubetydelig/ingen konsekvens - liten negativ konsekvens, --middels negativ konsekvens, --- stor negativ konsekvens, ---- svært stor negativ konsekvens

5.2 Streng forskrift

1. Vern mot inngrep i landskapet

Viktige forskjeller fra mild forskrift er at mulighetene gitt i paragraf 1.2 c, d og e i mild forskrift om at bestemmelsene ikke skal være til hinder for vedlikehold av jordbruksarealer i drift, anlegg av sanketrøer og gjerding der det er aktiv drift i dag og vedlikehold av eksisterende veger, ikke lenger er automatisk tillatt. I paragraf 1.3 i streng forskrift er det derimot etter søknad mulighet for å få tillatelse til å sette opp gjerder. I paragraf 1.3 (streng forskrift) er på den andre siden også flere punkt fjernet sammenliknet med mild forskrift. Dette gjelder bl.a. mulighet for å gi tillatelse til tilrettelegging for vinterveger og barmarkstransport, samt næringsutvikling som ikke er i strid med verneformålet.

På de fleste felt vil disse endringene ikke påvirke naturmiljøet i vesentlig grad sammenliknet med mild forskrift. Det viktigste unntaket er skogsdrift. Forskriften åpner ikke for tilrettelegging for vinterveger eller barmarkstransport av tømmer slik mild forskrift gjør. Dette innebærer at driftsaktivitet vil begrenses i betydelig grad sammenliknet med 0-alternativet, og også i vesentlig grad sammenliknet med mild forskrift. Forskriften vurderes derfor å gi stor positiv virkning for naturverdier i skog, og evt. sårbare viltverdier tilknyttet områder hvor det er aktuelt å drive skogbruk.

Presiseringen under 1.1. om forbud mot "fjerning eller ødeleggelse av inventaret i grotter" kan øke fokus på, og bedre beskyttelsen av, slike verdier i større grad enn i mild forskrift hvor dette ikke er presisert. Bestemmelsen gir vesentlig bedre muligheter for sikring av geologiske verdier sammenliknet med 0-alternativet. Ferdsel er vurdert å gi liten til middels negativ virkning på karst og grotter i 0-alternativet. Dette forutsetter at næringen har stort fokus på miljømessig bærekraftig reiseliv. En slik forutsetning er ikke sikret i 0-alternativet. Presiseringen i punkt 1.1. vil sikre dette bl.a. med hensyn på karst og grotter. Bestemmelsen vurderes derfor å gi middels positive virkninger for karst og grotter.

Fordi skogsdrift er blant de tiltak som virker sterkest inn på naturverdier i utredningsområdet i 0-alternativet, vurderes forskriftens punkt 1 i sum å gi stor positiv virkning for naturverdier i utredningsområdet.

2. Plantelivet

Følgende paragrafer er foreslått i streng forskrift:

”2.1 Vern av plantelivet.

Vegetasjon, herunder døde busker og trær, skal vernes mot all skade og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

2.2 Bestemmelsen i 2.1. er ikke til hinder for: Beite, bålbrekking, plukking av bær og sopp og planter (privat)

2.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: Hogst av ved til hytter, støler og gammer i nasjonalparken.

2.4 Regulering av beite: Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.”

Bestemmelsen om at all vegetasjon skal vernes fra skade og ødeleggelse innebærer at skogbruksdrift ikke vil være aktuelt i området. Dette vil hindre hogst i områder med høye naturverdier knyttet til skog, som ved Gåsvatnet og i Stavvassdalen. Dette vurderes som en stor positiv virkning for naturverdiene. Bestemmelsen hindrer også uttak av plantet skog med lave eller ingen naturverdier. Planter skogen vil på sikt utvikle større naturverdier, og har allerede vært etablert i området i flere 10-år. Dersom uttak av skogen innebærer behov for tekniske inngrep som vegbygging vil dette kunne virke svært negativt på mengden areal med inngrepsfrie soner. Dette er i første rekke en aktuell problemstilling i Klavesmarka i Brønnøy hvor vegbygging vil gi vesentlig reduksjon i samlet areal med villmarkspregede områder. Virkningen av at uttak av plantet skog hindres vurderes derfor å ha stor positiv verdi for naturverdiene. Dersom bestemmelsen er til hinder for å bekjempe spredning av fremmede treslag og andre plantearter som allerede er etablert i området ansees dette som en stor negativ virkning.

Forbud mot såing og planting medfører at all skogplanting hindres. Deler av utredningsområdet preges i dag av store granplantefelt, og gjenplanting av kulturmark bidrar til å redusere arts mangfoldet i området. Naturverdiene knyttet til kulturmark er imidlertid begrenset. Innføring av nye planter er også et begrenset problem i 0-alternativet. Det er i hovedsak bekjempelse av allerede innførte planter som utgjør forvaltningsutfordringen i det planlagte verneområdet. Bestemmelsen vurderes derfor samlet å gi liten-middels positiv virkning for naturverdiene.

Bestemmelsene om beite og vedhogst innebærer i praksis at aktivitet knyttet til vedhogst vil reduseres noe relativt til 0-alternativet. Dette vil bidra til svak økning i skogarealer som underlegges fri utvikling, og noe mindre motorisert ferdsel. Virkning av bestemmelsen på disse punktene vurderes derfor som svakt positiv for naturverdier knyttet til biologiske mangfoldet og vilt.

Blant de aktuelle tiltak i denne bestemmelsen (beite, vedhogst, planting, skogsdrift) er det skogsdrift som virker sterkest på naturverdiene. Bestemmelsene i pkt. 2 vurderes derfor i sum å ha stor positiv virkning for naturverdier knyttet til viktige naturtyper, vilt og inngrepsfrie områder.

3. Dyrelivet

Følgende paragrafer er foreslått i streng forskrift:

”3.1 Vern av dyrelivet. Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt. Kalking i vassdrag må ha særskilt tillatelse.

3.2 Bestemmelsen i pkt 3.1 er ikke til hinder for:

- a. jakt etter viltlovens bestemmelser
- b. fiske etter lov om laksefisk og innlandsfisk (+ evt. lov om saltvassfiske)

3.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: a) Utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere. b) Kalking av vatn og elver som er nødvendig for å hindre at en art dør ut. Det skal gjennom forvaltningsplanen fastsettes et referanseområde som ikke kan kalkes.”

Bestemmelsen 3.1 om ”vern av dyrelivet” dekkes av viltloven (”fredningsprisippet”), og avviker lite fra forvaltningsgrunnlaget for vilt i 0-alternativet. Tillegget om fredning mot skade og unødvendig forstyrrelse innebærer imidlertid en viss skjerping i forhold til viltloven. Jakt og fiske som skissert i 0-alternativet vurderes å ha liten eller ingen virkning på naturverdiene i området. Bestemmelsen i pkt. 3.2a tilsier i hovedsak samme forvaltningsregime som i 0-alternativet, og vurderes å gi liten positiv virkning på verdier knyttet til dyreliv i utredningsområdet.

Bestemmelsen 3.3. sikrer statlig kontroll over utsetting av fisk og kalking av områder, og sikrer at det etableres referanseområder uten direkte menneskelig påvirkning. Bestemmelsen innebærer liten endring fra forvaltningsregimet i 0-alternativet som i hovedsak styres av lov om laksefisk og innlandsfisk og lov om forurensing. Virkningen for naturverdier knyttet til vann og vassdrag, vurderes derfor som liten/ingen.

Bestemmelsen i pkt. 3 vurderes å gi liten positiv virkning på naturverdiene i utredningsområdet for vern.

5. Ferdsl

Det er trolig i første rekke grunn til å trekke fram følgende punkt:

”5.1 Generelt om ferdsl: All ferdsl skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.4 Regulering av ferdsl: Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsl som kan være til skade for naturmiljøet.”

Bestemmelsen innebærer muligheter for styrket regulering av ferdsl i utredningsområdet. Ferdsl i forbindelse med reiseliv som skissert i 0-alternativet er vurdert å ha liten til middels negativ virkning på naturverdier. Det er i første rekke økt press og slitasje på karst og grotter og forstyrrelse av vilt som utgjør negative faktorer. Utviklingstendensen forutsetter at omfattende ferdsl i aktuelle tidsrom reguleres eller kanaliseres utenom yngleområder til sårbart vilt. En slik forutsetning er ikke garantert i 0-alternativet.

Bestemmelsen i pkt. 5 vil kunne sikre at regulering av ferdsl utøves i praksis, og vurderes derfor å virke middels positivt på naturverdier sammenliknet med 0-alternativet.

6. Motorferdsl

Følgende paragrafer er her foreslått i streng forskrift:

”6.1 Forbud mot motorferdsl: Motorferdsl er forbudt på land og vatn, og i lufta under 300 meter.

6.2 Bestemmelsen i pkt 6.1 er ikke til hinder for:...bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med utøvelse av reindrift

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:..

- b. bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med husdyrhold, vedhogst o.l
- c. bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av varer til hytter og støler
- d. bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter, klopper o.l.

- e. bruk av beltegående "elgtrekk" eller luftfartøy til uttransport av elgslakt"

Motorferdsel som skissert i 0-alternativet antas å virke begrenset negativt inn på utviklingstendensen til naturverdier i utredningsområdet. Den mulig negative virkningen utgjøres i hovedsak av forstyrrelser av sårbart vilt på yngleplass av skuterkjøring til hytter og i forbindelse med reindrift. Bruk av skuter i forbindelse med reindrift er i bestemmelsene unntatt fra det generelle forbudet mot motorisert ferdsel, mens bestemmelsene i pkt. 6.3 sikrer at forvaltningsmyndighetene kan regulere kjøreaktivitet knyttet til hyttebruk. Avhengig av hvor streng forvaltningspraksis på området vil være kan dette innebære ulik virkning; fra en statlig oversikt over ferdselen ved mild håndheving, til sterk begrensning av ferdselen sammenliknet med 0-alternativet ved streng håndheving. Kjøring i forbindelse med reindrift er i 0-alternativet den aktiviteten som utgjør hovedtyngden av bruken av skuter.

Bestemmelsen i pkt. 5 sikrer muligheten for regulering av en mindre andel av en aktivitet som vurderes som begrenset negativ i 0-alternativet. Bestemmelsen kan også sikre at området på sikt ikke utsettes for samme vekst i bruk av motoriserte kjøretøy som antas i 0-alternativet. Virkning av bestemmelsen vurderes å være liten-middels positiv for naturverdier i området.

7. Forurensing

Forurensing og støy er, ut over det som er nevnt om motorisert ferdsel, ikke aktuelle kilder som kan virke inn på utviklingstendensen til naturverdier i området i 0-alternativet.

Bestemmelsen i pkt. 7 vurderes derfor å gi liten/ingen virkning for naturverdier i området.

5.2.1 Virkning av streng forskrift

Samlet virkning av streng forskrift vurderes på bakgrunn av av følgende vurderinger av enkeltbestemmelser:

Pkt. 1: Landskap:	Vurderes å gi stor positiv virkning.
Pkt. 2: Planteliv:	Vurderes å gi stor positiv virkning.
Pkt. 3: Dyreliv:	Vurderes å gi liten positiv virkning.
Pkt. 5: Ferdsel	Vurderes å gi middels positiv virkning.
Pkt. 6: Motorferdsel	Vurderes å gi liten til middels positiv virkning
Pkt. 7: Forurensing:	Vurderes å gi liten/ingen virkning.

I sum vurderes streng forskrift å gi store positive virkninger på naturverdier i området sammenliknet med 0-alternativet. Se figur 15 under.

Figur 15: Virkning på naturmiljø av streng forskrift.

Virkning				
Store neg.	Middels neg.	Liten / ingen	Middels pos.	Store pos.
----- ----- ----- -----				
				▲

5.2.2 Konsekvensvurdering streng forskrift

Tabell 18 oppsummerer virkning og konsekvenser for naturmiljø ved vern med mild forskrift. Konsekvenser fremkommer ved å sammenholde verdi med virkning etter metode angitt av Statens Vegvesen (1995a).

Tabell 18. Konsekvensvurdering ved vern med streng forskrift for utredningsområdet Lomsdal-Visten.

Bestemmelse (§3)	Betydning for naturmiljø sammenliknet med 0-alternativet	Høyeste registrerte verdi (under-kategori)	Virkning	Konse-kvens
1. Inngrep i landskapet				
Forbud mot inngrep av en hver art, dvs. oppføring av bygninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, fjerning eller ødeleggelse av inventaret i grotter, vassdrags-utbygging, luftledninger ++.	Hindrer punktering av INON-soner, hindrer bygging av hyttefelt, hindrer Helgelandskraft i bytte av trase for luftledning. Hindrer etablering av vinterveger for kjøring av tømmer. Bedrer muligheten for å sikre verdier i karst og grotter. Stor positiv virkning	Stor (viktige naturtyper) Stor (INON) Stor (vilt) Stor (Geologi)	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ----- ▲	++++
2. Plantelivet				
Vegetasjon, også døde busker og trær skal vernes mot all skade og ødelegging. Forbud mot planting og såing. Tillatt med beite, vedsanking til bål ++. Forvaltningsmyndighet kan gi tillatelse til hogst av ved til hytter, støler og gammer. Forvaltningsmyndighet kan regulere beite.	Hindrer planting av skog. Hindrer all skogbruks-virksomhet. Reduserer omfang av vedhogst. Stor positiv virkning	Stor (viktige naturtyper) Stor (vilt)	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ----- ▲	++++
3. Dyrelivet				
Dyreliv er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Tillatt med jakt og fiske etter gjeldende lovverk. Utsetting av fisk og kalking kan kun foretas etter særskilt tillatelse. Egne områder skal unntas kalking.	Statlig kontroll med utsetting og kalking. Sikrer referanse-områder i vann og vassdrag uten direkte menneskelig påvirkning. Liten til middels positiv virkning.	Stor (vann og vassdrag)	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ----- ▲	+
5. Ferdsel				
DN kan regulere eller forby ferdse som kan være til skade for naturmiljøet	Sikret mulighet for regulering av ferdse som kan virke negativt på sårbart vilt. Middels positiv virkning.	Stor (vilt) Stor (geologi)	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ----- ▲	++
6. Motorferdsel				

Generelt forbud mot motorisert ferdsel, også i luft under 300 m. Generell dispensasjon for kjøring i forbindelse med reindrift. Forvaltningsmyndighet skal regulere bruk av beltekjøretøy i forbindelse med husdyrhold, vedhogst, hyttebruk og vedlikehold av turtraseer.	Sikrer mulighet for kontroll og regulering av deler av en aktivitet som kan virke negativt på sårbart vilt. Liten til middels positiv virkning.	Stor (vilt)	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ▲	+ / ++
7. Forurensning				
Forbud mot forsøpling, bruk av kjemiske midler og unødvendig støy.	Liten/ingen	-	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ▲	0
SAMLET VIRKNING/KONSEKVENNS		Stor (viktige naturtyper) Stor (INON) Stor (vilt)	Sn. Mn L/i Mp. Sp ----- ----- ----- ----- ▲	++++

Virkning graderes på en flytende skala fra store negative virkninger til store positive virkninger (se kap. 2 for metode). Virkning kodes som følger: sn=store negative virkninger, mn=middels negative virkninger, l/i=lite/ingen virkning, mp=middels positiv virkning, sp=store positive virkninger. *Konsekvens* graderes på en 9-delt skala fra svært store positive konsekvenser til svært store negative konsekvenser (se kap. 2 for metode). Konsekvens kodes som følger:

++++ Svært stor positiv konsekvens, +++ stor positiv konsekvens, ++ middels positiv konsekvens, + liten positiv konsekvens
 0 ubetydelig/ingen konsekvens - liten negativ konsekvens, --middels negativ konsekvens, --- stor negativ konsekvens, ---- svært stor negativ konsekvens

5.2.3 Sammenstilling av konsekvensvurdering mild og streng forskrift

Tabell 19 gir en sammenstilling over virkning og konsekvensvurdering av mild og streng forskrift. Det er i første rekke forskjellene i bestemmelsene om ”Inngrep i landskapet” og ”Plantelivet” som skaper differensen mellom samlet konsekvens av mild og streng forskrift (hhv. middels til stor positiv og svært stor positiv konsekvens). Forskjellene i bestemmelsene består kortfattet i at mild forskrift gir åpning for vinterveger for skogsdrift, og for hogst i områder hvor det drives aktivt skogbruk i dag, mens streng forskrift ikke gir åpning for slike aktiviteter. Økt grad av restriksjoner på jord- og skogbruksaktiviteter er imidlertid en tosidig sak m.h.p. naturverdier: I de fleste tilfeller har den økende graden av restriksjoner som streng forskrift medfører, en positiv effekt på tema naturmiljø, men kan i enkelte tilfeller også gi negative effekter. Dette gjelder hovedsakelig for muligheten for uttak av etablerte, fremmede arter som f.eks. sitakgran, samt i mindre grad mulighet for å drive skjøtsel av kulturlandskap.

Tabell 19: Sammenstilling over virkning og konsekvensvurdering for vern av Lomsdal-Visten med hhv. mild og streng forskrift. Forklaring av symboler, se f.eks. tabell 18 i kap. 5.2.2. Nummeret i parentes i 1. kolonne (bestemmelse) anviser punktnr. i strenge bestemmelser. Punktnummerering følger oppsett i forslag til bestemmelser (se kap. 5.2.1 og 5.2.2.)

	MILD FORSKRIFT		STRENG FORSKRIFT	
Bestemmelse (§3)	Virkning	Konse- kvens	Virkning	Konse- kvens
1. Inngrep i landskapet				
	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++/+++	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++++
2. Plantelivet				
	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++++
3. Dyrelivet				
	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	0	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	+
4. (5) Ferdsl				
	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++
5. (6) Motorferdsl				
	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	+	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	+ / ++
6. (7) Forurensning				
	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	0	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	0
SAMLET VIRKNING OG KONSEKVEN	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++/+++	<i>Sn.</i> <i>Mn</i> <i>L/i</i> <i>Mp.</i> <i>Sp</i> ----- ----- ----- ----- ▲	++++

5.3 Sammenstilling

Generell beskrivelse av status og egenskaper/kvaliteter		Vurdering av verdi
Utredningsområdet Lomsdal-Visten er stort og variert og spenner fra lavland til høyfjell. Klima varierer fra oseanisk kystklima til kontinentale dalfører og alpint klima. Topografien er iøyenfallende og dels dramatisk. Det er også betydelig variasjon i berggrunn, med en rekke innslag av kalkårer. De store, sammenhengende områdene med inngrepsfrie arealer som dels er kystnære, er tilnærmet unikt for området, både i nasjonal og europeisk målestokk. Utredningsområdet innehar en rekke sjeldne og særegne naturkvaliteter. Geologisk sett er forekomsten av karst og grotter særegen. Dette, sammen med områdets store spenn fra kyst til høyfjell og helt over i områder med mer kontinentale dalstrøk gir grunnlag for svært variert og rik natur. Området huser et bredt spekter av viktige naturtyper, knyttet til både kyst og havstrand, kulturlandskap, skog og fjell. I alt 44 rødlistearter blant fugl, pattedyr, karplanter, sopp, og lav er registrert. Villmarkspreget i området stadfestes av den uvanlig høye forekomsten av sjeldne og sårbare rovfugl, den unike vassdragsnaturen med 5 varig verna vassdrag, inkludert et lakseførende vassdrag med egen laksestamme, samt tre etablerte barskogsreservater. Området har i nyere tid vært utsatt for begrenset press som har hatt negativ virkning på naturverdiene. De fleste verdifulle områdene og rødlisteartene har derfor sannsynlig stabile forekomster. Unntatt fra dette er det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet, som er inne i en klar negativ trend nasjonalt sett. Dette gjelder også i utredningsområdet. Presset på artsmangfold i skog og på inngrepsfrie områder er stort både nasjonalt og internasjonalt. Disse trendene gjelder også i utredningsområdet, hvor det er fremmet ønske om hogst, vegbygging og/eller kraftutbygging i flere områder med høy verdi m.h.p. biologisk mangfold og/eller inngrepsfrie arealer.		Liten Middels Stor ----- ----- ▲
Datagrunnlag: Ulike faglige grunnlagsrapporter. Digitale kartdata fra FyM i Nordland.		Middels godt
Beskrivelse og vurdering av virkninger		Konsekvensvurdering
Alternativ 0: Dagens situasjon 0-alternativet tilsvarer dagens situasjon, dvs. forvaltningen skjer i henhold til dagens lov, forskrifter og forvaltningspraksis. Enkelte tiltak med negativ virkning på naturmiljø forventes opprettholdt og/eller realisert. Virkning: Stor neg. Middels neg. Lite/intet Middels pos. Stor pos. ----- ----- ----- ----- ▲		Stor til svært stor negativ konsekvens (--- / ---)
Alternativ 1: Mild forskrift Vern av Lomsdal-Visten med mild forskrift. Mild forskrift gir på kort sikt små endringer sammenlignet med dagens forvaltningspraksis for flere bruksinteresser, og på enkelte viktige punkt vil eksisterende lovverk fortsatt gjelde. Av konkrete endringer vil mild forskrift føre til at alle omfattende tekniske inngrep vil bli forbudt i verneområdet. Dette vil hindre punktering av de store, smh. arealer med inngrepsfrie områder, samt hindre hyttefeltutbygging, permanente skogsveger og kraftutbygging. Mulighetene til å regulere skogbruket bedres m. krav om godkjent driftplan, samt at driftsomfanget vil begrenses vesentlig ved at fremtidig drift forutsetter aktiv drift i dag. Virkning: Stor neg. Middels neg. Lite/intet Middels pos. Stor pos. ----- ----- ----- ----- ▲		Middels til stor positiv konsekvens (++/+++)
Alternativ 2 Streng forskrift Vern av Lomsdal-Visten med streng forskrift. Alternativet med streng forskrift innebærer, til forskjell fra mild forskrift, at skogsdrift i verneområdet langt på veg vil være uaktuelt. Dette utgjør en betydelig forskjell for naturmiljøet, og gir seg utslag i økt grad av positiv virkning og konsekvens. Virkning: Stor neg. Middels neg. Lite/intet Middels pos. Stor pos. ----- ----- ----- ----- ▲		Svært stor positiv konsekvens (+++)

6 Forslag til avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak blir normalt gjennomført for å unngå eller redusere negative konsekvenser, men tiltak kan også iverksettes for å forsterke mulige positive konsekvenser. I de neste kapitlene beskrives mulige tiltak som har som formål å minimere prosjektets negative konsekvenser, eller fremme de positive konsekvensene for de enkelte temaene i influensområdet.

6.1 Justering av grenser

- *Tettingsdalen*: Utvide grensa mot vest slik at marmoråra som følger Tettingsdalen fra innerst i Storbørja og sørover nesten til Tettingsvatnet inkluderes. Briter har funnet mange grotter i Tettingdalen og ved Klavbekkvatn, og potensialet for viktige verdier er stort. Den beskrevne grensejusteringen foreslås i fagrapporten som omhandler karst og grotter i området (Lauritzen 2004).
- *Svartvasslia*: Utvide grensa mot sør langs Tverråa innenfor område registrert som kandidat for barskogsvern. Justering av grensa betyr at naturtyper/vegetasjonstyper med dokumenterte, velutviklede, biologiske verdier som er sjeldne i landskapet vil bli inkludert i området.
- *Eiterådalen sør*: Gjelder utvidelse av grensene slik at den svært viktige bekkekløftlokaliteten ”Velfjordskardelva-Sæterbekken” i sin helhet inkluderes i verneforslaget. Før grensejustering (juli 2004) var en del av lokaliteten innenfor utredningsområdet. Bekkekløfta er registrert som et stort, meget verdifullt naturskogsområde (verdi A) med store verdier knyttet både til landskapselementer som bekkekløfter og elvejuv, samt til skogtilstand og arts mangfold. Informasjon fra Statskog tilsier imidlertid at det i etterkant av naturtyperegistreringene er gjennomført hogster i biotopen. Det har ikke vært gjennomført noen befarings i etterkant av evt. hogst, og status for biotopen i dag er derfor uvisst (se kap. 4.3.2). Statskog er miljøsertifisert, og det må derfor påregnes at det er tatt hensyn til fremtredende naturverdier i biotopen (bl.a. store forekomster av hengslav), og at området derfor fremdeles fremstår som et relativt intakt bekkekløftmiljø med tilfredsstillende livsmiljø for fuktighetskrevede arter. Lokaliteten er del av viltområde av høyeste verdiklasse. Som eneste lokalitet i utredningsområdet er det registrert forekomster av store, kraftig nedbrutte furulæger. Elvemøtet mellom Sæterbekken og Velfjordskardelva forbinder skogområdene i Stavvassdalen og Velfjordskardelva og danner en arronderingsmessig naturlig avslutning av området ved at hele Kvittfjellmassivet trekkes med, og avgrenses mot dalførene som drenerer hoveddalene h.h.v. øst og nordvest for fjellet. Dette kontrasterer til dagens utredningsgrense som skiller ut en kile av Kvittfjellenden i nord, og dermed holder Stavvassdalens dreneringskanal mot nord/nordvest atskilt fra Velfjordskardelvas nedre løp. Mens hoveddelen av Eiterådalen er hardt påvirket av bestandsskogbruk, har sørenden av dalen med det omtalte området (nedre deler av Velfjordskardelva og Sæterbekken samt elvemøtet) et forholdsvis intakt skogbilde. Inkludering av dette området er m.a.o. arronderingsmessig logisk også med bakgrunn i en vurdering av naturtilstanden på stedet.
- *Kilmarka – Nilslitinden- Gråfjellet*: Utredningsgrensa justeres slik at en vesentlig del av kalkområdet inkluderes i verneområdet. Området har stor potensiale for grotter og for å inneholde marine fossiler slik som tidligere påvist i Neptungrotta i Velfjord, i Langfjorden og i Indre Visten. En særegen kvalitet ved området er to bly/sink forekomster i kalksoner. Den beskrevne grensejusteringen foreslås i fagrapporten som omhandler karst og grotter i området (Lauritzen 2004), men kilden oppgir ikke eksakt i terrenget hvor ny grense bør trekkes.

- *Andalsvågen*: Utvide grensa mot sør for å inkludere hele skogsbeitelokaliteten. Naturtype-lokaliteten inneholder verdier for biologisk mangfold som er sjeldne innen utredningsområdet så vel som regionalt.

6.2 Endring av forskrift

6.2.1 Mild forskrift

- Forbud mot ferdsel og andre aktiviteter som kan forringe eller ødelegge verdier i karst og grotter bør innarbeides.
- Forbud mot hogst og andre inngrep i alle registrerte naturtypelokaliteter (unntatt evt. skjøtsel for å fremme forholdene for biologisk mangfold).
- Klarere og mer forpliktende restriksjoner i skogsdrifta innenfor større naturskogsområder (som Klavesmarka, Gåsvatnet og Stavvassdalen) slik at naturverdier knyttet til gammel skog i disse områdene på sikt sikres. Retningslinjene for skogsdrift bør formuleres mer entydig slik at tolkningsrommet minimeres.
- Det bør uttrykkes utvetydig at det etter søknad kan gis tillatelse til fjerning av fremmede treslag.
- Formuleringen ”aktiv tømmerdrift i dag” er upresis. Både termen ”aktiv tømmerdrift” og termen ”i dag” har stort tolkningsrom og bør omformuleres eller defineres så entydig som mulig.
- Begrepet ”nye plantearter” byttes ut med ”fremmede plantearter” eller ”ikke stedegne plantearter”. Dette er kun aktuelt dersom hensikten med bestemmelsen er å hindre videre innføring av alle fremmede arter, i tillegg til innføring av nye arter.
- Det bør i forskriften gis åpning for å få tillatelse til å etablere alternativ kraftlinje Visten-Tilrem etter gitt alternativ, mot at den gamle fjernes.

Hvis disse endringene utføres vil dette ha en klar effekt på vurderinger av virkninger og konsekvenser for mild forskrift, sammenlignet med 0-alternativet. Trolig vil samlet konsekvensgrad komme opp i stor til svært stor positiv konsekvens. Både sterkere regulering av skogsdrifta og større fleksibilitet m.h.p. på kraftlinjenettet har store effekter. Reguleringene av skogsdrifta vil slå spesielt positivt ut på mulighetene for å bevare og evt. styrke det biologiske mangfoldet i området, mens endring av kraftlinja vil øke både det samlede og det totale sammenhengende arealet med villmarkspregede områder vesentlig.

6.2.2 Streng forskrift

Streng forskrift vil i praksis innebære et forbud mot skogsdrift av betydning, og de to første punktene om endringsforslag for mild forskrift er derfor ikke aktuelle. Punktene om kraftlinje og tillatelse til uttak av fremmede treslag bør derimot også innarbeides i streng forskrift. Også i dette tilfellet vil disse to punktene ha store positive effekter på naturmiljøet, selv om de ikke endrer samlet konsekvensgrad.

7 Kilder

- Almås m.fl., 1999. Norges muligheter for verdiskaping innen havbruk. Utredning for arbeidsgruppen for havbruk oppnevnt av Det kongelige norske videnskabers selskab og Norges tekniske vitenskapsakademi. Rapport, NTNU, 33 sider, NTNU.
- Andersen, O., Nellemann, C., Eide, N.E. og IVistnes, I., 2004. Bruks- og verneplan for Lomsdal-Visten. Konsekvenser for reindriften. NINA oppdragsmelding 842.
- Bargel, T.H. og Olsen, L., 1996. Grane, kvartærgeologisk kart 1926 III - M , 1: 50 000 med beskrivelse. NGU.
- Baumann, C., Gjerde, I., Blom, H.H., Sætersdal, M., Nilsen, J.-E., Løken, B. og Ekanger, I. (Red.), 2001. Miljøregistrering i skog - biologisk mangfold. Håndbok i registrering av livsmiljøer i skog, Totalt 4 hefter. Skogforsk, NIJOS, Landbruksdepartementet.
- Bevanger, K., 1980. Fuglefaunaen i Eiteråga, Grane og Vefsn kommuner, Nordland. Kvantitative og kvalitative undersøkelser sommeren 1978. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1980-3, Trondheim. 29 s.
- Bevanger, K. og Ålbu, Ø. 1981. Fuglefaunaen i Lomsdalsvassdraget, Nordland. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-22. 46 s.
- Dalviken, K. og Faugli, P.E., 1982. Lomsdalsvassdraget - En fluvialgeomorfologisk vurdering. Rapport 46., Kontaktutvalget for vassdragsregulering, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 1995a. Naturvernområder i Norge 1911-1994. DN-rapport 1995-3. 139 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 1995b. Oversikt over norske vassdrag med laks, sjøaure og sjørøye pr. 1. januar 1995. DN-notat DN-notat 1995-1, Direktoratet for Naturforvaltning. 80 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 1996. Viltkartlegging. - DN-håndbok 11, 112 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 1999a. Kartlegging av naturtyper - verdisseting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim, 238 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 1999b. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999-3. 161 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 2000. Kartlegging av ferskvannslokalteter. DN-håndbok 15. Direktoratet for Naturforvaltning, Trondheim.
- European communities, 2003. Second report of the European Community to the Conference of the Parties of the Convention on Biological Diversity : Thematic report on alien invasive species, thematic report on forests and biodiversity, thematic report on access and benefit-sharing., Luxembourg : European communities.
- Flakstad, N. og Sollid, J.L., 1983. Lomsdalsvassdraget, (nr. 146). Utdrag av rapport om kvartærgeologiske forhold., Kontaktutvalget for vassdragsregulering, Sollid (red), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Follestad, B.A., 1990. Mosjøen, kvartærgeologisk kart 1826 I - M 1: 50 000, med beskrivelse. NGU.
- Follestad, B.A., 1992. Tjøtta, kvartærgeologisk kart 1826 IV - M 1: 50 000, med beskrivelse. NGU.
- Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. og Brandrud, T.E., 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. Fagrapport 54, NINA. 146 s.
- Fremstad, E. og Moen, A., 2001. Truede vegetasjonstyper i Norge. Rapport botanisk serie 2001-4, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Vitenskapsmuseet. 231 s.
- Fylkesmannen i Nordland, 2004a. 0-alternativ for Lomsdal-Visten. Notat, Fylkesmannen i Nordland. 12 s.
- Fylkesmannen i Nordland, 2004b. Beskrivelse av utredningsområdet i Lomsdal-Visten med hensyn på fisk. Notat, Fylkesmannen i Nordland. 3+vedlegg s.
- Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen, 1987a. Vassdragsrapport fra varig vernet vassdrag. 147 Børjedalsvassdraget. Rapport 7-87, Fylkesmannen i Nordland.

- Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen, 1987b. Vassdragsrapport fra varig vernet vassdrag. 148 Sørvassdalen. Rapport 6-87, Fylkesmannen i Nordland. 64 s.
- Fylkesmannen i Nordland Miljøvernavdelingen, 1990. Vassdragsrapport for Tverråa og Bjørnstokkelva. Rapport fra Samlet plan for vassdrag, Nordland fylke, Fylkesmannen i Nordland.
- Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune, 2003. Felles fylkesdelplan og verneplan for Lomsdal-Visten. Melding om oppstart av arbeidet etter plan- og bygningsloven § 19-1 og naturvernloven § 18. Melding med forslag til utredningsprogram etter plan- og bygningsloven § 33-3.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (Red.), 1994. Norsk fugleatlas - Hekkefuglenes utbredelse og bestandsstatus i Norge. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu, 552 s.
- Grepstad, G.K., 2004. Oversiktsrapport over verneverdige kvartær- og berggrunnsgeologiske forekomster i Lomsdal-Visten. NVK Multiconsult AS.
- Gundersen, V. og Rolstad, J., 1998. Truete arter i skog. En gjennomgang av rødlistearter i forhold til norsk skogbruk. Oppdragsrapport 6/98, NISK, Ås. 74 s.
- Gustavson, M., 1988. Mosjøen. Berggrunnsgeologisk kart. M 1:250.000 med beskrivelse, 42 s. NGU.
- Gaarder, G., Hofton, T.H., Holtan, D., Stenberg, I. og Heggland, A., 2004. Biologisk mangfold og vilt i Lomsdal-Visten. Supplerende undersøkelser i 2004. Miljøfaglig Utredning, rapport 2003:30, Miljøfaglig Utredning. 32 s.
- Haftorn, S., 1971. Norges Fugler. Universitetsforlaget, Oslo, 862 s.
- Haugset, T., Alfredsen, G. og Lie, M.H., 1996. Nøkkelbiotoper og arts mangfold i skog. Siste Sjanse, Oslo.
- Heggland, A., Gaarder, G., Hofton, T.H. og Blindheim, T., 2004. Kartlegging av biologisk mangfold i utredningsområdet for vern i Lomsdal-Visten, Nordland. Miljøfaglig Utredning Rapport 2004-3. 104 s.
- Jahren, I., 2004. Produksjon av ved er lønnsomt: Kan økes fra 3,5 til 7 mill. kbm årlig, Skogeieren.
- Korsmo, H., Edenius, L., Moe, B. og Svalastog, D., 1993. Inventering av verneverdig barskog i sørlige del av Nordland. NINA Oppdragsmelding 228. 133 s.
- Kouki, J., Lofman, S., Martikainen, P., Rouvinen, S. og Uotila, A., 2001. Forest fragmentation in Fennoscandia: Linking habitat requirements of wood-associated threatened species to landscape and habitat changes. *Scandinavian Journal of Forest Research*(2): 27-37.
- Kræmer, R., 1974. Rapport i forbindelse med kvartærgeologiske og geomorfologiske undersøkelser i Vistenområdet i Nordland. Utarbeidet for Miljøverndepartementet., Geologisk Inst. avd. B, Universitetet i Bergen.
- Lauritzen, S.E., 2004. Karstformer og verneverdier i Lomsdal- Visten. Befaringsrapport. Institutt for Geovitenskap, Universitetet i Bergen. 27 s.
- Levende Skog, 1999. Standarder for et bærekraftig norsk skogbruk. Landbruksforlaget, 88 s.
- Lie, M.H., 2002. Nøkkelbiotoper og hensynsområder i statskoger i Grane kommune, Nordland fylke. Prevista AS.
- Lov om skogbruk og skogvern, 1965. Lov om skogbruk og skogvern av 21. mai 1965.
- Løvdal, I., Heggland, A., Gaarder, G., Røsok, Ø., Hjermann, D. og Blindheim, T., 2002. Siste Sjanse metoden. En systematisk gjennomgang av prinsipper og faglig begrunnelse. Siste Sjanse-rapport 2002 - 11. 151 s.
- Melby, M., 2004. Konsekvensutredning kraftressurser. Lomsdal-Visten, Nordland. Miljøfaglig Utredning-rapport 2004:22, Miljøfaglig Utredning. 1-28 s.
- Miljøverndepartementet, 1990. Konsekvensutredninger. Veileder i plan- og bygningslovens bestemmelser. T-746., Miljøverndepartementet. 66s s.
- Miljøverndepartementet, 1992. St. meld. nr. 62 (1991-92). Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

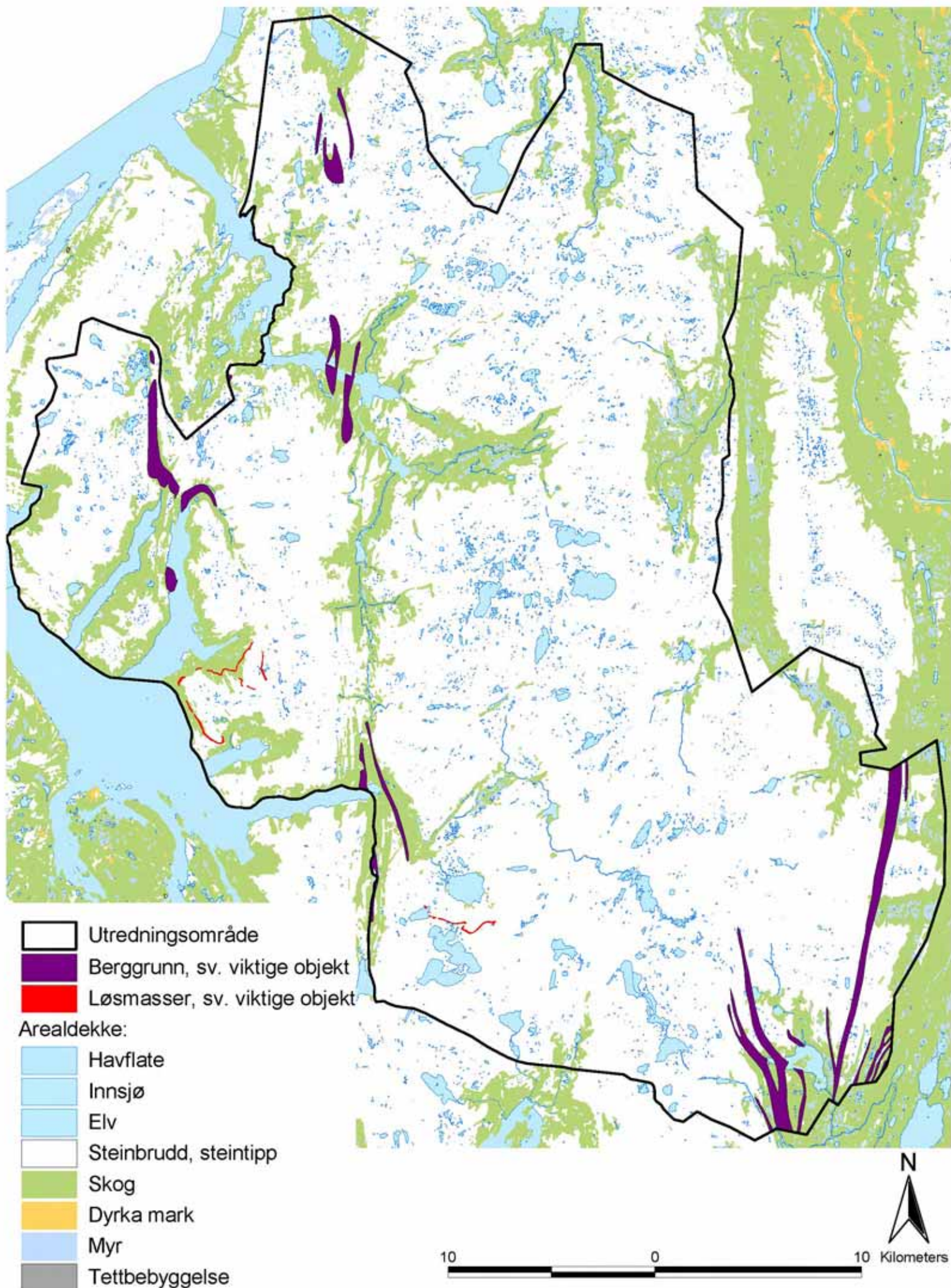
- Miljøverndepartementet, 1996. Forskrift om konsekvensutredninger av 13. desember 1996. T-1169. 36s. s.
- Miljøverndepartementet, 2002. St.prp. nr.79 (2001-2002) Om opprettelse av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder.
- Miljøverndepartementet, 2003. St. meld. nr. 25 (2002-2003). Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.
- Moen, A., 1998. Najonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss, 199 s.
- Myrland, R., 1972. Velfjord. Beskrivelse til det berggrunnsgeologiske gradteigskart I 18 - 1 : 100 000. NGU.
- NINA/NIKU, 1998. Lakselus på laks, sjørret og sjørøye. FAKTA nr. 9-1998.
- NINA/NIKU, 2001. Effekter av rømt oppdrettslaks. FAKTA nr. 4-2001.
- Nissen, A.L., 1974. Mosjøen. Beskrivelse til det berggrunnsgeologiske gradteigskart I 17 - 1 : 100 000. NGU.
- Often, A., 1995. "Siste sjanse" for Nord-Norges største almefforekomst? Polarflokken, 19(1): 78-80.
- Olje og Energidepartementet, 2003. Supplering av verneplanen for vassdrag. Stortingsprp. 75 2003:4, Det Kongelige Norske Olje og Energidepartement.
- Pedersen, H., Steen, H., Kastdalen, L., Broseth, H., Ims, R., Svendsen, W. og Yoccoz, N., 2004. Weak compensation of harvest despite strong density-dependent growth in willow ptarmigan. PROCEEDINGS OF THE ROYAL SOCIETY OF LONDON SERIES B-BIOLOGICAL SCIENCES, 271(1537): 381-385.
- Rådgivende utvalg for marin verneplan, 2003. Råd til utforming av marin verneplan for marine beskyttede områder i Norge. Foreløpig tilråding fra Rådgivende utvalg for marin verneplan.
- Smith, A. og Willebrand, T., 1999. Mortality causes and survival rates of hunted and unhunted willow grouse. JOURNAL OF WILDLIFE MANAGEMENT, 63(2): 722-730.
- Statens Vegvesen, 1995a. Håndbok 140: Konsekvensanalyser. Del Ila. Metodikk for vurdering av ikke-prissatte konsekvenser., 3, 132 s.
- Statens Vegvesen, 1995b. Konsekvensanalyser. Del I. Prinsipper og metodegrunnlag. Håndbok 140. 140 s.
- Statens Vegvesen, 2004. Håndbok 140: Konsekvensanalyse. Foreløpig versjon pr. 24.03.2004. Statens Vegvesen.
- Stokka, A., Sparboe, L.O., Sætermo, I.A.F., Jonassen, T., Vik, L.H., Giæver, A., Dreyer, H.C., Lilletun, A., Fieler, R., White, P. og Stefanussen, M., 2000. Potensialet for havbruk som vesentlig basisnæring i Nord-Norge. Sintef/Akvaplan-niva rapport STF38 A00611, 111 sider, Sintef/Akvaplan-NIVA.
- Strompdal, K., 1940. Planteliste frå Veljord i Nordland. Nytt Mag. f. Naturv., Bind 80: 49-80.
- Svalastog, D., 1996. Tilleggsinventering av verneverdig barskog i Midt-Norge. NINA Oppdragsmelding 394. 50 s.
- Ålbu, Ø. og Bevanger, K., 1984. Vurdering av ornitologiske verneinteresser og konsekvenser ved eventuell kraftutbygging i Indre Visten. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1984-6, Trondheim. 57 s.

Muntlige kilder:

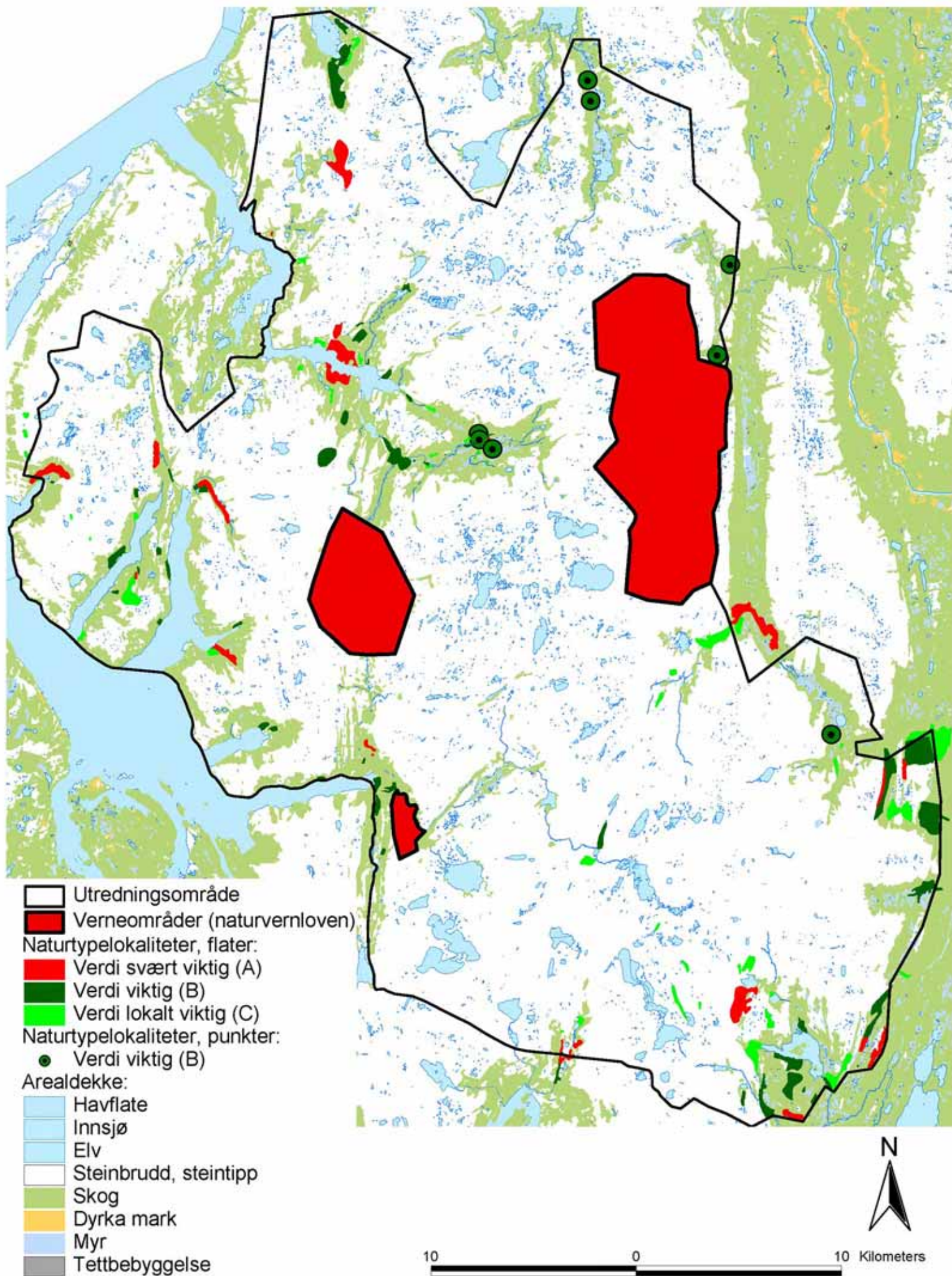
Odd Arve Arnes, Teknisk etat, Vevelstad kommune
Svein Aune, Helgelandkraft AS
Arnold Forbergskog, Helgeland Skogselskap, Mosjøen
Gisle Grepstad, NVK Multiconsult
Morten Gullesen, Helgelandkraft AS
Jørn Høberg, Planteforsk, Tjøtta Fagsenter
Arnodd Håpnes, WWF, Oslo

Kjell Langlien, Statskog Nordland, Mosjøen
Morten Melby, Miljøfaglig Utredning AS
Nils Midgaard, Planteforsk, Tjøtta fagsenter
Christian Nellemann, Norsk Institutt for Naturforskning (NINA),
Jan Erik Nilsen, Norsk Institutt for Jord og Skogkartlegging (NIJOS), Ås
Halvard Pedersen, Fylkesmannen i Nordland, Bodø
Ørjan Skogsmo, Miljøkraft Nordland
Odd Frydenlund Steen, Norsk Ornitologisk Forening (NOF), Siljan
Lars Sæter, Fylkesmannen i Nordland
Kristin Sæther, Akvaplan, NIVA, Tromsø
Arild Tokle, Statskog Nordland, Mosjøen

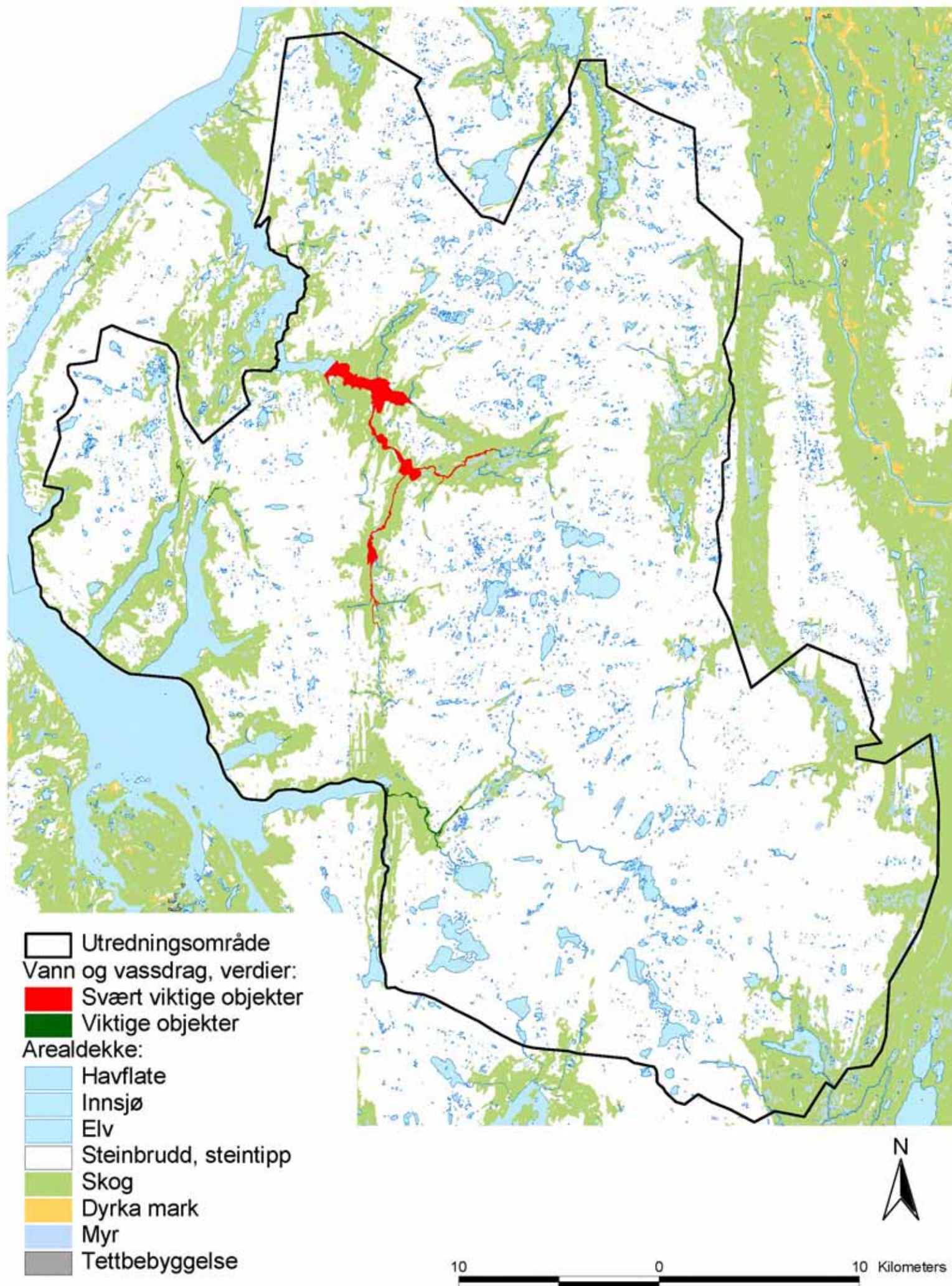
Lomsdal-Visten. Geologi, verdikart

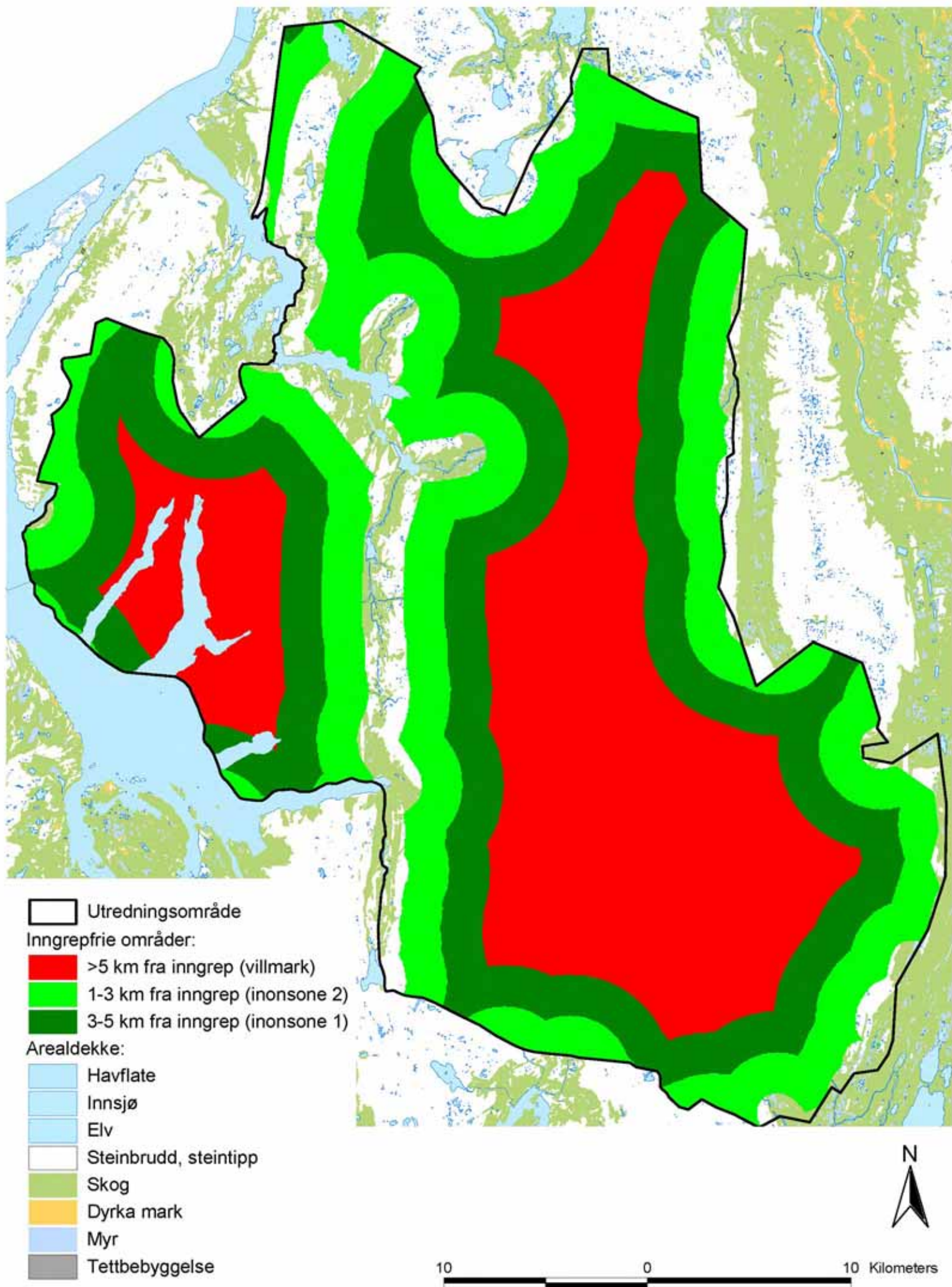
Lomsdal-Visten. Naturtypelokaliteter og reservater. Verdikart

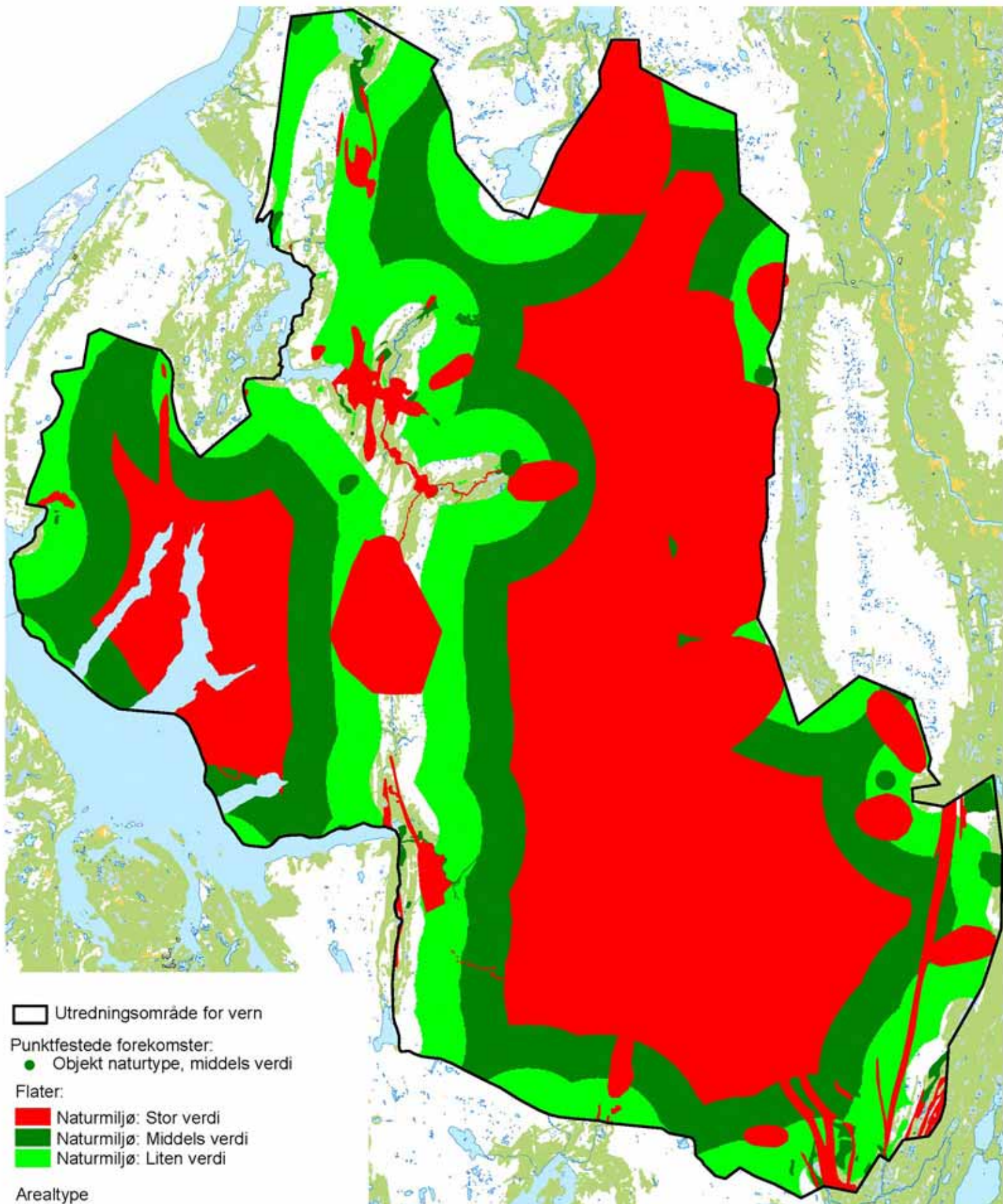
Lomsdal-Visten. Vann og vassdrag, verdikart

Lomsdal-Visten. Inngrepsfrie områder, ulike kategorier

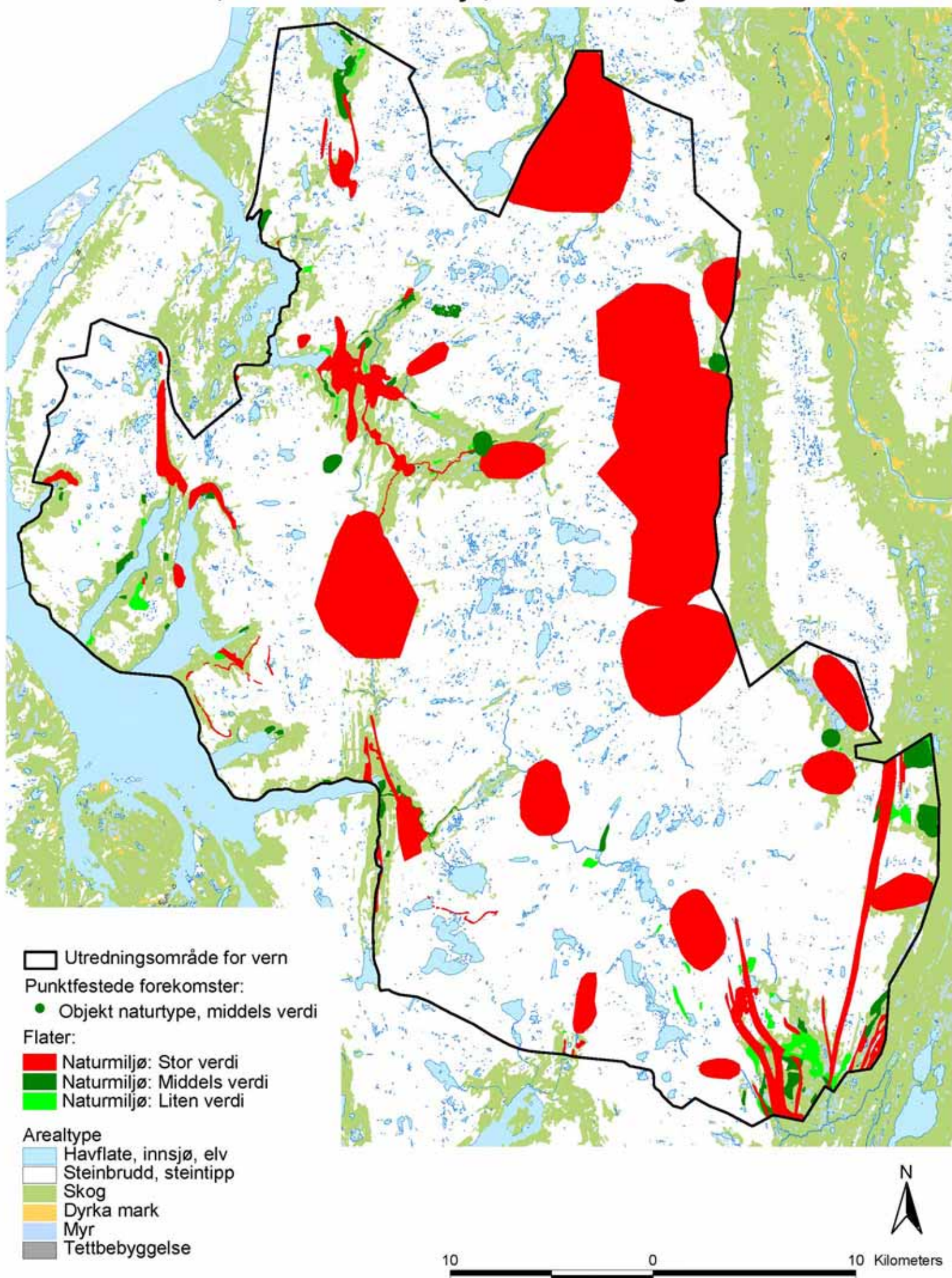
Lomsdal-Visten, tema naturmiljø. Samlet verdi

7 0 7 Kilometers

Lomsdal-Visten, samleverdi naturmiljø, uten framstilling av INON-områder

Siste Sjanse arbeider for bevaring av biologisk mangfold. Fra starten i 1992 har vi tilegnet oss kunnskap og erfaring som vi mener ansvarlige forvaltere har nytte av. Vi har utviklet en metode for å finne frem til områder som er spesielt viktige for å kunne bevare artsmangfoldet i skog (nøkkelbiotoper). Den 1. juli 2000 ble gruppa omorganisert til en selvstendig stiftelse.

Siste Sjanse arbeider både profesjonelt og ideelt. I tillegg til å tilby konsulenttjenester, arbeider vi med opplysning, forbedringer av registreringsmetodikk og vi arrangerer fagseminarer og turer. En av grunnpilarene i stiftelsen er fagrådet som består av fagpersoner innen ulike felt av biologien. Fagrådet er en kunnskapsplattform for de ansatte i stiftelsen.

Siste Sjanse tilbyr naturkartlegging, både i skog og kulturlandskap. Vi har spisskompetanse innen botanikk, zoologi og økologi og tar på oss kartleggingsarbeid så vel som utredningsrettede prosjekter. Fylkesmenn, kommuner og skognæringen er våre viktigste oppdragsgivere.

Siste Sjanse utgir en rapportserie og en notatserie:

- Siste Sjanse-rapport er sammenstillinger fra større prosjekter. De inneholder helhetlige vurderinger eller resultater fra detaljerte utredninger.
- Siste Sjanse-notat er enklere publikasjoner.

Siste Sjanse
Maridalsveien 120
0461 OSLO
Tlf: 22716095
Internettadresse: www.sistesjanse.no

ISBN: 82-92005-53-6